

Parisuhdeväkivaltaa kokeneiden naisten autetuksi tulemisen esteet

Salla Puhakka

Johanna Ålander

Pro gradu -tutkielma

2022

Sosiaalityö

Lapin yliopisto

Lapin yliopisto, yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Työn nimi: Parisuhdeväkivaltaa kokeneiden naisten autetuksi tulemisen esteet

Tekijä: Salla Puhakka ja Johanna Ålander

Koulutusohjelma/oppiaine: Sosiaalityö

Työn laji: Pro gradu -työ Sivulaudaturtyö Lisensiaatintyö

Sivumäärä: 68 + lähteet

Vuosi: 2022

Tiivistelmä

Tutkielman tarkoituksena oli tuoda esiin parisuhdeväkivaltaa kokeneiden naisten autetuksi tulemisen esteitä eli niitä tekijöitä, jotka estävät naisia hakemasta ja saamasta apua. Autetuksi tulemisen esteitä tarkasteltiin naisten omakohtaisten kokemusten avulla ja sukupuolistuneisuuden näkökulmasta.

Tutkielma toteutettiin laadullisen tutkimuksena ja aineisto analysoitiin sisällön analyysimenetelmällä. Saimme käyttöömmme valmiin tutkimusaineiston, joka on kerätty Etelä-Savossa vuosina 2018–2020 osana Viola -väkivallasta vapaaksi ry:n Väkivaltatyön yhteensovitetut toimintamallit -hanketta. Tähän opinnäytetutkimukseen valikoitui kahdeksan naisen haastattelut, jotka käsittelivät naisten kokemuksia parisuhdeväkivallasta ja autetuksi tulemisesta.

Tutkimustulosten mukaan naisten autetuksi tulemisen esteet olivat moninaisia, ja tutkimustuloksissa jäsensimme esteet sisäisiin ja ulkoisiin esteisiin. Sisäisiin esteisiin kuuluvat tunteet näyttäytyivät uhrien kokemuksissa häpeänä, syyllisyytenä, pelkona ja rakkautena väkivaltaisessa tilanteessa. Tunteille oli yhteistä, että naiset näkivät parisuhdeväkivallan syyt muualla kuin väkivallan tekijässä. Naiset syyllistivät parisuhdeväkivallasta itseään ja kokivat huonommuutta parisuhteessa. Sisäisiin esteisiin sijoittuivat myös tulevaisuudentoiveet, kuten toiveet väkivallan tekijän muuttumisesta ja väkivallan loppumisesta. Naiset kokivat avun hakemista estävänä tekijänä kulussien ylläpitämisen, joka ilmeni väkivallan salailuna ja piilotteluna. Erytisen tärkeää naisille oli säilyttää ehjä koti ja perhe.

Ulkoisiin esteisiin paikantuivat ihmissuhteisiin liittyvät estävät tekijät, kuten läheisten tuen puute avun hakemisessa sekä tekijän uhkaavasta käytöksestä johtuvat asiat. Sosiokulttuurisiin tekijöihin sijoittuivat autetuksi tulemistä estäneet tiedon puute sekä taloudellinen tilanne ja käytettävissä olevat resurssit. Ulkoisiin esteisiin sijoittui myös yhteiskunnallinen taso. Naisten kokemuksissa parisuhdeväkivalta on edelleen tabu, vaiettu ja salattu asia yhteiskunnassamme, mikä hankaloittaa avun hakemista. Vähäinen julkinen keskustelu koettiin autetuksi tulemistä estävänä tekijänä. Yhteiskunnan päätöksentekijät eivät ole tietoisia parisuhdeväkivallasta ja sen seurauksista, joka heijastuu poliittiseen päätöksentekoon ja myönnettyihin resursseihin. Työntekijöiden kompetenssiin liittyvinä estävinä tekijöinä tulivat esille, etteivät työntekijät aina kohtaa uhreja ja uhreilla oli huonoja kokemuksia viranomaisista. Parisuhdeväkivallan sukupuolistuneisuus näyttäytyi naisen heikkona asemana niin parisuhteessa kuin yhteiskunnallisestikin.

Avainsanat: parisuhdeväkivalta, sukupuolistuneisuus, naiseus, väkivaltatyö

Muita tietoja:

Suostumme tutkielman luovuttamiseen kirjastossa käytettäväksi

Suostumme tutkielman luovuttamiseen Lapin maakuntakirjastossa käytettäväksi (vain Lappia koskevat)

Sisällys

1 Johdanto	1
2 Naiset parisuhdeväkivallan uhreina	4
2.1 Parisuhdeväkivalta	4
2.2 Väkiältä sukupuolistuneena ilmiönä	8
3 Parisuhdeväkivallan uhrien auttaminen	12
3.1 Väkiältätyö Suomessa	12
3.2 Autetuksi tulemisen mahdollisuudet	19
4 Tutkimuksen metodologiset lähtökohdat	25
4.1 Tutkimustehtävä ja tutkimusote	25
4.2. Aineisto ja analyysi	27
4.3 Sensitiivinen lähestymistapa tutkimuksessa	35
5 Esteet parisuhdeväkivallan uhrien autetuksi tulemisessä	39
5.1 Autetuksi tulemisen sisäiset esteet	39
5.2 Autetuksi tulemisen ulkoiset esteet	48
6 Johtopäätökset ja pohdinta	63
Lähteet	69

Kuviot

Kuvio 1. Autetuksi tulemisen sisäiset esteet..... 33

Kuvio 2. Autetuksi tulemisen ulkoiset esteet..... 34-35

1 Johdanto

Pro gradu -tutkielmamme aiheena on parisuhdeväkivaltaa kokeneiden naisten kokemukset autetuksi tulemisen esteistä. Perheväkivallan vastaista työtä on tehty jo 1970-luvulta lähtien, mutta sitä ei pidetty vakavana ongelmana vielä pitkään aikaan. Vasta 1990-luvulla se tunnustettiin ja YK:n aktiivinen toiminta velvoitti myös Suomen ryhtymään väkivaltaa vastustaviin toimiin. (Holma & Partanen 2008, 274, 276; Ruohonen 2006, 14.) Rikoslakiin tuli useita muutoksia 1990-luvulla. Rikoslain (19.12.1889/39) mukaan raiskaus avioliitossa kriminalisoitiin vuonna 1994 ja pahoinpitely asetettiin virallisen syytteen alaiseksi vuonna 1995. Laki lähestymiskiellosta astui voimaan 1999, joka laajeni koskettamaan myös samassa asunnossa vakituisesti asuvia vuonna 2005. Lisäksi digitaalista väkivaltaa koskeva laki yksityisyyden, rauhan ja kunnian loukkaamisesta tuli voimaan vuonna 2000. Vuonna 2014 myös vainoaminen kriminalisoitiin. Lakimuutoksista huolimatta naisiin kohdistuva väkivalta ei ole vähentynyt Suomessa. Tilastot kertovat, että Suomessa naisiin kohdistuva väkivalta on hyvin yleistä. (Lidman 2015, 51.)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) vuonna 2020 tekemästä FinLapset -kyselystä ilmenee, että 12 prosenttia lapsiperheiden vanhemmista kertoi kokeneensa jotakin parisuhdeväkivallan muotoa viimeisen vuoden aikana. Kyselyssä selvitettiin myös koronapandemian vaikutuksia parisuhteeseen. Koronapandemian nähtiin vaikuttaneen jaksamiseen arjessa, läheisyyden tunteeseen ja erimielisyyksiin parisuhteessa. Edellä mainituilla tekijöillä todettiin olevan yhteyttä suurempaan parisuhdeväkivallan esiintymiseen. Lisäksi todettiin, että lähisuhdeväkivallan auttavan puhelimen Nollalinjan puhelumäärät nousivat ennätysellisen korkealle kesällä 2020, kun valmiuslain voimassaolo päättyi. Puhelujen määrä jatkoi kasvuaan koko loppuvuoden ajan. (Hietämäki ym. 2021.) Naisiin ja tyttöihin kohdistunut väkivalta on lisääntynyt koko maailmassa merkittävästi koronapandemian aikana. Yhdistyneet kansakunnat ovat nimenneet ilmiön varjopandemiaksi (UN Women 2020). Seuraukset korona-aikaan tapahtuneesta lisääntyneestä väkivallasta voivat näkyä kuormituksena palvelujärjestelmässä vasta pitkän ajan kuluttua,

sillä parisuhdeväkivallalle on tyypillistä, että siihen haetaan apua vasta vuosienkin päästä. (Husso ym. 2021, 357.)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos määrittelee parisuhdeväkivallan lähisuhdeväkivallaksi, joka kohdistuu seurustelukumppaniin tai nykyiseen tai entiseen puolisoon. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019, 7). Naisiin kohdistuvan väkivallan kysymyksissä Suomea velvoittavat erilaiset kansainväliset sopimukset. Suomi on sitoutunut noudattamaan YK:n ihmisoikeusjulistusta ja ihmisoikeussopimusta, jotka korostavat ihmisten oikeutta vapauteen ja turvallisuuteen sekä ne kieltävät erilaisen epäinhimillisen kohtelun. CEDAW sopimus (Convention on the Elimination of All Forms of Discriminations Against Women 1979) on yksi tärkeimmistä sopimuksista naisten ihmisoikeuksien kannalta. Suomi liittyi tähän sopimukseen 1986. Lisäksi Suomi on hyväksynyt vuonna 2015 Istanbulin sopimuksen, joka on naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemistä ja torjumista koskeva yleissopimus. Sopimus on ensimmäinen kansainvälinen sopimus Euroopassa, joka sääntelee naisiin kohdistuvaa väkivaltaa. (Euroopan neuvoston yleissopimus 53/2015.)

Tässä tutkielmassa rajaudumme naisiin kohdistuvaan parisuhdeväkivaltaan. Naisiin kohdistuva väkivalta on väkivaltaa, joka koskettaa ihmisarvoa, ja pahimmassa muodoissaan oikeutta elämään. Se on myös äärimmäinen esimerkki sukupuolten eriarvoisuudesta (FRA 2014, 7–8; Riski 2009, 10). Naisiin kohdistuvaa väkivaltaa ilmenee jokaisessa yhteiskuntaluokassa ja se käsittää erilaisia muotoja fyysisestä, psyykkisestä ja seksuaalisesta hyväksikäytöstä. Huolimatta väkivallan eri muodoista ja sosiaalisista vaikutuksista, naisiin kohdistuvaa väkivaltaa tilastoidaan ja tutkitaan suhteellisen vähän. Useimmissa Euroopan unionin maissa naisiin kohdistuvaa väkivaltaa, erityisesti perheväkivaltaa pidettiin ihmisten yksityisasiana vielä vähän aikaa sitten. Vasta muutama vuosikymmen sitten, 1990-luvulla naisiin kohdistuva väkivalta on noussut ja se on tunnustettu perusoikeudelliseksi ongelmaksi, jolloin se edellyttää oikeudellista ja poliittista vastuuta päätäjiltä. (FRA 2014, 7–9; Kovanen 2017, 8.)

Väkivallan sukupuolistuneisuudella tarkoitetaan sitä, että tekijän ja uhrin sukupuoli saa erityisen merkityksen väkivallan syntymisessä, kokemisessa ja käytetyssä väkivallan muodossa. Naisiin kohdistuva väkivalta voidaan luokitella syrjinnäksi ja ihmisoikeusloukkaukseksi. (Kovanen 2017, 8; Lidman 2015, 18–19.) Haluamme lähteä tarkastelemaan parisuhdeväkivaltaa kokeneiden naisten kokemuksia, sillä koemme sen olevan vaiettu ja uhrille häpeällinen aihe edelleenkin yhteiskunnassa. Suomalaista tutkimusta tarvittaisiin lisää siitä, mitkä tekijät palvelujärjestelmässä tukevat tai estävät autetuksi tulemista. Olisi tarpeellista, että pystyttäisiin kartoittamaan varsinkin niiden naisten kokemuksia, jotka eivät ole hakeneet apua. Nämä ovat usein iäkkäämpiä naisia. (Kaittila 2017, 101.) Tässä pro gradu -tutkielmassa meitä kiinnostavat parisuhdeväkivaltaa kokeneiden naisten autetuksi tulemisen kokemukset. Käytämme autetuksi tulemisen esteitä yhteisenä nimittäjänä erilaisille avun hankkimisen ja saamisen kysymyksille.

Tutkimuskohde on yhteiskunnallisesti tärkeä. Vaikka aihetta tutkittu aiemmin, ajatellaan että uhrin autetuksi tulemiseen ei ole kiinnitetty tarpeeksi huomiota. Kun autetuksi tulemisen esteitä tehdään näkyväksi, väkivallan uhrien palveluita voidaan kehittää. Parisuhdeväkivallan ilmiö tunnustetaan, mutta palvelujärjestelmässä ei ole systemaattista käytäntöä tai yhdenmukaisia toimintatapoja parisuhdeväkivaltaa kokeneen naisen auttamiseksi.

Tutkimuksessa etenemme ensin määrittelemällä parisuhdeväkivaltaa käsitteenä sekä sukupuolistuneen väkivallan ilmiönä. Luvussa kolme tarkastelemme väkivaltatyötä ja väkivallan auttamisjärjestelmää Suomessa sekä parisuhdeväkivallan uhrin autetuksi tulemisen mahdollisuuksia. Luku neljä on tutkimuksen toteutusluku, jossa esittelemme tutkimuksen metodologisia lähtökohtia; tutkimustehtävän, laadullisen tutkimusotteen, aineiston analyysin ja pohdimme tutkimuseettisiä kysymyksiä. Viidennessä luvussa esittelemme tutkielmamme tuloksia ja viimeisessä luvussa tuomme esiin tutkimuksen keskeisimmät johtopäätökset ja pohdimme tutkimusprosessin herättämiä kysymyksiä.

2 Naiset parisuhdeväkivallan uhreina

2.1 Parisuhdeväkivalta

Parisuhdeväkivaltaa on vaikea määritellä, sillä se on sidoksissa aikaan, paikkaan ja kulttuuriin. Lisäksi jokainen kokee väkivallan subjektiivisena kokemuksena ja tämä vaikuttaa autetuksi tulemiseen. Väkivaltaa on se, minkä uhrin kokevat vahingolliseksi. Väkivallaksi voidaan määritellä toiminta ja teot, jotka jokin taho, kuten viranomaiset, ovat määritelleet väkivallaksi. Parisuhdeväkivallan katsotaan olevan erityisen haavoittavaa, koska siihen liittyy intiimi suhde. Parisuhdeväkivaltaa voidaan määritellä jakaen se fyysiseen, seksuaaliseen ja henkiseen väkivaltaan. Lisäksi erikseen väkivallaksi voidaan nimetä taloudellinen, sosiaalinen ja uskonnollinen väkivalta tai nämä voidaan sisällyttää koskemaan henkistä väkivaltaa. (Ojuri 2006, 17–18; Lindqvist 2005, 121; Korpela-Leppälä 2001, 31.) Jukka Antikainen (1999, 195) on määritellyt väkivallan teotavan mukaan. Väkivallassa valta otetaan toiselta pois väkisin. Myös World Health Organizationin eli WHO:n suomennetun raportin mukaan parisuhdeväkivalta määritellään parisuhteessa tapahtuvaksi sellaiseksi käytökseksi, jossa osapuolelle tuotetaan fyysistä, psyykkistä tai seksuaalista haittaa. Tällaista käytöstä voivat olla muun muassa erilainen fyysinen aggressiivinen käytös, psyykkinen väkivalta, seksuaalisen pakottamisen muodot ja erilaiset kontrollointimuodot, kuten eristäminen tai liikkumisen valvominen. ”Battering” -termiä käytetään, kun samassa parisuhteessa ilmenee toistuvaa väkivaltaa. (Väkivalta ja terveys maailmassa 2005, 111.) Terveystieteiden tutkimuskeskus (2021) määrittelee läheisessä parisuhteissa tapahtuvan väkivallan parisuhdeväkivallaksi. Se voi muuttua ajan myötä rajummaksi ja sen seurauksen voivat olla vakavampia.

Aune Flinck (2006, 92–94) toteaa väitöskirjassaan, että parisuhdeväkivallan johtaneita tekijöitä parisuhteissa ovat olleet muun muassa menneisyyden kuljettaminen mukana, parisuhteeseen liittyviin toiveisiin pettyminen, vieroittuminen kumppanista, olosuhteiden aiheuttamat kuormittavat tekijät ja valtataistelu parisuhteen osapuolten välillä. Parisuhteen muoto muuttuu rakkaus- ja kiintymyssuhteesta vieraudeksi ja väkivallaksi.

Parisuhdeväkivalta koetaan laajasti eri osa-alueilla; hengellistä, ruumiillista ja sosiaalista toiminnan ulottuvuutta (Flinck 2006, 92–94). Vaikka parisuhdeväkivalta voidaan usein mieltää fyysiseksi, väkivalta ei useinkaan ala fyysisillä teoilla. Merkkejä väkivallasta voivat olla mustasukkaisuus, jolla jo hyvin varhaisessa vaiheessa suhteessa voidaan kontrolloida ja rajoittaa toisen käytöstä. Fyysiset teot ajoittuvat vasta myöhempään vaiheeseen parisuhdetta ja usein jonkin suhteen rajapyykin kohdalle kuten naimisiinmenon tai raskauden kohdalla. Henkinen väkivalta koetaan usein vakavammaksi kuin fyysinen, sillä mielikuviin ja muistoihin perustuva kokemus määrittää kokemuksen väkivallasta. Muistot ja mielikuvat aktivoituvat herkästi, jos ympärillä on pienintäkään vihjausta väkivallasta. (Marttala 2011, 44–47.)

Minna Piispa (2016, 113–118) kuvaa väkivallan luonnetta parisuhteessa neljällä eri mallivaihtoehdolla. Lyhyessä väkivallan historia -mallissa tyypillisiä piirteitä ovat seksuaalinen väkivalta, kuristaminen, lyöminen ja potkiminen. Väkivallasta kuitenkin harvemmin seuraa fyysisiä vammoja. Lisäksi miehet käyttävät fyysisen väkivallan lisäksi vallan ja kontrollin keinoja. Parisuhdeterrorismi kuvaa väkivaltaa, joka on alkanut jo useampi vuosi sitten ja nainen on usein riippuvaisempi taloudellisesti miehestä. Mies käyttää fyysisistä väkivaltaa ja kontrollin keinoina taloudellista alistamista, uhkailua ja eristämistä. Henkisestä piinasta on kyse silloin, kun mies käyttää edelleen henkistä väkivaltaa, mutta on luopunut fyysisestä väkivallasta, usein jo vuosia sitten. Henkistä väkivaltaa on tyypillisesti nimittely, mustasukkaisuus, sosiaalisen elämän rajaaminen sekä taloudellista kontrollointia. Episodi menneisyydessä -mallissa mies on ollut väkivaltainen menneisyydessä, mutta nykyisin väkivaltaa ei ole. Menneisyydessä ollut väkivalta ei ole ollut erityisen raakaa, joten siitä ei ole välttämättä seurannut fyysisiä tai psyykkisiä vammoja.

Väkivallan kokeminen aiheuttaa uhrille erittäin voimakkaita reaktioita, sillä on todettu, että väkivaltaiset teot, jotka kohdistuvat suoraan ihmiseltä ihmiselle, aiheuttavat vakavimpia psyykkisiä oireita. (Saari 2000, 300). Henkisen väkivallan kokeminen voi olla kokemukseltaan pahempaa kuin fyysinen väkivalta. Henkinen väkivalta vie uhrilta ihmisarvon, sillä kontrolli, uhkailu ja alistaminen vaikuttavat uhrin toimintaan ja persoonallisuuteen. Henkinen väkivalta on hyvin salakavalaa, sillä ulkopuoliselle esimerkiksi kädestä

pitäminen voi näyttäytyä rakkauden osoituksena, kun uhrille se voi olla merkki, siitä että tekijä hallitsee tai kokee omistavansa uhrin. Varsinaisen fyysisen väkivallan määrä väkivaltaisissa parisuhteissa voi vaihdella, ennen kaikkea väkivallan ajatellaan olevan väline vallalle ja kontrollille. (Marttala 2012, 42–43.)

Myös eron jälkeinen vaino voidaan ymmärtää sosiaalisena ongelmana ja lähisuhdeväkivallan muotona. Vainoa on haastavaa tunnistaa, sillä se ei vastaa mallia perinteisestä väkivaltarikoksesta. Vainoamisen mahdollistaa tekijän ja uhrin yhteinen historia, ja tekijän keinot voivat olla monenlaiset vainota uhria. Ulkopuolisille keinot eivät välttämättä näyttäydy rikoksenomaisina. (Nikupeteri 2016, 5, 160–161.) Ammattilaisetkaan eivät tunnista entisen kumppanin käyttäytymistä ongelmana, johon kuuluisi puuttua, vaan he näkevät naisen tunteet liioiteltuina. Naiset kokivat tämän, että he olivat pilkattuina ja naurunalaisina. Tämän seurauksena naiset saattoivat myös alkaa kyseenalaistamaan itseään, tunteitaan ja pitämään itseään vainoharhaisina. Yleisen kulttuurissamme olleen käsityksen mukaan naisia pidetään herkempinä ja tunteiden ohjaamina, jolloin naisten reaktioita on tulkittu liioiteltuina tilanteessa. (Nikupeteri 2017, 802–803.) Suomessa naiset kokevat keskimäärin enemmän vainoa kuin Euroopan unionin maissa keskimäärin. (Piispa & Heiskanen 2017, 83).

Suomessa parisuhdeväkivaltaa ei ole paljon tutkittu ennen 1990-luvun puoliväliä, vaikka muissa Pohjoismaissa ja monissa Euroopan maissa parisuhteisiin liittyvää väkivaltaa on tutkittu jo pitkään. (Husso 2003, 14.) Vasta 2000 -luvulla väkivalta teemana on nousssut esiin suomalaisessa perhe- ja naistutkimuksessa. Lisäksi väkivallan teot perheissä ja parisuhteessa on jätetty vähemmälle huomiolle väkivallan historian tutkimuksessa. (Lidman 2015, 18–19; Kaittila 2017, 89.) Vaikka väkivaltatutkimusta on tehty verrattain vähän Suomessa, se ei kuitenkaan tarkoita, että väkivalta olisi vähäistä tai sen seuraukset vähemmän vakavia Suomessa. (Husso 2003, 16.; Piispa 2011, 25.) Erityisesti miesten naisiin kohdistama väkivalta on osaksi pidetty kulttuurisesti hyväksyttävänä. (Lidman 2015, 23.)

Suomi on yhä edelleen korkealla väkivaltatilastoissa ja väkivallan kokemukset ovatkin melko arkipäiväisiä Suomessa. 2000-luvun tilastoissa Suomessa väkivaltaa tapahtuu enemmän verrattuna muuhun Eurooppaan. Lisäksi lähisuhteissa ilmenevää fyysistä ja seksuaalista väkivaltaa tapahtuu enemmän verrattuna esimerkiksi Saksaan, Liettuaan ja Ruotsiin. Vuonna 2006 Suomessa puolison tekemää fyysistä väkivaltaa koki 17 prosenttia, kun taas vastaava luku oli Ruotsissa 8,6 prosenttia ja Saksassa 13,2 prosenttia. (Ronkainen 2008, 389.) Euroopan unionin jäsenmaissa asuvista naisista kolmasosa on kokenut fyysistä tai seksuaalista väkivaltaa 15-vuotiaasta lähtien tai sen jälkeen. Euroopan unionin perusoikeusviraston tutkimuksessa vuodelta 2012–2014 on arvioitu, että EU:ssa 13 miljoonaa naista on kokenut fyysistä väkivaltaa ja 3,7 miljoonaa seksuaalista väkivaltaa viimeisen 12 kuukauden aikana. (FRA 2014, 27–33.) Pohjoismaissa, korkeasta sukupuolten tasa-arvosta huolimatta naisiin kohdistuu parisuhteissa paljon väkivaltaa. Tätä kutsutaan ”pohjoismaiseksi paradoksiksi”, sillä yleensä sukupuolten tasa-arvon lisäämistä pidetään ehkäisytöimenä parisuhdeväkivallalle. (Gracia ym., 2019.)

Naisiin kohdistuvan väkivallan laajuus ei näy virallisissa tilastoissa, sillä naiset eivät raportoivat väkivallasta poliisille tai väkivallan uhreja tukeville muille järjestöille. Tämän vuoksi olisi erityisen tärkeää koko Euroopan unionin alueella luoda ilmapiiriä, joka kannustaisi naisia hakemaan apua, heidät otettaisiin vakavasti ja heillä olisi mahdollisuus saada oikeutta. (FRA 2014, 167.) Tilastot kertovat, että parisuhdeväkivalta näyttäytyy vahvasti sukupuolistuneena ilmiönä. Monet tutkimukset kartoittavat väkivallan tekoja, jotka tapahtuvat julkisissa tiloissa, mutta lähisuhteissa tapahtuva väkivalta jää usein pimentoon tilastoissa (Ronkainen 2008, 389). Esimerkiksi poliisin tilastot vahvistavat ilmiön sukupuolistuneisuutta ja sitä, kuinka laajasta ilmiöstä parisuhteissa tapahtuvassa väkivallassa on kyse. (Ojuri & Laitinen 2015, 10).

Väkivalta on vakava ongelma, jolle ei voi laskea hintaa. Väkivalta voi aiheuttaa uhrille pitkäkestoisia terveyshaittoja, jotka johtavat esimerkiksi sosiaali- ja terveyspalveluiden runsaampaan käyttöön ja näin yhteiskunnallisten kustannusten lisääntymiseen. (Kero ym. 2019, 1883.) Vaikka väkivalta ei suoranaisesti naisen työssäkäyntiin, katsotaan sen aiheuttavan keskimääräistä enemmän työttömyysjaksoja ja heillä on enemmän fyysisiä

ja mielenterveysongelmia, jotka vaikuttavat taas työntekemiseen (Krug ym. 2005, 91, 125–126). Väkivalta aiheuttaa useita terveydellisiä ongelmia, inhimillistä kärsimystä ja ennen aikaista kuolleisuutta (Husso ym. 2020, 16).

Parisuhdeväkivallasta selviytymiseen katsotaan olevan kaksi erilaista polkua. Toinen polku vie takaisin parisuhteeseen, jolloin työskentelyn tulisi tapahtua kaikkien osapuolten kanssa sekä yhdessä että erikseen. Tällöin tarkoituksena on jatkaa perheenä ilman väkivaltaa. Toisessa polussa erotaan parisuhteesta ja työskentelyn huomio kiinnittyy kaikkien osapuolten kanssa erikseen työskentelyyn. (Korpela-Leppälä 2001, 27.)

2.2 Väkivalta sukupuolistuneena ilmiönä

Parisuhdeväkivallan uhrin ja tekijän selkeä jakautuminen antaa mahdollisuuden tarkastella parisuhdeväkivaltaa sukupuolistuneena ilmiönä (Nyqvist 2004, 30). Käsitteet sukupuoli ja väkivalta kiteyttävät ajatuksen, että sukupuoli ja väkivalta ovat nivoutuneet yhteen kulttuurisesti, rakenteellisesti ja toimijatasolla. Kaikissa suoran väkivallan muodoissa tekijöinä on useimmiten mies, pois lukien tästä omiin lapsiin kohdistuva väkivalta, jossa naiset ovat useammin edustettuina. Naisiin kohdistuvan väkivallan muotoja ovat parisuhde- ja perheväkivalta, vaino, seksuaalinen väkivalta, kuten prostituutio, seksikauppa ja pakkoavioliitot. Naisiin kohdistuvan väkivallan muodot perustuvat yhteiskunnallisille ja kulttuurisille rakenteille, joissa naiset eivät ole täysvaltaisia yhteiskunnallisia toimijoita. (Hurtig ym. 2014, 251; Ronkainen 2017, 29.)

Parisuhdeväkivalta on sukupuolistunut ilmiö (Husso & Virkki 2008, 259). Väkivalta, joka kohdistuu naisiin, on vakava sosiaalinen ongelma (Laitinen 2012, 55). Sukupuolistuneessa väkivallassa erilaiset instituutiot antavat väkivallalle erilaisia merkityksiä liittyen sukupuoleen ja sille, kuinka tiettyä sukupuolena eläminen näyttää historiallisesti ja kulttuurisesti. Sukupuoli näyttää sekä väkivaltarikoksissa että väkivallan tyypillisinä piirteinä siinä, millaista toimijuutta sukupuoli rakentaa (Ronkainen & Näre 2008, 21–22).

Väkivalta kytkeytyy vahvasti naisten ja miesten väliseen suhteeseen. Tämän takia sen tarkastelussa pitäisi irrottautua sukupuolineutraalista näkemyksestä, jotta ilmiötä voisi ymmärtää paremmin ja interventioita tehostaa. (Nyqvist 2004, 28.)

Suurin osa naisten kokemasta fyysisestä väkivallasta tapahtuu parisuhteessa. Suhde muodostaa kontekstin, missä painostus, henkinen ja taloudellinen väkivalta sekä seksuaalinen hyväksikäyttö tapahtuu. Parisuhdetta myös määrittää ja ohjaa sukupuolittuneet roolit ja odotukset. Nämä muovaavat riippuvuuksia ja valtasuhteita parin välillä. (Ronkainen 2017, 32.) Parisuhdeväkivalta tulisi ymmärtää vallankäytön näkökulmasta, johon liittyy vahvasti sukupuolisuus. Sukupuolten valtasuhteet eivät välttämättä ole tasa-arvoisia, jolloin naisten ja miesten erilaisia kokemuksia ja vaikutuksia parisuhdeväkivallasta erityisesti naisten ja lasten elämään on helpompi ymmärtää. Miesten kohdalla maskuliinisen identiteetin vahvistamiseen liittyy tunne hallinnasta ja vahvuudesta. Väki-valta nähdään miehisenä ratkaisukeinona ristiriitoihin ja näin ollen väkivaltaa ymmärretään paremmin miehen tekemänä. (Keskinen 2005, 60; Nyqvist 2004, 101.) Edelleen kuitenkin vastuuta väkivallasta ja sen lopettamisesta vieritetään perheessä naiselle (Husso & Virkki 2008, 259; Nyqvist 2004, 151).

Patriarkalisuus ja heteronormatiivisuus liitetään usein sukupuolistuneen väkivallan ilmiöön. Patriarkalisuudella tarkoitetaan miesten hallitsevaa asemaa ja heteronormatiivisuudella miesten ja naisten oletettuja rooleja. (Lidman 2015, 18–19; Riski 2009, 10.) Patriarkaalinen yhteiskunta edistää miesten taipumusta katsoa naisia omaisuutena eli miesten omistajuutta. Patriarkaalinen käsite on historiallisesti syvästi juurtunut yhteiskunnan oikeudellisiin -ja uskonnollisiin järjestelmiin. (DeKeseredy 2017.) Patriarkaatilla on pyrkimys miehiseen valtaan jokaisella yhteiskunnan tasolla. Se ilmenee eri tavalla eri ajassa ja paikassa yhteiskunnassa. Se ylläpitää sukupuolten eriarvoisuutta ja näin ollen naisilla ja miehillä nähdään yhteiskunnassa erilaisia kulttuurisia ja sosiaalisia normeja. Naisiin kohdistuva väkivalta on seurausta patriarkaatista, kun miehinen auktoriteetti ja valta-asema ovat korostettuina. (Riski 2009, 10; Ronkainen 2002, 209.)

Eryteisesti uskonnollisten liikkeiden piirissä ajatellaan, että kristillisen perinteen mukaan naisella ja miehellä on perinteiset, erilaiset roolit kotitaloudessa. Protestanttinen avioliittoetiikka korostaa naisen ja miehen vastavuoroisuutta, sillä heidän yhteiskunnallinen tehtävänsä on ylläpitää ja huoltaa kotitaloutta yhdessä. Uskonnolla on ristiriitainen rooli väkivallan ymmärtämisessä, toisaalta se sallii sen parisuhteessa, koska ikään kuin piilottaa tai salaa sitä erityisesti parisuhteiden kontekstissa, mutta toisaalta paheksuu ja vastustaa sitä yleisesti. (Lidman 2020, 84.) Kotona tapahtuva parisuhdeväkivalta liittyy vahvasti äitiyteen, sillä äitiys ilmenee fyysisesti, psyykkisesti ja sosiaalisesti kotona. Äitiys on vahvasti osa naiseutta. (Nousiainen 2013, 83; Virokangas & Väyrynen 2013, 9.)

Väkivalta ja kontrollointi liittyvät usein myös seksuaalisuuteen. Seksuaalisuusdiskurssit ovat vahvasti sukupuolittuneita. Naisten seksuaalinen aktiivisuus katsotaan häpeälliseksi, kun taas miesten aktiivisuus tavoiteltavaksi asiaksi ja miehisyyden mittariksi. Hyvin usein parisuhdeväkivalta on pelkästään seksuaalista väkivaltaa tai siihen sisältyy sitä. Seksuaalinen ja fyysinen väkivalta voidaan yhdistää usein naisen ruumiiseen. Naisen ruumista voidaan hallita ja jollakin toisella on siihen omistusoikeus. (Keskinen 2005, 68–69.)

Sukupuolistunut väkivalta on ihmisoikeusloukkaus ja yhteiskunnallinen ongelma. Jotta sukupuolittunutta väkivaltaa ymmärrettäisiin paremmin, on tärkeää ymmärtää parisuhdeväkivallan historiallista ja kulttuurista ulottuvuutta. (Lidman 2015, 54; Ojuri & Laitinen 2015, 8; Riski 2009, 10.) Sukupuolistunut ja naisiin kohdistuva väkivalta nousi 1970-luvulla esille feminismin toisen aallon myötä (Lidman 2015, 47). Feministinen sosiaalityö korosti sukupuolen merkitystä ja sosiaalisten ongelmien määrittelyä sukupuolen näkökulmasta. Feministisen sosiaalityön suuntaus muodostui, kun huomattiin naisten alisteinen asema yhteiskunnassa 1980-luvulla. Vähitellen yksittäisten naisten ongelmista huomattiin muodostuvan useampaa naista koskevia samankaltaisia ongelmia. Näille ongelmille huomattiin yhdistyvän erilaisia sosiaalisia tai yhteiskunnallisia selityksiä. (Keskinen 2004, 19–21.) Naisiin kohdistuva väkivalta on kautta aikojen ollut niin kulttuurisesti kuin ajallisesti välillä vuoroin hyväksytty, kiistetty, leimattu tai kriminalisoitu. Tästä yksityisestä kokemuksesta on käytetty erilaisia nimityksiä, joita muun muassa julkinen keskustelu on määrittänyt, nimitykset ovat vaihdelleet vaimon tai puolison pahoinpitelystä,

lähisuhdeväkivallasta perheväkivaltaan. Nimityksiä käytetään eri maissa eri tavoin ja niiden merkitys on erilainen erityisesti sukupuolen suhteen. (Allen 2013, 2.)

1980-luvulla suomalaisessa sosiaalityön tutkimuksessa huomattiin sosiaalisten ongelmien sukupuolittuneisuus. Tarja Pösö tutki naisvankeja ja Riitta Grandelt kodittomia naisia, ja nämä olivat ensimmäisiä sosiaalityön tutkimuksia aihealueesta. Tutkimukset paikallistuivat vahvasti miehisisiksi miellettyjen sosiaalisten ongelmien pariin, jolloin naiset näyttäytyvät marginalisoituvissa ryhmissä vielä erityisryhmän erityisryhmänä. (Kuronen ym. 2004, 10.) Naisiin kohdistuva väkivallan ehkäisy -hanke käynnistyi vuonna 1998. Viisivuotisen hankkeen tavoitteena oli tehdä näkyväksi naisiin kohdistuva väkivalta, vahvistaa asenteita, vähentää väkivaltaa ja kehittää uhreille tarkoitettuja palveluja. Hankkeen ansiosta perhe- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisy sai uuden merkityksen. Sen ehkäiseminen alettiin kokea tärkeänä monen viranomaisen osalta. (Ruohonen 2006,15.)

Myöskään kaikki väkivallan muodot eivät ole olleet rangaistavia ja useat epäkohdat liittyvät yhteiskunnan rakenteisiin. Vaikka uhri voi olla väkivaltilanteessa kumpaa sukupuolta tahansa, on sukupuolella merkitystä väkivallan ehkäisemisessä, sovittelussa, rikosprosessissa, terapiassa ja selviytymisessä, sillä yhteiskunta suhtautuu yksilöihin eri tavoin, riippuen kumpaa sukupuolta ovat. Sukupuoli liittyy myös siihen, millaisen väkivallan uhriksi on todennäköisempää joutua. (Lidman 2015, 23.) Naisten kohdistama väkivalta on paljon vähäisempää kuin miesten kohdistama väkivalta naisiin. Naisten kohdistama väkivalta miehiin ei aiheuta niin paljon vammoja kuin miesten tekemä väkivalta naisiin. Naisten kohdistamaa väkivaltaa pidetään siltikin vakavampana, sillä se rikkoo sukupuolittuneita käsityksiä väkivallasta. Väkivalta yhdistetään mieluummin maskuliinisuuteen kuin feminiinisyteen. (Keskinen 2005, 84–86.)

Suomessa väkivaltaan suhtautumisessa tavoitellaan sukupuolineutraalia asennetta, joka tarkoittaa, ettei naisten sukupuolen aiheuttamia erityistarpeita nähdä. Tämä vaikuttaa huomattavasti väkivallan uhriuden kokemiseen, sillä nainen nähdään vahvana ja aktiivisena toimijana, joka ei tarvitse ulkopuolista apua. Tämä myös vähentää väkivallan tekijän vastuuta teoistaan. (Venäläinen 2012, 14.) Suomalaisessa yhteiskunnassa myös

naisten kansainvälisesti arvostettu hyvä asema voi peittää helposti ongelmallisia ilmiöitä kuten naisten alistamista tai heihin kohdistuvaa väkivaltaa. (Laitinen 2011, 73.) Suomessa käytetään sukupuolineutraalia käsitettä lähisuhde- ja perheväkivallasta puhuttaessa, vaikka esimerkiksi monissa muissa maissa on käytössä termi: naisiin kohdistuva väkivalta (Karhuvaara ym. 2013, 16). Sukupuolineutraali parisuhdeväkivalta ylläpitää erilaisia myyttejä väkivaltaan johtaneista syistä ja seurauksista. Sukupuolineutraali puhetapa vahvistaa yleensä miehisiä tulkintoja ongelmasta, kun taas ne vähättelevät yleensä naisten väkivaltakokemuksia. (Nyqvist 2004, 104.)

3 Parisuhdeväkivallan uhrien auttaminen

3.1 Väkivaltatyö Suomessa

Suomen lainsäädännössä ei tunnisteta rikosnimikettä lähisuhde- ja perheväkivalta. Fyysinen väkivalta näissä konteksteissa tulee rangaistavaksi henkeen ja terveyteen kohdistuvina rikoksina ja seksuaalirikoksina. Ruotsissa on käyty keskustelua parisuhdeväkivallan prosessinomaisesta luonteesta, johon liittyy fyysisen ja henkisen väkivallan lisäksi, alistaminen ja uhrin itsetunnon vahingoittaminen. Käydyin keskustelun pohjalta säädettiin laki naisrauharikoksesta. Lain mukaan naisiin kohdistuvat rikokset rangaistaan ankaremmin, mikäli se on toistuvaa lähisuhteessa. (Karhuvaara ym. 2013, 21.) Suomessa rikoslaki on sukupuolineutraali, vaikka rikostilastoissa näkyy selkeitä eroja miesten ja naisten kokeman väkivallan luonteessa. Naisilla on suurempi riski joutua väkivallan kohteeksi sukupuolensa takia. (Karhuvaara ym. 2013, 21; Riski 2009, 23.)

Joka kolmas suomalainen nainen on kohdannut väkivaltaa. Tämä tarkoittaa siis lähes miljoonaa naista. Ensi- ja turvakotien liiton jäsenyhdistysten turvakoteihin ja avopalveluihin hakeutui vuonna 2016 vain 2185 eli 0,25 prosenttia naisuhreista. (Muukkonen 2017, 10.) Parisuhdeväkivaltaan on haastavaa puuttua, sillä se liittyy myös ongelman

tiedostamiseen ja lainsäädäntöön (Husso 2003, 18). Lisäksi väkivaltatapauksen kirjaamisen sisällöt ja dokumentoinnin tavat vaihtelevat. Dokumentoimaton väkivalta on näkyvätöntä. Kun väkivaltatapauksia ei raportoida, ilmiö lakkaa olemasta. Siksi väkivallasta suoraan kysyminen ja ilmiön vakavasti ottaminen on tärkeää. (Husso ym. 2020, 16.) Ammattilaisilla ei ole kunnollista mahdollisuutta kerätä yhtenäistä tietoa, sillä esimerkiksi asiakastietojärjestelmissä ei ole rakenteita väkivaltatiedolle. (Piispa 2011, 25.) Tilannetta vaikeuttaa entisestään monimutkainen ja sattumanvarainen palvelujärjestelmä. Aikaisemmin väkivaltatilanteet olivat erityisen haastavia, sillä vaikka uhri löysi itselleen sopivaa tukea, tilanne harvoin muuttui. (Hurtig ym. 2014, 273; Ronkainen 2008, 394.)

Väkivallalla on paljon yksilöllisten seurausten lisäksi yhteisöllisiä ja taloudellisia seurauksia. Tämä tulee yhteiskunnalle kalliiksi. (Kovanen 2017, 8.) Vuonna 2001 on arvioitu, että naisiin kohdistuvasta väkivallasta koituu Suomessa yhteiskunnalle kustannuksia noin 91 miljoonaa (Riski 2009, 12). Naisiin kohdistuvan väkivallan vastaista työtä ei nähdä yhteiskunnallisesti merkittävänä, sillä siihen käytetään liian vähän resursseja. Suomi onkin saanut useasti kritiikkiä siitä, etteivät he huolehdi kansallisella tasolla riittävästi naisiin kohdistuvan väkivallan torjumisesta. (Kovanen 2017, 8.)

Väkivallan ehkäisytyö toteutuu pääosin määräaikaisten hankkeiden ja projektien avulla. Väkivaltatyötä tekevien järjestöjen rahoitus on lähtöisin pääosin lähtöisin Raha -auto- maattiyhdistykseltä (RAY). Näin RAY toimii merkittävänä yhteiskunnallisena vaikuttajana. (Riski 2009, 24.) Väkivaltaan puuttuminen ja interventioiden kehittäminen on ollut useiden hankkeiden varassa. Se kuitenkin tarkoittaa sitä, ettei nopeiden ja kalliiden hankkeiden tuloksia ehditä hyödyntää tarpeeksi. Nopeat kehityshankkeet tuovat erilaisia haasteita, joita on tärkeä ymmärtää, kun kehitetään uusia väkivallan interventiokäytäntöjä. (Husso ym. 2020, 16.)

Parisuhdeväkivallan ehkäisytyön ja palveluiden järjestämistä kuuluu kunnille. Myös Suomen evankelisluterilaisen kirkon diakoniatyöntekijät ja kirkon perheasian neuvottelukeskukset tarjoavat keskusteluapua parisuhteen ongelmiin. (Nettiturvakoti n.d.) Pia Skaffari, Anna Nikupeteri ja Merja Laitinen (2021, 7–10) esittelevät

tutkimusraportissaan parisuhdeväkivallan uhrin auttamisen kriittisiä vaiheita. Lähi- ja peruspalvelut toimivat merkittävässä roolissa väkivallan uhrin tunnistamisessa. Väkivaltaa kokeneilla on useita kontakteja eri aloilla työskenteleviin ammattilaisiin, joten heillä on mahdollisuudet tunnistaa ja kohdata väkivalta perheessä. Lähi- ja peruspalveluita ovat esimerkiksi perusterveydenhuolto, työterveyshuolto, neuvola, perheasianneuvottelukeskus, päiväkotit, koulu, seurakunta, mielenterveyspalvelut ja sosiaalitoimi. Myös väkivaltaerityisten palvelujen saatavuus näyttäytyy tutkimusraportissa tärkeänä uhrin auttamisen kannalta, sillä ne tukevat väkivallan tunnistamista ja selkeyttävät vakavaa väkivallan ongelmaa uhrille juridisena, psykososiaalisena, puuttumista ja ratkaisua vaativana ongelmana. Väkivaltaerityisiä palveluja ovat esimerkiksi poliisi, turvakodit ja erilaiset avopalvelut.

Ensi- ja turvakodit ympäri Suomea tarjoavat turvakoti- ja avopalveluja lähisuhdeväkivaltaa kokeneille tai sen uhan alla eläneille henkilöille. Vuonna 2020 Suomessa toimi yhteensä 29 turvakotia. Paikkoja näissä oli yhteensä 211 perheelle tai yksin tulevalle asiakkaalle. Vuoden 2020 aikana turvakodeissa oli yhteensä 5244 asiakasta (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2021). Turvakoti on lyhytaikainen turvapaikka, kun kotiin jääminen on pelottavaa. Avopalvelut tarjoavat keskusteluapua, ohjattuja vertaisryhmiä tai tuettua asumista. Myös verkossa toimivat chat -palvelut kuuluvat näihin. Erilaiset järjestöt ja tahot järjestävät myös muita auttavia palveluita kasvokkain, puhelimitse ja netissä (Netti-turvakoti n.d.). Vainoamistilanteessa apua tarjoavat Oulun ensi- ja turvakoti ja Viola väkivallasta vapaaksi ry. (Ensi- ja turvakotien liitto n.d.) Viola väkivallasta vapaaksi ry on Etelä-Savon alueella toimiva perhe- ja lähisuhdeväkivallan avopalveluyksikkö. Se tarjoaa matalan kynnyksen periaatteella palveluja sekä väkivallan tekijöille että uhreille. (apuaeroon.fi n.d.)

Oulun ensi- ja turvakoti ylläpitää lähisuhdeväkivaltatyön yksikköä, joista löytyy paljon erilaisia palveluja sekä väkivallan uhrille että väkivallan tekijöille. Yksikössä toimii erilaisia vertaisryhmiä esimerkiksi parisuhdeväkivaltaa kokeneille aikuisille, lähisuhdeväkivaltaa kokeneille ikäänntyville ja parisuhteessaan väkivaltaa kokeneille vanhoillislestadiolaisille naisille. (Oulun ensi- ja turvakoti n.d.) Auli Ojurin (2004, 3) tutkimuksen mukaan

turvakotien tarjoama kohdistettu apu väkivallan uhrille koetaan merkittävänä selviytymisen kannalta.

Jalkautuva nais erityinen väkivaltatyö on väkivaltatyön muoto, jossa toimitaan eri tavalla kuin perinteisessä väkivaltatyössä. Toiminta kohdentuu ruohonjuuritasolle paikallisiin palvelujärjestelmiin ja ihmisten arkisiin toimintaympäristöihin. (Laitinen ym. 2017, 12; Nikupeteri ym. 2021.) Jalkautuvan väkivaltatyön tavoitteena on löytää väkivallan uhreja, joita ei ole vielä tavoitettu. He voivat olla väkivallan uhan alla eläviä, kriisivaiheessa olevia tai aiemmasta väkivaltakokemuksesta toipuvia. Toiminta voi rohkaista näitä naisia hakemaan apua tai auttaa löytämään sopiva apu itselle. (Muukkonen 2017, 10.)

Koronapandemia on lisännyt entisestään turvakotien ja avopalveluiden merkitystä väkivallan uhrien auttamisessa, sillä ihmisten omat mahdollista tukea antavat sosiaaliset verkostot ovat vähentyneet pandemian aikana. Kuitenkin yhteydenottoja esimerkiksi turvakoteihin on tullut vähemmän korona-aikana kuin ennen sitä. Korona-aikana perheet ovat olleet tiiviisti ja yksityisesti kotona, jolloin korona on voinut toimia mahdollistajana muun muassa pakottavalle kontrollille. Uhreilla ei ole ollut mahdollisuutta pyytää apua, sillä mahdollinen väkivallan tekijä on ollut koko ajan läsnä uhrin arjessa ikään kuin valvomassa uhrin toimintaa. (Husso ym. 2021, 354.)

Vaikka naisiin kohdistuu paljon väkivaltaa Suomessa, on palveluverkosto edelleen riittämätön. Suomessa on liian vähän auttavia palveluja väkivallan uhreille ja ne ovat vaikeasti löydettävissä. Näin omalta paikkakunnalta voi olla vaikea löytää palveluja ja saada apua. Palveluita tulisi räätälöidä erilaisiin tarpeisiin ja tilanteisiin. Osalle yksilötapaamiset ovat ehdottomia, osa taas voi kokea vertaisryhmän tuen tärkeänä. (Kovanen 2017, 8.) Olisi tärkeää, että myös päättäjät ja terveydenhuollon edustajat kuulisivat naisten kokemuksia avun hakemisesta ja saamisesta, sillä näin väkivaltatyössä käytettäviä interventioita voitaisiin käyttää tehokkaammin ja palveluihin ohjattaisiin enemmän resursseja. (Evans & Feder 2014, 71; Kovanen 2017, 9.) Useinkaan julkisen sektorin tarjoama apu väkivallan uhreille ei riitä, sillä heidän auttamiseksensa ei ole selkeitä toimintamalleja. Esimerkiksi turvakodista lähtevän voi olla haastavaa saada apua. (Väänänen 2012, 110.)

Naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisyprojektin yhteydessä suoritettiin selvitys Varsinais-Suomen ja Satakunnan alueella julkisista ja järjestöjen tuottamista palveluista. Tuloksista selvisi, että palvelut keskittyvät väkivallan uhreille. Selvästi on myös havaittavissa, että järjestöjen palvelut keskittyvät suuriin kaupunkeihin. (Lamminsalo & Pakkala 2000, 3–5.) Järjestöjen ja erilaisten projektien toiminta pohjautuu yleensä johonkin tiettyyn toimintaideologiaan ja näin ne järjestävät tietyn ryhmän tarpeita vastaavia palveluja. Tämän vuoksi eri alueille muodostuu hyvin eri tasoisia palveluja. Suomi eroaakin paljon muista Pohjoismaista uhreille tarjottavien julkisen rahoituksen piirissä olevien palveluiden suhteen. (Ronkainen 2008, 390–391.)

Lisäksi sukupuoli määrittää väkivaltaa ilmiönä, koska sillä on vaikutus sen tekemiseen ja kokemiseen. Väkivalta tuottaa sukupuoleen sidoksissa olevia kulttuurisia merkityksiä. Lisäksi sukupuolen katsotaan olevan sidoksissa rakenteellisiin tekijöihin, kuten perheeseen. Näin väkivaltatyö vaatii sukupuolierityistä työtettä. Naiserityinen työote on tärkeää, jotta naiset tulevat tunnistetuiksi ja autetuiksi erilaisissa palveluissa. Tämä edellyttää sukupuoleen liittyvien käsitteiden, normien ja erilaisten oletuksien purkamista ja uudelleen tarkastelua (Laitinen ym. 2017, 7, 12.) Naiserityisyydelle ei ole löydetty sitä tarkasti selittävää määritelmää. Naiserityisissä palveluissa on painotettu sosiaali- ja terveyspalveluiden kokonaisvaltaisuutta, naisille erityisten tarpeiden huomioimista ja tukimuotoja psykososiaalisten ongelmien ratkaisuun. (Karttunen 2014, 238.) Eri järjestöt ja yhdistykset tunnistavat ja tuottavat sukupuolen tunnistavia palveluja uhreille ja tekijöille. Tätä tarvittaisiin myös sosiaalityössä ja sosiaalipalveluissa, sillä väkivaltatyöhön tarvitaan moniammatillista yhteistyötä väkivallan ennaltaehkäisevään työhön, väkivallan katkaisemiseksi ja seurausten hoitamiseen. (Laitinen 2008, 73–74.)

Viranomaisten yhteistyön kehittämishanke MARAK kehitti reilu 10 vuotta sitten viranomaisten työkaluksi vakavan väkivallan riskinarvioinnin. Tavoitteena oli, tuottaa yhtenäinen riskinarviointilomake, jota moniammatillinen tiimi arvioi. (Pohjoisvirta 2011, 134.) Nykyään MARAK väkivallan riskinarviointimenetelmänä on laajasti käytössä väkivaltatyössä. MARAK:in tarkoitus on koota paikkakunnalla työskentelevät viranomaiset yhteen, jotka voivat toimia uhrin auttamiseksi. Toimintamallin avulla autetaan sekä

vakavan parisuhdeväkivallan uhreja että sen uhan alla olevia. MARAK -malli on lähtöisin Isosta-Britanniasta ja Suomeen se otettiin käyttöön pilottihankkein vuonna 2010. Riskin-arviointilomakkeesta ja MARAK-toimintamallista on hyviä kokemuksia Suomessa ja se osoittautui tehokkaaksi väkivallan kartoittamisen välineeksi ja sen on todettu parantavan uhrin turvallisuutta. (Piispa & October 2017.)

Väkivallan uhrin auttaminen ei ole useinkaan yksinkertaista ja siihen liittyy paljon haasteita. Ammatillisissa ja oikeudellisissa käytännöissä lähtökohtana on se, että väkivalta muuttuu todeksi vasta sitten, kun se voidaan todentaa. Uhrin usein kokevat, että heidän on ansaittava uskottavuutensa palvelujärjestelmän käytännöissä. Näin työntekijän tulee toistuvasti läpivalaistava uhrin kertomus. Näin totuustulkinnan voidaan ajatella määrittävän suuresti väkivaltatyötä, sen kulkua ja suuntaa. (Hurtig ym. 2014, 262–263.) Väkivallan uhrin auttaminen vaatii erityistietämystä ja työntekijällä tulisi olla väkivaltatyöhön liittyvää kokemusta, osaamista ja rohkeutta, sillä muuten väkivallan kohtaaminen voi olla haastavaa. Usein käy niin, että väkivaltakysymyksiä kohdatessa kokematon työntekijä niin sanotusti selittää väkivallan pois, joka on hyvin tyyppillistä. (Hurtig ym. 2014, 268; Piispa 2011, 15.) Julkisten palvelujärjestelmien antava tuki koettiin enemmän haasteellisena muun muassa kieltävästä ja syyllistävästä kohtaamisesta johtuen. Tämä haastaa julkisia palveluita kehittää ja tarjota sopivia käytäntöjä ilmiön kohtaamiseksi. (Ojuri 2004,3.) Sosiaali- ja terveyspalveluissa olisi tärkeää tunnistaa ja ottaa puheeksi lähisuhdeväkivallan merkit. Sosiaali- ja terveysalan ammattilaisia kouluttaessa tulisi kiinnittää huomiota väkivallan uhrin auttamiseen ja kohtaamiseen. (Husso ym. 2021, 354.)

Nykyisin useita ammattilaisia koskee ilmoitusvelvollisuus. Tällä tarkoitetaan sitä, että työntekijällä on velvollisuus ilmoittaa poliisille henkeen tai terveyteen kohdistuvan uhan arviointia varten välttämättömät tiedot, jos on syytä epäillä jonkun olevan vaarassa tai joutua väkivallan kohteeksi. Viranomaisille jää kuitenkin paljon harkintavaltaa, mitä ja mitkä tapaukset ilmoitetaan. Jos työntekijä epäilee asiakkaalla olevien ruhjeiden alkuperää väkivallan aiheuttamaksi, on työntekijällä velvollisuus ilmoittaa väkivallan epäilystä. (Lohiniva-Kerkelä 2017, 166–167.) Väkivallan uhrin tunnistaminen vaatii joustavaa ja yhteistyötä toteuttavaa palvelujärjestelmää, sillä uhrin tunnistamisessa ja

kohtaamisessa on tärkeää joustava siirtyminen palvelusta toiseen, kuten uhrin ohjaaminen perusterveydenhuollosta erityispalvelujen piiriin. Perus- ja lähipalveluilla sekä väkivaltaerityisillä palveluilla on kaikilla oma tehtävänsä palvelujärjestelmässä ja näin miin ei pysty korvaamaan toisen tahon tarjoamaa tukea parisuhdeväkivallan uhreille. On tärkeää pystyä ohjaamaan uhri muiden tärkeiden palveluiden piiriin, jotta apu on mahdollisimman kokonaisvaltaista. Lisäksi uhreilla voi olla jo valmiina pitkäaikaisia asiakkuuksia esimerkiksi päihdehuollossa, jolloin ratkaistavien asioiden tärkeysjärjestys tulee harkita tarkoin. (Skaffari ym. 2021, 10.)

Yleensä väkivallan uhrin avun hakeminen on pitkä prosessi. Apua haetaan useita kertoja, useista eri lähteistä, kuten lähiverkostoista että virallisen avun piiristä. (Kaittila 2017, 89–90.) Vain yksi kolmesta vakavan fyysisen tai seksuaalisen väkivallan uhrista ottaa yhteyttä poliisiin tai muuhun viralliseen organisaatioon, jotka tukevat väkivallan uhreja. Kaikista vakavimmissa väkivalta -tapauksissa parisuhdeväkivallasta ilmoitti poliisille 14 prosenttia uhreista. Tyypillisintä poliisille ilmoittamisen jälkeen on hakea apua terveyspalveluista. Kuitenkin parisuhdeväkivallalle on tyypillistä, että ilmoitus tehdään vasta kun takana on useampia väkivallan tekoja. (FRA 2014, 60.) Yleisemmin väkivallasta kerrotaan epävirallisille tahoille kuten ystäville tai perheelle. Harvempi nainen kertoo väkivallasta virallisille toimijoille kuten poliisille tai terveysalan työntekijöille. (Fanslow & Robinson 2010, 929.)

Ennen avun hakemista naiset tarvitsevat monia käännteentekeviä tilanteita, jotta he varmistuvat avun hakemisen tarpeesta. Naiset hakevat yleensä apua sosiaali- ja terveydenhuollon auttamistahoilta sekä turvakodeista. (Ojuri 2004, 3.) Viimeinen askel uhrin avun hakemiseen on voinut olla jokin kriisi kuten raiskaus, fyysinen pahoinpitely tai uhka kodittomuudesta. (Evans & Feder 2016, 63–64.) Avun hakemisprosessi lähtee yleensä liikkeelle, kun uhri yrittää saada apua sisäisin keinoin eli puhumalla ja vastustamalla väkivaltaa. Toisena apua haetaan epävirallisilta verkostoilta. Yleensä vasta viimeisenä turvaututaan viralliseen apuun. Usein kuitenkin väkivalta ei lopu ensimmäisen viranomaiskontaktin jälkeen, mutta se on kuitenkin tärkeä osa väkivallan lopettamiseksi.

(Lidman 2015, 91.) Väkivalta voi jatkua uhrin elämässä tekijästä eroamisen jälkeenkin (DeKederedy 2017; Nikupeteri 2016).

Jokaisella ammattilaisella on velvollisuus reagoida väkivaltaan. Jo väkivallasta kysyminen on tärkeä interventio, joka voi olla merkittävä askel uhrille irrottautua väkivaltaisesta suhteesta. (Hannus 2011, 201; Kovanen 2017, 9.) Kun uhri on paljastanut kokemansa väkivallan, vuorovaikutuksellinen keskustelu ja empatia koetaan tärkeäksi. (Lo Fo Wong ym. 2008, 393). Itse keskustelulle toivotaan turvallista ympäristöä ja jotakin tuntematonta ihmistä keskustelemaan väkivallasta. Tuomitsematon kohtaaminen ja apu koetaan erittäin tärkeäksi. (Evans & Feder 2016, 63–64.)

3.2 Autetuksi tulemisen mahdollisuudet

Nainen miettii ja punnitsee väkivaltaisesta parisuhteesta lähteäkseen monenlaisia asioita ja ulottuvuuksia (Korpela-Leppälä 2001, 29–30). Sisäisillä esteillä tarkoitetaan tunteita, toiveita ja asenteita. Tunteisiin liittyy esimerkiksi naisen kokemus arvottomuudesta, häpeä, rakkaus väkivallan tekijää kohtaan sekä pelko yksin jäämisestä ja turvallisuudesta. Toiveet yleensä liittyvät väkivallan loppumiseen. Asenteisiin liittyvissä esteissä on kyse muun muassa ajatuksesta, että väkivalta kuuluu normaaliin perhe-elämään, väkivaltaa ei pidetä riittävän vakavana tai erilaiset kulttuuriset perhearvot. (Kaittila 2017, 93–94, 98; Husso 2003, 18) Naisten sisäisille esteille autetuksi tulemiseen on erilaisia psykologisia, emotionaalisia ja sosiaalisia ulottuvuuksia. (Evans & Feder 2014, 66–67.) Kertomatta jättämiseen liittyy myös uhriutumisen kierre, jonka vuoksi väkivalta arkipäiväistyy parisuhteessa hämärtäen samalla hyväksyttävän ja ei-hyväksyttävän välisen rajan. (Lidman 2015, 69.)

Naiset uskovat parempaan huomiseen ja luottavat menneisyyden hyviin muistoihin. Usein he haluavat ymmärtää puolison väkivaltaista käytöstä ja selittävät sitä esimerkiksi kumppanin lapsuuden -tai aiempien parisuhteiden huonoilla kokemuksilla. (Ojuri 2006, 20–21; Husso & Virkki 2008, 264.) Naiset kokevat myös osittain väkivallan omaksi

syykseen, jos tekijä kärsii ahdistuksesta tai masennuksesta (Evans & Feder 2014, 66–67). Naiset eivät hae apua, koska pelkäävät heidän kumppaninsa joutuvan vaikeuksiin tai he eivät kuitenkaan ole jättämässä puolisoaan. Ajatellaan usein, että avun hakeminen tarkoittaa, että parisuhde tulisi lopettaa. (Fugate ym. 2005, 299–300, 305.) Väkivallan kokemukset parisuhteessa ovat vain yksi osa suhdetta, ja moni nainen haluaakin pitää viimeiseen asti kiinni suhteesta. Näin ollen väkivalta kietoutuu osaksi parisuhdetta ja yhdistyy rakkauteen ja kiintymykseen. (Ojuri 2006, 19.) Parisuhteesta irtaantuminen ja avun hakeminen olisi helpompaa, jos naiset kokisivat parisuhteessaan vain väkivaltaa, mutta usein siihen liittyy paljon muutakin, kuten esimerkiksi rakkautta, riippuvuutta ja pelkoa (Korpela-Leppälä 2001, 27; Keskinen 2005, 73). Väkivaltaa ei välttämättä aina tunnusteta tai haluta tunnustaa. Askel avun hakemiseen on myöntää puolison väkivaltaisen käytöksen vaikutukset ja merkitykset. (Flinck 2006, 92–94; Skaffari ym. 2021, 9.)

Väkivaltaisessa parisuhteissa eläviä naisia leimaa vahva itsensä syyllistäminen tilanteesta ja voidaan ajatella, että väkivalta on jollakin tavalla oikeutettua. Naiset voivat syyttää itsenään perhe -elämän epäonnistumisesta sekä huonosta äitiydestä tai vaioudesta. Avo -tai avioliitossa elämisellä on myös eräänlainen status yhteiskunnassamme. Naiset voivat jättää hakematta apua parisuhdeväkivaltaan, sillä väkivaltaisesta avio -tai avopuolisosta eroaminen voi tuntua henkilökohtaiselta epäonnistumiselta elämässä. (Ojuri 2006, 20–21.)

Itsensä syyllistäminen voi johtaa väkivallan vähättelyyn. (Ojuri 2006, 20–21; Korpela-Leppälä 2001, 38.) Naisten henkilökohtaiset käsitykset muun muassa väkivallan vakavuudesta voivat olla merkittäviä esteitä avun hakematta jättämiseen. (Fanslow & Robinson 2010, 930.) Väkivallan kokeminen on subjektiivista, sillä kaikki eivät välttämättä koe kaikkea kumppaneiden välistä kommunikointia tai fyysistä kanssakäymistä väkivallaksi. Tilanteeseen saatetaan tyytyä, alistua ja läsnä voi olla monenlaisia pelkoja esimerkiksi tulevaisuutta kohtaan. Vaiennusta aiheuttavat myös uskollisuuden ja lojaalisuuden vaatimukset. Väkivaltaa usein pidetäänkin yksityisasiana. Vähättely ja normalisointi liittyvät olennaisesti väkivaltaan. (Husso 2003, 312–313; Piispa 2011, 15.)

Naiset, jotka eivät hae apua kokevat, että selviävät väkivallasta itse tai perheen ja ystävien avulla. Osa naisista kokee, ettei poliisiin kannata ottaa yhteyttä tai väkivalta ei ole tarpeeksi vakavaa. (FRA 2014, 63.) Apua ei useinkaan haeta erilaisista organisaatioista ja paikoista, sillä uhrit kokevat, etteivät tarvitse apua. Esimerkiksi organisaation palveluista ei uskota olevan hyötyä, ruhjeet eivät ole niin vakavat, että lääkäriin kannattaisi mennä tai poliisille ei soiteta, koska tilannetta ei pidetä niin vakavana. (Fugate ym. 2005, 298–299.)

Naiset ovat voineet jättää kertomatta väkivallasta, sillä he ovat olleet tietyllä tasolla sosiaalisesti eristäytyneitä ja väkivalta on ajateltu kumppanilta normaalina toimintana, jolloin sen on hiljaa sallinut. Edellä mainitut tuntemukset voidaan liittää naisten masenukseen tai huonoon itsetuntoon. (Evans & Feder 2014, 66–67.) Jotkut naiset kokevat roolinsa perheessä tai ystävyysuhteissa auttaa ja tukea toisia, eivätkä he halua huoletuttaa muita omilla ongelmillaan. Omista ongelmista kertominen voi myös aiheuttaa häpeää ja nolostumista. Naiset pelkäävät tuomitsevaa vastausta tai apua ennen kuin ovat valmiita jättämään väkivaltaisen kumppanin. (Evans & Feder 2014, 66–67; Husso 2003, 73; Lidman 2015, 69; Ojuri 2006, 17–18; Ojuri & Laitinen 2015, 24.) Syitä sille, ettei väkivallasta puhuta läheisille on, että sitä pidetään liian henkilökohtaisena asiana, ei ole ketään kenelle puhua. Naiset kokevat häpeää ja pelkoa tulla tuomituksi asian suhteen. (Fugate ym. 2005, 299; Skaffari ym. 2021, 9,16).

Väkivallasta kertominen on erityisen haastavaa niille naisille, joille väkivalta ja hyväksikäyttö on ollut normaalia koko elämän ajan, jopa lapsuudesta saakka. He eivät välttämättä voi kuvitella elämää ilman väkivaltaa, jolloin elämä ilman sitä avun hakemisen kautta voisi tuntua pelottavalta. Myös pitkissä avioliitoissa elävät naiset pelkäävät hakea apua, sillä he pelkäävät elämäänsä tulevaa suurta muutosta. (Evans & Feder 2014, 66–67.) Normalisointia edesauttaa se, jos väkivalta ei ole jatkuvaa, vaan kausittaista. Näin parisuhteeseen mahtuu myös muuta esimerkiksi läheisyyttä. (Husso 2003, 73.)

Naiset pelkäävät, että varsinkin väkivallan paljastuminen perheelle tai ystäville saa aikaan lisää väkivaltaa esimerkiksi muilta perheenjäseniltä väkivallan tekijää kohtaan

ikään kuin kostoksi. Väkivaltaa kokeva nainen voi pelätä, mitä tekijälle tai läheisille tapahtuu, jos hän kertoo väkivallasta. Jotkut naiset voivat kokea ahdistusta paljastamisen myötä mahdollisesta lasten huostaanotosta. (Evans & Feder 2014, 66–67; Ojuri & Laitinen 2015, 24.) Parisuhdeväkivalta saatetaan haluta usein salata muilta tai jopa kieltää itseltään sen olemassaolo. Muita syitä esimerkiksi poliisille ilmoitta jättämiseen voivat olla, että uhri haluaa unohtaa tapahtuman, tapausta ei pidetty tarpeeksi vakavana tai ei haluta, että poliisi sekaantuu yksityiselämään. Poliisin mukaan tulo koetaan hankalaksi, sillä ajatellaan, että se aiheuttaa lopullisen eron kumppaneiden välille ja usein suojellaan kumppania viranomaisilta, jotta hän ei joudu hankaluuksiin. (Kääriäinen 2006, 113, 117.)

Ulkoisiksi avun hakemisen esteiksi luokitellaan ihmissuhteisiin, sosiokulttuurisiin tekijöihin ja yhteiskuntaan liittyvät tekijät. Ihmissuhteisiin liittyvissä tekijöissä korostuu suhde väkivallan tekijään. Tekijä saattaa esimerkiksi kieltää puhumasta tai uhkailla naista ja tämän läheisiä. Sosiokulttuurisiin esteisiin luokitellaan esimerkiksi tiedon ja resurssien puute. Resurssihin liittyviä tekijöitä on muun muassa rahan ja puhelimen puute, sekä logistiset vaikeudet. Yhteiskuntaan liittyvät tekijät taas nivoutuvat vallitseviin rakenteisiin, kuten palvelujen saatavuuteen. (Kaittila 2017, 95–98.)

Ihmissuhteisiin liittyviin tekijöihin voidaan luokitella väkivallan tekijän erilainen käytös, joka estää uhrin avun hakemisen. Kumppani saattoi suoraan estää väkivallan uhria ottamasta yhteyttä auttavaan tahoon (Fugate ym. 2005, 299; Ojuri & Laitinen 2015, 24). Jotkut naiset kokevat erityisesti pitkissä parisuhteissa emotionaalista kiristystä väkivallan tekijältä muun muassa uhkaamalla itsemurhalla tai vahingoittamalla lapsia. (Evans & Feder 2014, 66–67.) Myös taloudellinen tilanne voi estää avun hakemisen, sillä voidaan pelätä, miten itse uhri ja mahdolliset lapset tulevat toimeen, jos parisuhde päättyy (Kaittila 2017, 95–98; Fugate ym. 2005, 299; Ojuri & Laitinen 2015, 24). Erityisesti avun hakemisen esteet korostuvat, mikäli väkivaltaa kokevalla naisella on alaikäinen lapsi, hän on ikäänäntynyt, maahanmuuttaja tai parisuhteessa naisen kanssa. (Kaittila 2017, 95–98.)

Päätökseen avun hakemisesta vaikuttavat myös väkivallasta saatava tieto, eli sosiokulttuuriset asiat. Kyse voi olla myös siitä, että uhrilla ei ole riittävästi tietoa väkivallasta ja

siihen liittyvästä avun hakemisesta. (Fugate ym. 2005, 299; Kaittila 2017, 95–98; Lidman 2015, 69; Ojuri & Laitinen 2015, 24.) Taustalla väkivallan kieltämisessä on myös usein yhteiskunnalliset ja inhimilliset tekijät, jotka ohjaavat esimerkiksi tiedonmuodostamista. Tämä usein johtaa väkivallan neutralisointiin. (Hurtig ym. 2014, 251, 254; Husso 2003, 67–72; Marttala 2011, 37.) Usein ei myöskään tiedetä mikä olisi oikea paikka lähteä hakemaan apua ja näin avun saaminen tulee usein liian myöhään (Lidman 2015, 69; Siukola 2014, 18). Naiset ovat motivoituneita hakemaan apua väkivaltaan, mutta tarvitsevat siihen usein ulkopuolista apua. (Evans & Feder 2016, 63–64.) Esimerkiksi vain harva musliminainen hakee apua väkivaltaiseen suhteeseen palvelujen kautta. Syitä tähän voivat olla muun muassa tietämättömyys palveluista. Uskonnollinen tausta voi vaikuttaa myös yleisiin palveluihin kuten turvakotiin hakeutumista, sillä naiset ovat epäileväisiä siitä, että huomioidaanko heidän tarpeensa musliminaisena turvakodissa. Musliminaisten avun hakemiseen liittyviä kysymyksiä tulisi tutkia enemmän, sillä muun muassa rasismi ja sosiokulttuuriset seikat vaikuttavat avun hakemiseen. (Oyewuwo-Gassikia 2019, 870–871.)

Myös kielteiset kokemukset virallisille ja epävirallisille tahoille kertomisesta voivat estää avun hakemisen. Aikaisempi huono kokemus ammattilaisista tai riittämätön apu väkivaltaan edesauttoivat ongelmasta hiljenemistä. (Evans & Feder 2014, 66–67; Skaffari ym. 2021, 10–11.) Ammattilainen voi vältellä puhumista ja asian esille nostamista ja tämä vaikuttaa naisten kokemukseen siitä, että puhuminen väkivallasta ei kannata. (Kaittila 2017, 95–98.) Toisaalta avun saamisen esteenä nähdään, ettei pelkkien tukipalveluiden yhteystietojen antaminen riitä, vaan asia tulee ottaa puheeksi ammattilaisen toimesta, sillä avun tarvitsijalla ei välttämättä ole voimavaroja avun hakemiseen. Joskus myös työntekijät nähdään epäempaattisina, kiireisinä ja tapaamiset lyhytkestoisina, jolloin luottamuksesta voi olla pulaa. (Kaittila 2017, 94–96.) Paljastaminen virallisille tahoille kuten poliisille tai lääkärille voi aiheuttaa epäluottamusta, sillä naiset voivat kokea epäluottamusta työntekijän velvollisuuksiin kuten salassapidollisiin asioihin. (Evans & Feder 2014, 66–67.) Väkivallan uhri ei välttämättä luota viranomaiseen ja siihen, mitä tapahtuu, mikäli hän kertoo tilanteestaan. Uhrin saattavat pelätä myös, että muut

viranomaiset ottavat yhteyttä lastensuojeluun ja poliisiin ja perhe joutuu vaikeuksiin. (Fugate ym. 2005, 299–300.; Lidman 2015, 69.)

Rakenteellisia eli yhteiskuntaan liittyviä avun hakemisen esteitä on ovat esimerkiksi turvakotien sijainti, maksukäytännöt ja palvelujärjestelmän toimimattomuus. Vaikka lähtökohtana on tasa-arvoinen palvelujärjestelmä, silti monet palvelut jakaantuvat maantieteellisesti hyvin epätasaisesti (Hurtig ym. 2014, 273). Euroopan neuvoston suosituksiin ja tarpeeseen nähden, Suomessa on aivan liian vähän turvakotipaikkoja. Lisäksi seksuaalista väkivaltaa kohdanneiden palveluja on liian vähän saatavilla ja näissä on suuria maantieteellisiä eroja. (Riski 2009, 29–31.) Esimerkiksi Lapissa on ainoastaan yksi turvakoti, jolloin välimatka turvakotiin voi olla satoja kilometrejä (Ensi -ja turvakotien liitto n.d.). Turvakotien rahoitus siirtyi valtion vastuulle vuonna 2015 (Valtioneuvosto 2017). Aikaisemmin maksusitoumuskäytännöt turvakoteihin vaihtelivat paikkakunnittain. Vaihtelua oli esimerkiksi siinä, kuinka pitkäksi aikaa maksusitoumus myönnettiin ja perittiinkö omavastuuosuus asiakkaalta. Tämä asetti uhrin eriarvoiseen asemaan riippuen paikkakunnasta, missä he asuivat. (Ojuri & Laitinen 2015, 24–26.)

4 Tutkimuksen metodologiset lähtökohdat

4.1 Tutkimustehtävä ja tutkimusote

Pro gradu -tutkielmamme tavoitteena on selvittää parisuhdeväkivaltaa kokeneiden naisten kokemuksia autetuksi tulemisen esteistä. Tarkastelemme näitä esteitä sukupuolisuutuneisuuden näkökulmasta.

Tutkimuskysymykseksi olemme asettaneet: *Mitkä tekijät estävät parisuhdeväkivaltaa kokeneiden naisten avun hakemista ja saamista?*

Tutkimusaineistomme on sekundaariaineisto, eli saimme tutkimusaineiston valmiina. Aineisto on osa-aineisto, josta aineiston keränneet tutkijat valikoivat meille kahdeksan haastattelua, jotka käsittelevät parisuhdeväkivaltaa kokeneiden naisten kokemuksia. Teemana haastatteluissa on avun saamisen ja hakemisen kysymykset. Aineisto on kerätty Etelä -Savossa vuonna 2018–2020 osana Viola -väkivallasta vapaaksi ry:n Väkivaltatyön yhteensovitetut toimintamallit -hanketta. Hankkeessa oltiin kiinnostuneita siitä, miten yhteiset väkivaltatyön toimintamallit toimivat, vastaavat ja miten niitä tulisi kehittää asiakkaiden avun ja tuen tarpeisiin. (Skaffari ym., 2021.)

Kyseessä on laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus, jossa tavoitteena on kuvata parisuhdeväkivaltaa kokeneiden naisten avun hakemiseen ja saamiseen liittyviä esteitä. Tutkimuksemme on laadullinen tutkimus, sillä tarkastelun kohteena on parisuhdeväkivallan ilmiö. Tarkoituksenamme on kuvata parisuhdeväkivaltaa kokeneiden naisten kokemuksia heidän elämäntilanteissaan väkivaltailmiön vaikutuspiirissä. Laadullisen tutkimuksen lähtökohtana on kuvata todellista elämää mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. (Bell 1999, 10–11; Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 161; Kylmä & Juvakka 2007, 22–23).

Laadulliselle tutkimukselle on keskeistä, että se on tiiviissä yhteydessä tutkittavana kohteena olevaan ilmiöön, toimintaympäristöön ja yhteisöön. (Kylmä & Juvakka 2007, 79–

80). Kvalitatiivisen tutkimuksen keskiössä on jokin ilmiö, jonka koostumusta, tekijöitä ja tekijöiden välisiä suhteita pyritään ymmärtämään (Kananen 2017, 44). Laadullinen tutkimus haluaa tarkastella tapahtumien yksityiskohtaisia rakenteita ja luonnollisia tilanteita. Laadullisessa otteessa on kiinnostuttu eri toimijoiden merkityksistä tietyissä tapahtumissa ja niiden välisistä syy-seuraussuhteista. (Metsämuuronen 2001, 14; Tuomi & Sarajärvi 2002, 19.) Siinä on tärkeää, että tutkimukseen osallistuvat henkilöt omaavat tietoa tai ovat osana tutkittavaa ilmiötä. (Kylmä & Juvakka 2007, 80; Tuomi & Sarajärvi 2009, 85). Laadullinen tutkimus on kiinnostunut merkityksistä, joita ihmiset antavat kyseessä olevalle ilmiölle ja siihen liittyville tapahtumille. (Hirsjärvi & Hurme 2010, 28). Tutkimuksessamme olemme kiinnostuneita niistä tekijöistä, jotka ovat estäneet naisia hakemasta ja saamasta apua parisuhdeväkivaltaan. Tutkimuskohteenamme ovat naiset, joilla on omakohtaista kokemusta parisuhdeväkivallan todellisuudesta.

Laadullinen tutkimus nähdään kaiken tutkimuksen perustana, sillä ilman laadullista tutkimusta ei voi olla määrällistäkään tutkimusta. Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on ymmärtää, kun taas määrällinen tutkimus yleistää. (Kananen 2017, 40, 44.) Laadullista tutkimusta voidaan luonnehtia prosessiksi, jossa kaikki sen vaiheet eivät ole etukäteen tiedossa vaan ne jäsentyvät prosessin edetessä. Esimerkiksi tutkimusasetelma, aineiston keruu ja analyysivaihe voivat vaatia uudelleen kohdistamista. Sanotaan, että laadullinen tutkimus muodostuu vähitellen tapahtuvan tutkittavan ilmiön käsitteellistämistä, ei tietyn teorian testaamisesta. (Kiviniemi 2015, 74, 82–83.) Se ei pyri tilastollisiin yleistyksiin, vaan on kiinnostunut uudesta tiedosta tutkittavasta ilmiöstä (Flick 2009, 15, 16; Tuomi & Sarajärvi 2009, 85). Laadullinen tutkimus saa vahvistusta sen toistuvuudesta, kun samasta ilmiöstä tehdään useampia tutkimuksia ja ymmärrys ilmiöstä kasvaa ja teoria syntyy (Kananen 2017, 44).

Laadullinen tutkimus on tulkinnallista ja sen kokonaisuus muovautuu tutkijan tulkintojen perusteella omanlaiseksi tuotokseksi. Joku toinen tutkija voi kiinnittää huomiota erilaisiin asioihin ja korostaa toisenlaisia asioita. Prosessin esiin tuominen on tärkeää tutkimuksen luotettavuuden kannalta. Näin lukija voi itse arvioida prosessin etenemistä. (Kiviniemi 2015, 84–85.) Kvalitatiivinen tutkimus pitää sisällään mitä moninaisimpia

tutkimuksia, ja ei ole olemassa yhtä samanlaista laadullisen tutkimuksen prosessia, kaikki ovat todellisia ja omanlaisia kuvauksia tutkittavasta ilmiöstä. (Hirsjärvi ym. 1997, 162.)

Laadulliselle tutkimuksen yleisimpiä aineistonkeruumenetelmiä ovat erilaiset haastattelut, kyselyt, havainnointiin ja dokumentteihin pohjautuva tieto. Haastattelu on hyvä aineistonkeruumenetelmä, kun halutaan saada tietoa ihmisten ajatuksista ja miksi he toimivat juuri tietyllä tavalla. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 71–71.) Yleensä haastattelututkimus valitaan tutkimusmenetelmäksi, kun halutaan nähdä ihminen tutkimustilanteen subjektina. Haastattelututkimukset ovat yleisiä, kun tutkitaan arkoja ja vaikeita aiheita (Hirsjärvi ym. 1997, 201–202.) Tutkielmamme aineisto oli kerätty teemahaastattelulla. Tyypillistä tällaisella haastattelulle on tyypillistä edetä tiettyjen, etukäteen suunniteltujen teemojen pohjalta. Teemahaastattelussa halutaan korostaa haastateltavien tulkintaa tutkittavista asioista. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 75.)

4.2. Aineisto ja analyysi

Tämän tutkimuksen aineisto on sekundaariaineisto, jonka olemme saaneet valmiina Viola -väkivallasta vapaaksi ry:n Väkivallan yhtenäiset toimintamallit -hankkeelta. Alkuperäinen aineisto on kerätty teemahaastattelumenetelmällä, josta meidän käytettävissä oli kahdeksan naisen haastattelun osa-aineisto. Litteroituna haastatteluaineistoa oli käytettävissämme 195 sivua fontilla 12 Calibri tekstilajilla kirjoitettuna. Aiheen arkaluontoisuuden ja tietosuojasyiden vuoksi aineisto oli jo kertaalleen anonymisoitu ennen meille luovutusta. Olemme vahvistaneet vielä uudelleen tutkittavien anonymiteettia antaen heille uudet tutkimusnimet. Käytämme analyysin tulosten esittämisessä n1-n8 tunnisteita kuvaamaan tutkittavia naisia. Haluamme turvata naisten henkilöllisyyttä ja olemme vaihtaneet tunnisteen eri järjestykseen toisessa empiirisessä tulosluvussa. Näin saimme varmuuden siitä, ettei yksittäisen naisen sanomaa voi aineistolainauksen perusteella yhdistää kertomukseksi.

Aineiston naiset olivat iältään 30-60 -vuotiaita. Kaikilla naisilla oli useampi kuin yksi lapsi. Naisten parisuhteet olivat pitkiä väkivallan tekijän kanssa, niin avio -kuin avoliitoissa. Pisimmillään väkivaltainen parisuhde oli jatkunut 25 -vuotta. Väkiältä suhteissa oli ollut pitkäaikaista ja se oli alkanut usein jo suhteiden alussa. Kaikki naiset kertoivat suhteessa olleesta henkisestä väkivallasta, ja naisten kertomuksissa ilmeni myös fyysistä, seksuaalista ja taloudellista väkivaltaa. Lähes kaikki naiset olivat eronneet kumppanistaan, ja erojen ajankohta vaihteli 10-vuodesta vastikään tapahtuneisiin eroihin.

Olemme halunneet tuoda empiiriseen lukuun mahdollisimman paljon aineistolainauksia, sillä haluamme saada aineiston naisten äänen kuuluviin. Samalla yritämme vahvistaa tutkimustuloksista tehtyä tulkintaa näillä lainauksilla. Lainaukset tukevat tutkimusprosessin ja aineiston analyysiprosessin luotettavuutta. Olemme poistaneet lainauksista tietoja, jotka ovat yhdistettävissä naisten henkilöllisyyteen, mutta jotka eivät ole välttämättömiä tutkimustulosten kannalta. Olemme merkinneet nämä poistot [...], ja tutkijoiden omat lisäykset olemme kirjoittaneet hakasulkujen sisään. Olemme poistaneet tulokinnan kannalta epäolennaiset asiat aineistositaateista käyttäen merkkejä (...), jos olemme tehneet lainauksen keskeltä virkettä.

Laadulliselle tutkimukselle on keskeistä, että aineisto ja tutkimusongelma ovat läheisessä vuorovaikutuksessa keskenään. Kun laadullisen tutkimuksen haastatteluaineistoon lähdetään tutustumaan, on sille hyvä esittää erilaisia analyttisiä kysymyksiä. Nämä kysymykset voivat tarkentua ja muuttua kun aineisto tulee tutummaksi. Valmiiseen aineistoon tutustuessa on paikallaan miettiä, millaiset laajasta tekstimassasta nousevat teemat auttavat vastaamaan tutkimuskysymyksiin. Laajaa tutkimusaineistoa on hyvä rajata, mutta rajauksen tulee olla perusteltu. Perusteita voi hakea esimerkiksi tutkimuksen tavoitteista ja tutkimusongelmista. (Ruusuvuori ym. 2010, 13–14.) Olemme tuoneet aineistosta esiin parisuhdeväkivaltaa kokeneiden naisten puhetta, joka käsittelee jollakin tavalla autetuksi tulemisen esteitä.

Laadullisessa tutkimuksessa perusanalyysimenetelmänä käytetään sisällönanalyysiä, joka tarkoittaa kirjoitettujen, kuultujen tai nähtyjen sisältöjen analyysiä. Sisällönanalyysi

voidaan jakaa kahteen analyysiin, induktiiviseen ja deduktiiviseen sisällönanalyysiin. (Flick 2009, 323–325; Tuomi & Sarajärvi 2002, 93, 97.) Tutkimuksessamme käytetään induktiivista sisällönanalyysiä, sillä analyysissä päättelylogiikka etenee yksittäisestä yleiseen tietoon (Tuomi & Sarajärvi 2018, 107).

Aineiston analyysissä tulee kiinnittää huomiota siihen, että aineistosta ei valita vain hyviä, aiheeseen sopivia näytteitä aineiston lajittelusta syntyneestä luokasta vaan se analysoidaan perusteellisesti niin, että sieltä löydetään jotain sellaisia merkityksiä, jotka eivät ole suorissa lainauksissa läsnä. Aineistoa varten tehtävät kysymykset pitää miettiä tarkasti, jotta ne jättävät tilaa aineistosta nouseville uusille jäsenyksille, sillä laadullisen tutkimuksen tarkoituksena on löytää jotakin uutta ja merkityksellistä ajatellen käsiteltävää ilmiötä. (Ruusuvuori ym. 2010, 15–16, 19.) Jos tutkijalla on vahvat ennako-odotukset aiheesta, tulee varoa sitä, etteivät tutkijan subjektiiviset ennako-odotukset muuta analysoitavaa aineistoa. (Metsämuuronen 2006, 121.) Olemme muotoilleet tutkimuskysymyksemme tarpeeksi väljäksi, jotta voimme huomioida aineiston meille antamat mahdollisuudet ja monet pienet yksityiskohdat. Suhtauduimme aineistoon avoimin mielin ja pyrimme välttämään tiettyjä odotuksia aineiston suhteen.

Aineistolähtöisen analyysin tarkoituksena on muuttaa aineisto yhdeksi teoreettiseksi kokonaiskuvaksi. Aineiston analyysi tapahtuu pelkästään aineiston pohjalta, aikaisempi tieto aiheesta ei voi vaikuttaa tutkimustuloksiin. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 95, 117.) Teorialähtöisessä analyysissä lähdetään liikkeelle jostain teoriasta tai mallista ja palataan siihen takaisin aineiston analysoinnin jälkeen. (Eskola 2015, 187–189.) Teoriaohjaavassa analyysissä teoria toimii apuna, mutta analyysi ei pohjautu ainoastaan teoriaan. Tässä aikaisempi tieto ohjaa analyysin tekemistä. Aikaisempi tieto tunnustetaan, mutta se ole teoriaa testaavaa, vaan tarkoituksena on avata sen avulla uusia näkökulmia. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 95, 117.) Tutkimuksemme noudattaa teoriaohjaavaa suuntausta, sillä koemme aiemmin tutkitun tiedon merkitykselliseksi ilmiön käsitteellistämässä. Olemme kiinnostuneita naisten kokemuksista avun hakemiseen ja saamiseen liittyvistä esteistä ja koemme ne merkityksellisiksi. Tulkitsemme näitä autetuksi tulemisen esteitä sukupuolistuneen väkivallan näkökulmasta.

Aineiston analyysillä pyritään saamaan aikaan tiivis ja selkeä kuvaus tutkittavasta asiasta. Hajanainen aineisto tiivistetään helposti luettavaan ja mahdollisimman informatiiviseen muotoon. Aineistosta pyritään etsimään tutkimuksen tarkoituksen ja tehtävän kannalta olennaisia alkuperäisiä ilmauksia, jonka jälkeen sisällönanalyysin voidaan ajatella etenevän kolmessa osassa. Ensimmäiseksi aineiston alkuperäisilmaukset redusoidaan eli pelkistetään, seuraavaksi pelkistetyt ilmaukset klusteroidaan eli ryhmitellään ja viimeisenä abstrahoidaan eli luodaan teoreettiset käsitteet. Edellä mainituin vaihe saadaan aikaan synteesi, joka toimii vastauksena tutkimustehtävään ja tutkimuskysymyksiin. (Eskola 2015, 192–197; Tuomi & Sarajärvi 2009, 108–117; Kylmä & Juvakka 2007, 112–119.)

Analyysiprosessimme lähti liikkeelle siten, että pääsimme lukemaan suoraan valmiiksi litteroitua aineistoa. Aloitimme siten, että molemmat lukivat haastatteluaineiston läpi useampaan kertaan. Jo lukemisen aikana huomasimme, että tietynlaiset teemat toistuivat aineistossa, mutta tässä vaiheessa keskityimme saamaan aineistosta kokonaiskuvan. Tämän jälkeen aloimme molemmat tahoillamme poimimaan aineistosta autetuksi tulemisen esteisiin liittyviä asioita eli pilkoimme analysoitavaa aineistoa osiin (Tuomi & Sarajärvi 2009, 109). Vertasimme ja kävimme yhdessä läpi aineistosta poimimamme kohdat, jotta varmistuimme siitä, että mitään olennaista tutkimustehtävän kannalta ei jäisi huomaamatta.

Tämän jälkeen tiivistimme alkuperäiset ilmaukset selkeämpään muotoon. Tätä vaihetta kutsutaan pelkistämiseksi eli redusoinniksi (Tuomi & Sarajärvi 2009, 109). Tässä kohtaa keskustelimme ja kävimme läpi tekemiämme pelkistettyjä ilmauksia ja palasimme tutkimustehtävän äärelle useita kertoja. Aloimme etsimään samankaltaisuuksia ja erilaisuuksia, jonka jälkeen jaottelimme pelkistetyt ilmaukset erilaisten luokkien alle. Luokat muotoutuivat aiemman teorian pohjalta, mutta silti aineistolähtöisesti. Luokat koottiin yhteen ja näistä luokista muotoutuivat analyysin alaluokat. Teoriaohjaavaa analyysimenetelmää tukee se, että alaluokat muotoutuivat aineistolähtöisesti. Tätä vaihetta voidaan kutsua ryhmittelyksi eli klusteroinniksi. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 110, 117.)

Teoriaohjaavassa sisällönanalyysin viimeisessä vaiheessa käsitteet tuodaan valmiina aiemmasta teoriasta (Eskola 2015, 192–197; Tuomi & Sarajärvi 2009, 111). Seuraavaksi toimme analyysiprosessiin teoreettiset käsitteet aiemman teorian pohjalta yläluokiksi, jonka jälkeen sovitimme alaluokat näiden yläluokkien alle. Tätä kutsutaan abstrahoinniksi eli käsitteellistämiseksi (Tuomi & Sarajärvi 2009, 111). Yhdistäväksi luokaksi toimme tutkimustehtävämme, joka nivoo koko analyysin yhteen. Huomasimme, että alaluokkia muodostui tarpeettoman paljon ja huomasimme niissä tiivistämisen varaa. Lopulta päädyimme muodostamaan molemmista yläluokista 3–4 alaluokkaa, jotka kuvaavat mielestämme riittävän selkeästi erilaisia autetuksi tulemisen sisäisiä ja ulkoisia esteitä. Sisäiset ja ulkoiset esteet muodostuivat analyysin tuloksena, kun kävimme läpi aineistoa ja luokittelimme sitä. Vahvistusta sisäisten ja ulkoisten esteiden jäsenyyksemme saimme Anniina Kaittilan (2017, 93–98) tutkimuksesta, jota sovelsimme omaan analyysiprosessiimme. Sisäisillä esteillä tarkoitetaan naisesta itsestä lähteviä tekijöitä, jotka estävät naista hakemasta apua. Ulkoiset esteet taas tarkoittavat naisen ulkopuolelta tulevia, usein naisista riippumattomia tekijöitä, jotka estävät avun hakemisen ja saamisen. Vaikka analyysissä jaoteltiin estävät tekijät näihin kahteen luokkaan, tunnistamme sen, että todellisuudessa sisäiset ja ulkoiset esteet ovat moninaisia sekä nivoutuneita toisiinsa.

Koimme, että parityönä tehtävän aineiston analyysin mielekkäänä, sillä litteroitua aineistoa oli runsaasti, joten aineiston läpikäymisessä pystyttiin tekemään osittain jakamista. Kuitenkin halusimme tehdä koko aineiston analyysin huolellisesti, joten vaikka työstimme aineistoa välillä itsenäisesti, palasimme tekemiimme havaintoihin vielä yhdessä. Tällä halusimme varmistaa, että tulkitsemme aineistoa samankaltaisesti. Jouduimme käymään keskustelua yksittäisten ilmausten erilaisesta tulkinnasta ja niiden jaottelusta eri luokkien alle. Keskustelimme siitä, millaisia rajauksia ja valintoja teemme aineiston analyysin suhteen.

Olemme muodostaneet analyysiprosessista kaksi kuviota (kuvio 1, s. 33 ja kuvio 2, s. 34–35.) Kuviossa 1. esitämme parisuhdeväkivallan avun hakemisen ja saamisen sisäisten

esteiden analyysiprosessin ja Kuviossa 2. kuvaamme avun hakemisen ja saamisen ulkoisten esteiden analyysiprosessia.

Alkuperäinen ilmaisu	Alaluokka	Yläluokka: Sisäiset esteet	Yhdistävä
<p><i>"Mä oon itte ihan, romuna. Itsetunto täysin nollassa, itsellä semmonen tunne että, oonks mä ite hullu tässä."</i></p> <p><i>" (...) pelkäsin niin paljon tätä henkilöä niin en uskaltanut siitä"</i></p> <p><i>"Ja kun minä vaan rakastan tarpeeksi ..."</i></p> <p><i>"Ku sitä kuvittelee, hyssyttelee, että tää on nyt niin ainokaista tää minun ja tää on niin noloo ja niin hävettävää ja... Itteensä pitää hirveen tyhmänä."</i></p>	<p><i>Tunteet:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Itsetunto • Häpeä • Syyllisyys • Pelko • Rakkaus 	<ul style="list-style-type: none"> • Tunteet • Toiveet tulevaisuudesta • Voimavarat ja asenteet 	<p>Autetuksi tulemisen esteet</p>
<p><i>"Mut minä taas ajattelin että no, jos hän muuttuu. Minähän aattelin pitkän aikaa et jos hän muuttuu"</i></p> <p><i>" (...) perhetyöntekijät ja tommoset mut ei nekään, ku ne kullissit oli niin hyvin pystyssä niin ei nekään huomannu yhtään mitään."</i></p> <p><i>"Mä muistan ku mä sanoin äitille et mä en voi. Että, mul on nää lapset. Mä en voi, mun on pakko, vaan olla se kallio näille lapsille."</i></p>	<p><i>Toiveet tulevaisuudesta:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Usko ja toivo muutokseen/väkivalan loppumiseen • Kulissien ylläpitäminen • Ehjä koti ja lapset 		
<p><i>"(..) sitä oli hirveen vaikee ymmärtää mist on kyse.... mä ymmärsin vasta, pariterapian myötä".</i></p> <p><i>"(...) mut kun ne mun tavarat oli vielä siellä vanhalla kämpällä, niin sitten me vaan taas jotenkin päädyttiin siihen että se mies oli mun luona"</i></p> <p><i>"Joo on mulla numeroitakin sinnekin ollu, mut ei oo ollu oikein voimavaroja."</i></p>	<p><i>Voimavarat ja asenteet:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Uhri ei tunnista väkivaltaa/tilannetta • Ei ollut vielä valmis irrottautumaan suhteesta • Ei ollut voimavaroja hakea apua 		

Kuvio 1. Autetuksi tulemisen sisäiset esteet

Alkuperäinen ilmaisu	Alaluokka	Yläluokka: Ulkoiset esteet	Yhdistävä
<p><i>"Ja, siellä mä sitte kerroin hänen, äitille sen että, on niin vaikeeta että, nyt tämmöstä olen suunnitellut. Ja hän oli puhunu sitte tälle miehen isälle ja hän sitte, läksytti mut siellä aivan, aivan totaalisesti."</i></p> <p><i>" Ehkä siihen että siinä oli niin tukalasti kiinni, siinä tilanteessa. Ja pelkäs sitä miestä"</i></p>	<p><i>Ihmissuhteet:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Läheiset eivät tue- neet avun hakemi- sessa • Tekijän uhkailu, pelot- telu ja syyllistäminen 	<ul style="list-style-type: none"> • Ihmissuhteet • Sosiokulttuuri- set tekijät • Yhteiskunta • Työntekijöiden kompetenssi 	<p>Autetuksi tulemisen esteet</p>
<p><i>" No joo. Toisaalta, ymmär- sin et tälläst ei kuuluis olla. Mutta en osannu lähtee apua hakemaan taikka, että mistä sitä apua ois saanu ja.. Et kartottamaan niitä vaih- toehtoja. Et ei vaan ollu ym- märrystä."</i></p> <p><i>" No en oo saanu, mutta kyllä se tällanen taloudelli- sesti on aika katastrofi. Että onhan mulla tullu tässä kai- kenlaisia kuluja, että mulla oli välillä yhtä aikaa kahessa paikassa asunto, kahessa kaupungissa."</i></p>	<p><i>Sosiokulttuuriset tekijät:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Tiedon puute • Taloudellinen ti- lanne ja resurssit 		
<p><i>"Päätöksentekijät niin, nää poliittiset päätöksentekijät ottaisivat tämän asian vaka- vasti ja tosissaan, ja kuka sitä veis sinne."</i></p> <p><i>"Kyllä, mutta se jotenki edel- leen tuntuu miusta, et on semmonen tabu täällä Suo- messa tää lähisuuhdeväki- valta, et nyt siitä enemmän aletaan puhua, mut edel- leenki ihmisten on, ja oli itel- leki vaikee sitä tunnustaa."</i></p> <p><i>"Jotenki, sitä ei sais kaihtaa sitä kysymystä. Et se pitäis ihan niissä perustason palve- luissa, kysyä rohkeesti. "</i></p>	<p><i>Yhteiskunta:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Yhteiskunnalliset asen- teet • Rakenteelliset syyt 		

<p><i>" (...) sitten mä soitin vielä 112:een siitä ja 112:ssa mitätöitiin tämä homma sillä kun mä sanoin et "mut on pahoinpidelty" elikkä hyö sanoi sitten että "emme sitten laita sinne virka-apua tulemaan, koska kohdehenkilö on poistunut paikalta."</i></p> <p><i>"Niin tota siinäkin varmaan nyt tulee sit se ymmärrys minkä takia mä en oo hirveen mielellään vienyt asiaa sitten eteenkään päin koska mä saan koko ajan sitä samoista että höpöhöpö ja tätä niinkun tällaista"</i></p>	<p><i>Työntekijöiden kompetenssi:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Työntekijä ei kohtaa uhria • Huonot kokemukset viranomaisista 		
--	--	--	--

Kuvio 2. Autetuksi tulemisen ulkoiset esteet

4.3 Sensitiivinen lähestymistapa tutkimuksessa

Yleiset ja tiedeyhteisön sisäiset tieteelliset käytännöt ohjaavat tutkimusetiikkaa. (Hirvonen 2006, 31; Kuula 2011, 34; Kylmä & Juvakka 2007, 139). Tutkijan tulee ottaa huomioon useita eettisiä kysymyksiä koko tutkimusprosessin aikana, ja lähtökohtana tulee olla tutkittavien ihmisarvon ja itsemääräämisoikeuden kunnioitus. Tutkimusetiikan muita arvoja ovat myös oikeudenmukaisuus, avoimuus sekä rehellisyys ja luottamus (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 23–25; Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019, Kuula 2011, 34–35; Kylmä & Juvakka 2007, 137, 147). Tutkijan tehtävänä on suojella tutkimukseen osallistuvia. Tutkimuksesta ei saa aiheutua minkäläistä haittaa tutkittavalle (Kuula 2006, 124; Kylmä & Juvakka 2007, 154–155; Mäkinen 2006, 114–115). Saimme tutkimusaineiston valmiina, joka takaa sen, että meidän on mahdollista tarkastella aineistoa ulkopuolisen silmin. Kuitenkin meidän tutkimustamme määrittää vahvasti se, että joku muu on tehnyt aineistoa koskevat rajaukset ja valinnat. Olemme tietoisia siitä, että tämä näkyy vahvasti siinä, millaisia tutkimustuloksia olemme saaneet. Vaikka eettisten kysymysten huomioonottaminen on tärkeää tutkittavien osalta, se takaa myös onnistuneen tutkimusprosessin (Kallinen & Pirskanen & Rautio 2015, 141).

Tieteen avoimuus mahdollistaa kriittisen arvioinnin ja tieteen edistymisen. Valmiin, jo aiemmassa tutkimuksessa kerätyn aineiston hyödyntäminen toisten tutkijoiden tarkoitukseen, edistää tieteen avoimuutta. Se vähentää myös tarvetta kerätä turhaan samankaltaisia aineistoja ja on siltäkin osin taloudellisesti tehokasta. Esimerkiksi haastateltavien yksityisyydensuojasta riippuen, aineisto voidaan määrittää täysin avoimeksi tai tietyille tutkijoille avoimeksi. Aineiston luovuttamisessa toiselle tutkijalle noudatetaan koko tutkimusprosessin ajan tietoturvallista käytäntöä. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019, 13; Kuula & Tiitinen 2010, 446.) Tunnistamme valmiin aineiston käyttöön liittyvän vastuun ja velvollisuuden käsitellä sitä tietoturvallisesti. Haimme aineiston henkilökohtaisesti Rovaniemeltä Lapin yliopistosta salanasuojatulle muistitikkulle tallennettuna. Säilytämme muistitikkua siten, että muilla ei ole mahdollisuutta sen käyttöön. Palautamme aineiston tutkimuksemme valmistuttua.

Laadullinen tutkimus on kiinnostunut ihmisten sosiaalisesta maailmasta, joten myös tutkimuseettiset asiat liittyvät väistämättä ihmisten henkilökohtaiseen elämään. Tutkija usein kajoaa ihmisten arkaluontoisiin ja sensitiivisiin asioihin, jolloin tutkijan velvollisuus on pohtia eettisiä kysymyksiä koko tutkimusprosessin eri vaiheissa. (Kylmä & Juvakka 2007, 147.) Kun tutkimuskohteena on sensitiivisiä ja arvolatautuneita ilmiöitä, tutkija ei voi välttyä erilaisen sitoumusten ja arvojen käsittelyltä. Tutkijan omat arvot ja käsitykset tutkimuksen kohteena olevasta ilmiöstä on tärkeää avata myös lukijalle. Arvojen ja käsitysten näkyväksi tekeminen merkitsee sitä, että tutkija on osoittaa avoimuutta ja on tietoinen tutkimuseettisistä sitoumuksistaan. Tutkijan on tärkeää olla avoin myös siitä, minkälaisena näkee tutkimuksessa tuotettavan tiedon merkityksen. (Laitinen & Hurtig 2003, 89.)

Jo aiheen valinnassa tulee ottaa huomioon aiheen oikeutus, jolloin se tulee perustella laajemmasta tietoperustasta. Aiheen oikeutukseen kuuluu myös se, että tutkimuksen tekijän tulee arvioida tutkimuksen merkityksellisyyttä yhteiskunnan kannalta. (Kylmä & Juvakka 2007, 144; Tuomi & Sarajärvi 2009, 129.) Tiedon tuottamisen motiiveja on tärkeää pohtia sensitiivistä aihealuetta tutkittaessa. Useasti ne liittyvät sosiaalisen ja moraalisen oikeudenmukaisuuteen ja asianajoon. Tutkimuskohteena olevia henkilöitä

voidaan auttaa ja heille suunnattuja palveluja kehittää, jos heidän kokemuksensa tehdään näkyväksi tutkimuksen keinoin. (Nikupeteri & Laitinen 2017, 19.) Väkivaltaa tutkittaessa ilmiötä tulisi korostaa myös tutkimuseettisestä näkökulmasta sosiaalisena ongelmana, jotta tutkimuksessa tuotettu tieto edellyttäisi yhteiskunnallisia ratkaisuja (Laitinen & Hurtig 2003, 90). Koemme aiheen tärkeäksi ja merkitykselliseksi. Haluamme tehdä omalta osaltamme ilmiötä näkyväksi, jolloin parisuhdeväkivaltaa kokeneet saavat äänensä kuuluviin. Ajattelempa, että parisuhdeväkivalta on edelleen yhteiskunnassamme tabu ja vahvasti sukupuolistunut ilmiö, jolloin haluamme tuottaa tietoa, joka edistäisi parisuhdeväkivallan uhrien palveluiden kehittämistä ja autetuksi tuleamista.

Tutkimuksen sensitiivisyys vaatii tutkijalta muun muassa rohkeutta, empaattisuutta, avoimuutta ja kunnioitusta tutkittavaa aihealuetta ja tutkittavia kohtaan. Tutkijan on tärkeää pohtia, mitkä ovat tutkimuksen teon motiivit, ja voiko tutkittavaa ilmiötä lähestyä ja jos voi, niin millä tavalla. (Kallinen & Pirskanen & Rautio 2015, 196.) Sosiaalityön tutkimukselle ominainen sensitiivinen ote, on enemmän kuin tyyppillinen tutkimusetiikka. Sosiaalityön tutkimuksessa edellytetään arvolähtökohtien perusteellista pohdiskelua, sillä silloin voidaan kohdata ihmisille herkkiä aiheita kuten erilaisia vaiettuja tai salattuja asioita. (Pohjola 2003, 58.) Sensitiivisyys tutkimuksessa huomioi ne ihmiset, jotka ovat ilmiöön suhteutettuna haavoittuvassa asemassa tai aihe on muutoin arkaluonteinen (Flick 2009, 41; Kylmä & Juvakka 2007, 144–145). Parisuhde koetaan usein yksityisasiaksi ja koti ihmisen yksityiseksi tilaksi (Husso 2003, 231).

Sosiaalityön tutkimuksen yksi tärkeimmistä tehtävistä on tehdä haastavissa elämäntilanteissa olevien ihmisten elämäntilanteita ja todellisuutta näkyväksi. Keskeiseksi tutkimuksen eettiseksi kysymykseksi muodostuu se, millaisen kokonaiskuvan tutkija muodostaa ihmisten todellisuudesta. (Granfelt 2000, 105.) Tutkijan on pohdittava millaisin sävyin kirjoittaa tutkittavasta ilmiöstä ja siihen liittyvistä käsitteistä. Käsitevalinnat voivat tiedostamatta sisältää erilaisia merkityksiä, jotka voivat kategorisoida tai leimata tutkimuskohdetta. Tutkijan tulee tarkastella kirjoitettua kieltä siitä näkökulmasta, etteivät tutkittavana olevat henkilöt määriyty heille epäedullisella tavalla. (Pohjola 2003, 62–63.; Laitinen 2004, 88.) Esimerkiksi Maritta Husso (2003, 36) toteaa, että on pyrkinyt

kuvaamaan parisuhdeväkivaltaa kokeneiden naisten kokemuksia, ilman, että tutkija puhuisi heidän puolestaan. Pyrkimyksenä on, että suorat siteeraukset ilman tutkijan tulkintaa elävöittävät ja monipuolistavat kokonaiskuvaa tutkijan oman kirjoituksen kanssa ja antavat äänen tutkimuksen naisille. Olemme kiinnittäneet huomiota muun muassa uhri käsitteen käyttöön parisuhdeväkivaltaa kokeneesta henkilöstä. Haluamme korostaa, että uhrin eivät ole syyllisiä tai vastuussa kokemastaan väkivallasta.

Merja Laitinen (2004, 85–87) kuvaa sensitiivisen aiheen tutkimisen herättämiä tunteita rehellisesti ja avoimesti. Omien tunteiden kuuntelu ja niiden näkyväksi tekeminen kirjoittamisen muodossa on ollut tärkeää koko tutkimusprosessin ajan. Tutkijan on hyvä tiedostaa, että omat arvot ja ymmärrys ilmiöstä vaikuttavat väistämättä tutkijan työhön jokaisella tutkimusprosessin osa-alueella. Kun tutkitaan vaikeita ja traumaattisia ilmiöitä, se voi vaikuttaa tutkijan omaan, henkilökohtaiseen tunne-elämään. Tutkijan ei tule sensitiivisen tutkimusotteensa nojalla kantaa kaikkea pahuutta sisällään, vaan vaikeatkin tunteet on tärkeää tiedostaa ja käsitellä. Tiedostamme, että tutkimusaiheemme herättää meissä vahvojakin tunteita ja ajatuksia. Pidämme vahvuutena, että teemme tutkimusta yhdessä ja voimme reflektoida ajatuksiamme toistemme kanssa keskustellen koko tutkimusprosessin ajan. Koemme, että tilanne on erilainen käyttäessämme valmista aineistoa verrattuna siihen, jos olisimme olleet keräämässä itse aineistoa. Nyt pysymme helpommin olemaan etäämmällä aiheesta ja suhtautumaan objektiivisemmin, kun emme ole kohdanneet tutkimuksen kohteena olevia naisia henkilökohtaisesti.

5 Esteet parisuhdeväkivallan uhrien autetuksi tulemisessa

5.1 Autetuksi tulemisen sisäiset esteet

Tutkimusaineiston analyysin tuloksena (kuvio 1, sivu 31–32) parisuhdeväkivaltaa kokeneiden naisten autetuksi tulemisen sisäiset esteet luokitellaan tässä tutkimuksessa kolmeen luokkaan: tunteet, toiveet tulevaisuudesta sekä asenteet ja voimavarat. Olemme soveltaneet Anniinan Kaittilan (2017, 93–101) käyttämää jaottelua sisäisistä esteistä lisäämällä siihen voimavarat, joiden merkitys on näkemyksemme mukaan myös erityisen tärkeä, koska parisuhdeväkivallan uhreilta odotetaan usein vahvaa toimijuutta.

Tunteet

Väkivallan sukupuolistuneisuus näkyy siinä, että edelleen vastuuta väkivallasta ja sen lopettamisesta vieritetään perheessä naiselle (Husso & Virkki 2008, 259). Parisuhdeväkivaltaa kokeneet naiset tuntevat monenlaisia tunteita ja osa näistä tunteista toimii esteinä autetuksi tulemiselle. Aineistomme naisten kokemia erilaisia tunteita olivat häpeä, syyllisyys, huono itsetunto, erilaiset pelot ja rakkaus tekijää kohtaan.

Syyllisyys ja häpeä näyttäytyvät myös avun hakemisen esteinä aineiston naisilla. Naiset kuvasivat sitä, kuinka he syyttivät itseään perheen tilanteesta ja ajattelivat, että heissä itsessään on jokin vika, joka oikeuttaa väkivallan. Syyllisyys ja itsensä syyttäminen johtuivat myös siitä, etteivät kaikki naiset ymmärtäneet, että henkinen väkivalta on yksi parisuhdeväkivallan muoto. Aineistossa naiset kokivat häpeää tilanteestaan ja eivät sen vuoksi kertoneet parisuhdeväkivallasta esimerkiksi ystävilleen. Väkivallasta kertomista pidetään niin henkilökohtaisena asiana, ettei siitä haluta puhua (Fugate ym. 2005, 299).

”Ei mie salasin sen sillai. Minun jotkut ystävät ketkä kävi meillä sit enää harvakeltaan niin, en mä voinu pyytää ku yks kaks saatto lyyä nyrkkiä pöytään ku oltiin syömässä tai muuta, kellekään en sanonu.” (N5)

”Ku sitä kuvittelee hyssyttelee että tää on nyt niin ainokaista tää minun ja tää on niin noloo ja tää on niin hävettävää ja... Itteensä pitää hirveen tyhmänä.”(N5)

Vaikka naiset tietävät, että mies käyttäytyy väärin, he voivat pitää itseään hulluina ja epäonnistuneina, sillä väkivalta on tuhonnut uhrin itseluottamuksen (Marttala 2011, 46). Tekijä ja pitkään jatkunut väkivalta olivat vaikuttaneet naisten itsetuntoon. Usein naisilla oli niin huono itsetunto, että se esti heitä hakemasta apua parisuhdeväkivaltaan. Parisuhdeväkivaltaa kokeneen naisen itsetunto heikkenee, hän voi kieltää väkivallan olemassaolon tai syyttää tilanteesta itseään (Karhuvaara ym. 2013, 20). Naisten voimavarat olivat niin vähissä ja oma toimijuus oli niin kapeutunut, että he alkoivat usein epäillä omaa mielenterveyttään. Pitkään jatkunut parisuhdeväkivalta muutti naisten persoonaa, sillä elämä muuttui ilottomaksi ja se näyttäytyi näköalattomana. Naiset tyytyivät elämäntilanteeseensa, koska he eivät nähneet siinä muita mahdollisuuksia.

” Mä oon itte ihan, romuna. Itsetunto täysin nollassa, itsellä semmonen tunne että, oonksmä ite hullu tässä.” (N7)

”(...) et tavallaan varmaan se itsetunto on ollu sillon jo niin huono että sit on vaan jääny siihen että ei oo vaan ymmärtäny eikä saanu mistään voimia lopettaa sitä.” (N2)

”(...) siinä tätä itseluottoani ja varmuuttani ja ihmisenä ja naisena elämisen tätä ilosuutta. Kaiken minä sellasen siinä menetin.” (N5)

”No sehän ilmeni sillä tavalla että minähä aloin kuvittelemaan itsestäni että, minä olen ihan kauhee ihminen ja että minä teen kaikkee ihan typerää koko ajan enkä edes ite tiedä mitä teen ja mitä sanon ja, kun tää tuli tää tämmönen peilikuva siihen että minuun peilattiin se kaikki et ku minä sitte rupesin loppujen lopuks sitä kerta kaikkiaan miettimään että, joko mie oon hullu joka ei tiää yhtään mitä tekee ja mitä sanoo, ja niin pois päin tai sitten täs on jotain muuta.” (N1)

Minna Piispa (2011, 15) toteaa väkivaltaisessa parisuhteessa olevan tyypillistä, että uhrin tyytyvät ja alistuvat tilanteeseen, sillä läsnä on erilaisia pelkoja muun muassa tulevaisuutta kohtaan. Tutkimuksen naiset olivat kokeneet monenlaista pelkoa väkivaltaisessa parisuhteessaan, mikä oli estänyt heitä hakemasta apua. Usein naisten pelko johtui kotona olevasta perhetilanteesta ja yleisestä ilmapiiristä. Väkivallan tekijän vallankäyttö

on niin voimakasta, että uhrit tunnistavat tekijän käyttäytymisessä pienetkin merkit väkivallan uhasta (Marttala 2011, 41).

”(...) tai sitte siinä on just se, mikä se on se väkivallan kehä, että sitte toinen hyvitelee ja sit vähän aikaa menee hyvin, ja sitte taas tulee se, alkaa lähestyä se ja sen alkaa tuntee ihan omassa kehossaan, että sen toisen jännittyneisyyden ja semmosen hermostuneisuuden ja ärtyneisyyden.” (N4)

Naiset kokivat myös pelkoa siitä, mitä tapahtuu sen jälkeen, jos he hakevat apua. Osa aineiston naisista koki jopa kuoleman pelkoa, jos he hakisivat apua parisuhdeväkivaltaan. Osa naisista koki jälkeinpäin hyväksi asiaksi sen, etteivät he olleet tienneet, mitä eroamisesta seurasi ja miten tekijä sen jälkeen alkoi käyttäytyä, sillä he uskoivat, etteivät olisi uskaltaneet hakea apua. Hyppy tuntemattomaan ja sen seuraukset pelottivat naisia. Useat tutkimuksen naiset olivat kokeneet eron jälkeistä vainoa entisen puolison taholta, ja he olivat joutuneet tekemään erilaisia ratkaisuja varmistaakseen oman turvallisuutensa. Eron jälkeinen vaino voidaan ymmärtää myös yhtenä lähisuhdeväkivallan muotona (Nikupeteri 2016, 802). Avun hakemisen esteenä ilmeni aineistossa myös naisten pelko pärjäämisestä yksin lasten kanssa, mikäli eroaa väkivaltaisesta puolisoista.

”Mutta sitten yli puol vuotta sittenhän mä jo muutin sitte lopullisesti eri osotteeseen, ja sitä ennenki jo olin yhen kerran yrittänyt sitä, mutta palasin takasin, koska pelkäsin oman henkeni ja terveyteni puolesta. Se tuntuu hullulta, mutta näin se vaan oli.” (N4)

”Mut sitte kuitenkin mulla eli semmonen toivo, toivon kipinä koko ajan kolme pientä lasta, ja se pelko siitä mitä seuraa jos mä, lähden.” (N7)

”Mutta, jos mä oisin tienny mitä on edessä vielä nii, en mä tiä oisinks mä kyenny sitte lähtemään. Et onneks mä en tienny mitä on edessä.” (N7)

Parisuhdeväkivallalle on tyypillistä kietoutua osaksi rakkautta ja kiintymystä (Ojuri 2006, 19). Aineiston naisten kokemuksista rakkaus tekijää kohtaan näyttäytyi yhtenä voimakkaana tunteena, joka esti heitä hakemasta apua parisuhdeväkivaltaan. Väkivallasta huolimatta useat tutkimuksen naiset kokivat rakastaneensa puolisoa. Heistä osa oli kuvitellut, että kun he rakastavat tarpeeksi tätä tekijää, väkivalta loppuisi. Muutenkin rakkaus tekijää kohtaan, sai uhrin uskomaan, että heillä olisi vielä mahdollisuus yhdessä parempaan elämään.

”Ja kun minä vaan rakastan tarpeeksi niin...” (N7)

”Ja se meni vähän sit siitä se ensimmäinen kerta sit vähän niinkun, en tiedä ehkä anteeksannon piikkiin ja vähän semmoiseen hämmästyneisyyteen ja...” (N8)

”Mä aattelen et hän ei oo ikinä ollu sen tyyppine, et hän jotenki yleisellä paikalla vois yhtään mitään muuta ku aivan semmone ihanneihminen, ja mä että ku kysyit, et mikä autto jaksamaan, ni myös se autto jaksamaan. ” (N6)

Tekijän mielialat voivat vaihdella, jolloin väkivaltaisen parisuhteen hyvät ja huonot kaudet vaihtelevat. Uhri alkaa sopeutua tähän tilanteeseen hiljalleen. Uhri alkaa ajan myötä säätelämään omaa käytöstään tekijän mielialojen mukaan, jotta parisuhteessa välttyttäisiin ristiriidoilta. (Marttala 2011, 46.) Aineiston naisten parisuhteen tila vaihteli ja väliin mahtui myös parempia kausia, jolloin väkivaltaa ei ollut niin paljoa. Naisten elämässä hyvä ja paha vaihtelivat. Tämä sai naiset uskomaan, että tilanne parisuhteessa voi vielä muuttua. Tekijä saattoi esimerkiksi julkisilla paikoilla olla ihana ja välittävä mies, joka sai myös naiset luottamaan muutokseen. Kausittaisen väkivaltaisuuden uskotaan edistävän väkivallan normalisoitumista, sillä silloin parisuhteessa on läsnä myös välittämistä ja läheisyyttä (Husso 2003, 73).

Toiveet tulevaisuudesta

Väkivaltaisessa suhteessa elävät naiset usein uskovat ja haluavat luottaa, että tulevaisuudessa asiat voisivat muuttua paremmaksi ja elämä valoisammaksi. Husso ja Virkki (2008, 264) ovat todenneet, että naiset haluavat yrittää ymmärtää puolisonsa käytöstä ja selittää sitä esimerkiksi tekijän huonoilla kokemuksilla lapsuudesta aiemmista parisuhteista. Väkivaltaa selitettiin tekijän sairaudesta tai päihteiden käytöstä johtuvana. Aineiston naisten avun hakemista ja saamista estivät erilaiset toiveet tulevaisuudesta, johon liittyi toiveita väkivallan tekijän muuttumisesta ja väkivallan loppumisesta. Naiset näkivät kumppanissaan ja elämäntilanteessaan väkivallasta riippumatta niin paljon hyvää, että he jaksivat uskoa ja toivoa väkivallan loppumista.

” Sillonkin vaikka me [lapsen] kanssa oltiin siellä turvakodilla ku se ennen sitä vankilareissua, niin sillonkin mä vaan et ei täs oo mitään että, se on vaan kännessä tommonen. ” (N4)

” No joo et jos se loppuis niin tässä vois pysyäkin. Et onhan tässä miehessä paljon hyviäkin puolia, et ei hän, tietenkään ole täysin läpimätä.” (N2)

” Toisaalta se on ollu minun tässä tapauksessa myös huono asia, koska mie oon myös uskonu, että hän ois voinu, hänessä ois voinu ehkä se hyvä voittaa tässä ihmisessä. Et mie siinäki ehkä vähän liian sinisilmäisesti uskoin semmoseen hyvän voittoon, mutta sitten minun oli pakko tajuta, että sitä ei tuu tapahtumaan.” (N4)

Myös erilaiset elämäntilanteet kuten raskaana olo tai lapsen syntymä lisäsivät tahtoa uskoa, että väkivalta loppuisi. Naisilla oli epärealistiset odotukset tulevaisuuden suhteen, sillä halu muutokseen oli niin suuri. Naiset selittivät asioita hyviksi ja uskottelivat itselleen, että kyse ei ole mistään vakavasta. Naiset katsoivat sinisilmäisesti väkivaltaa ja eivät halunneet tai kysyneet näkemään muita vaihtoehtoja kuin vain paremman tulevaisuuden tekijän kanssa.

”Ja sitte, vielä kävi niin että sitte aloin oottamaan näitä, tuln uudestaan raskaaksi. Ja sitten aattelin että, nyt täs ei oo mitään muuta vaihtoehtoo kun nyt me vaan painetaan tässä yhdessä läpi. Kyllä tästä, kyllä.. ”(N7)

” No kai sitä ens alkuun ajatteli että asiat muuttuu. Et sitä luotti siihen että toinen ihminen kykenee muuttumaan, kun sit kun näistä puhuttiin niin hän sit aina vakuutti et joo joo kyllä hän nyt ja..” (N2)

” Mut minä taas ajattelin että no, jos hän muuttuu. Minähän aattelin pitkän aikaa et jos hän muuttuu. Ja sitten ku taas tulee sitä että anteeksi et eihän hää sellasta tarkottanu, mut ku hää on voimakas mies, iso mies oli, et hän vaan vähän läppäsee ja tällai.”(N5)

Suomalaisessa yhteiskunnassa väkivaltaa pidetään edelleen yksityisasiana ja siihen liitetty myös vähättelyä ja normalisointia (Piispa 2011, 15). Myös tutkimuksen naiset pitivät yllä usein erilaisia kulisseyksiä, joka ilmeni väkivallan salaamisella ja peittelemisellä. Osa aineiston naisista salasi väkivallan muun muassa läheisiltä ja terveydenhuoltoalan ammattilaisilta, vaikka väkivallasta olisi ollut fyysisiä merkkejä. Väkivallan paljastaminen ja siitä kertominen esimerkiksi läheisille tuntui naisista vaikealta, sillä häpeä väkivallasta oli niin suuri. Väkivallan ja tilanteen vähättely näyttäytyi olennaisena osana aineiston naisten kertomuksia. Aino Kääriäisen (2006, 110) mukaan noin puolet parisuhdeväkivaltaa kokeneista naisista on ottanut väkivallan puheeksi ystävän tai puolison kanssa ja 35 prosenttia parisuhdeväkivaltaa kokeneista naisista ei ollut ottanut koskaan asiaa esille

kenenkään kanssa (Mt.) Tutkimuksen naiset kuvasivat, että väkivallan paljastaminen vaatii usein pitkän ajan, ennen kuin siitä uskalletaan puhua. Naiset joutuivat kaventaamaan myös itse omaa elämänpiiriään, jotta eivät joutuisi kiusallisiin tilanteisiin, jossa väkivalta voisi paljastua.

” K: Onko neuvolasta koskaan, onko neuvola näkyny millään tavalla et ne ois jotenkin puuttuneet tai oletko puhunut siellä vai piditkö kulissit pystyssä neuvolassakin?

V: No siis ei niist tilanteista kukaan muu tienny ikinä.

K: Ei tienny mitään?

V: Niin. Kun en mä sillon vielä uskaltanu rikkoo sitä mejän kuplaa tai sitä semmosta.” (N4)

”Ei mie salasin sen sillai. Minun jotkut ystävät ketkä kävi meillä sit enää harvakseltaan niin, en mä voinu pyytää ku yks kaks saatto lyyä nyrkkiä pöytään ku oltiin syömässä tai muuta, kellekään en sanonu... No olihan mulla tyttöystäviä joilla oli samanikäiset lapset mut miehän halusin niin pitkään kun mahdollista, niin kun siskotki sano jälkeinpäin et ei he oo tienny mitään. ” (N5)

Väkivaltaisessa parisuhteessa elävät naiset saattavat jättää hakemasta apua, sillä ero voi tuntua henkilökohtaiselta epäonnistumiselta elämässä ja tämän vuoksi väkivaltaisestakin suhteesta pidetään enemmän kiinni (Ojuri 2006, 20–21). Osalla aineiston naisista oli vahva halu säilyttää ehjä koti ja perhe. Väkivaltaisessa suhteessa pysyttiin ja huonoa kohtelua siedettiin, sillä lasten kotia ei haluttu rikkoa.

” Ja sit mä oon, ihan täysin et mä annan kohdella ihan miten vaan. Mä muistan ku mä sanoin äitille et mä en voi. Että, mul on nää lapset. Mä en voi, mun on pakko, vaan olla se kallio näille lapsille. ” (N7)

” No ens alussahan nyt ei ollu tietysti lapsia sen, kahen ekan vuoden aikana mutta, kun oli yhteinen lapsi ja, sit oli tää edellisestä liitosta oleva, niin sit oli just se että, pelko siitä pärjäämisestä et pärjääkö enää yksin.” (N2)

” No just varmaan, no lapset nyt on tietysti tällä hetkellä se suurin. Et mieltii sitä että he haluaa että heillä, nii ku he ovat sanonuki että, toivois et heillä säilyis sillä tavalla ehjä koti. Ja et saatais noi asiat selvitettyä, sillä tavalla et just että, koti säilyisi. Sehän oli siinä nyt itelläkin se suurin miks tähän tilanteeseen... ”(N2)

Parisuhdeväkivalta ja äitiys kietoutuvat vahvasti toisiinsa. Äitiys näyttäytyy kotona fyysisesti, psyykkisesti ja sosiaalisesti. Lisäksi äitiyden katsotaan olevan myös osa naiseutta.

Äitiys ja parisuhdeväkivalta ilmentävät kotia sukupuolittuneena tilana. (Nousiainen 2013, 83, 110; Virokangas & Väyrynen 2013, 9.) Aineiston naisten kokemusten mukaan väkivalta ei välttämättä suoraan näyttäytynyt lapsille, joten naiset kokivat, että heidän tulisi pysyä vahvana lasten takia.

Voimavarat ja asenteet

Osa tutkimuksen naisista koki, etteivät he olleet vielä valmiita suhteesta lähtemiseen tai heillä ei ollut voimavaroja avun hakemiseen. Naiset olivat väsyneitä ja voimattomia, jolloin omasta elämäntilanteesta kertominen koettiin raskaana. Myös erilaiset elämäntilanteet kuten raskaus tai lapsiperhe -arki veivät voimavaroja niin paljon, etteivät naiset kokeneet sen hetkistä elämäntilannetta sopivana avun hakemiseen.

”Joo on mulla [puhelin]numeroitakin sinnekin ollu, mut ei oo ollu [naurahtaa] oikein voimavaroja.” (N8)

Sanotaan, että ennen avun hakemista, naiset tarvitsevat monia käänteentekeviä tilanteita, jotta he varmistuvat avun hakemisen tarpeesta (Ojuri 2004, 3). Aineiston naisten kokemuksista ilmeni erilaisia estäviä asenteita, jotka liittyivät avun hakemiseen. Aenteet liittyivät väkivallan myöntämiseen ja tunnistamiseen. Väkiävaltaa ei välttämättä aina tunnisteta tai haluta tunnistaa. Askel avun hakemiseen on myöntää puolison väkivaltaisen käytöksen vaikutukset ja merkitykset (Skaffari ym. 2021, 9).

Tutkimuksen naisten avun hakemisen esteenä ilmeni se, ettei väkivaltaa tunnistettu. Etenkin henkistä väkivaltaa oli haastavaa tunnistaa. Näin ollen uhri ei usein tunnistanut tilanteen vakavuutta ja ei osannut hakea apua itselleen. Väkiävaltaiseen suhteeseen jäämisen syynä voi myös olla, että väkivalta koetaan normaaliksi (Fanslow & Robinson 2010, 941). Naiset nostivat myös esiin sen, että väkivalta tuntui usein tutulta ja turvalliselta. Tämän arveltiin johtuvan ylisukupolvien jatkuneesta väkivallasta, joka edesauttaa sitä, että uhri kesti väkivaltaa niin pitkään parisuhteessa. Lapsuudenkodissa koettu väkivalta liitetään usein väkiävaltaiseen parisuhteeseen jäämiseen. (Hulkko 2012,

100; Kero ym. 2019, 1885). Myös tekijä on voinut joutua todistamaan jo lapsuudessaan väkivaltaa, joten hänkin on voinut olla samalla väkivallan uhri (Jokinen 2017, 57). Usein parisuhdeväkivaltaa kokevat ovat nähneet ja eläneet lapsena perheessä, jossa parisuhdeväkivalta on läsnä. Tätä väkivallan kierrettä ei pystytä usein katkaisemaan. (ScienceDaily 30.10.2013.) Väkivallan kokeminen on subjektiivista ja näin on yksilöllistä, kokeeko nainen kumppanin kommunikoinnin tai fyysisen kanssakäymisen väkivallaksi. (Husso 2003, 312–313).

”Et en mä ollu ollenkaan, aivan niin ku valuin siinä, ihan pimeyteen mistä en ymmärtäny itse missä elän.” (N7)

”Joo sen mä olen tienny kyllä jo mutta siis määritän sen, että sitä on ollu koko ajan niin se on mulle avautunu nyt tuolla, Violassa käyntien myötä.” (N1)

Pitkään väkivaltaisessa parisuhteessa eläminen voi tehdä väkivallasta normaalia, arkeen kuuluvan asian, jolloin hämärtyy samalla hyväksyttävän ja ei-hyväksyttävän käytöksen välinen raja (Lidman 2015, 69). Kun pitkään jatkuva väkivalta arkipäiväistyi ja se normalisoitui elämään kuuluvaksi asiaksi, naiset turtuivat siihen. Tutkittavat naiset eivät aina kokeneet avun hakemista tarpeelliseksi, sen tunnistamattomuudesta johtuen. Jos väkivaltaan oli ajateltu hakea apua tai palveluista väkivallan uhreille oli otettu selvää, avun hakeminen saattoi estyä, sillä naiset eivät kokeneet olevansa ”väkivaltaa kokenut”. On tilanteita, joissa naiset soittavat esimerkiksi turvakotiin miettien, että onko heihin kohdistuva toiminta parisuhdeväkivaltaa, vaikka todellisuudessa he elävät todella pahassa ja vaarallisessa tilanteessa (Korpela-Leppälä 2001, 31–32). Naiset kokivat helpottavaksi, että joku ulkopuolinen nimesi tilanteen parisuhdeväkivallaksi. Tämä auttoi naisia realisoimaan sen, kuinka vakavasta tilanteesta oli kyse. Kun parisuhdeväkivalta on normalisoitunut suhteessa ja väkivalta on jatkunut pitkään, nainen tarvitsee usein perheen ulkopuolisen ihmisen auttajakseen. Ulkopuolinen ihminen voi toimia niin sanottuna peilinä, joka voi määritellä uhrin normalisoituneen kokemuksen väkivallaksi. (Marttala 2011, 41.)

”Mä tiesin mikä on [paikan nimi poistettu] nii mä sanoin et no ei, että [naurahtaa], no kiitos mutta ei se, ei se varmaan oo mulle oikee paikka. Mä oikeesti aattelin niin. En, mä tiesin, ketä siellä käy. Et ei se nyt mulle mut no ok, voin mä koska mä olin kuitenkin nii hädissäni. Nii et no, tehään niin et mä varaan ajan. Ja sit mä

menin sinne ja mä, en eka tun-, kerran siellä menin ja tunnin puoltoista puhuin ja, kysyin et oonkohan mä ollenkaan oikeessa paikassa. Mulle sanottiin, että kuule kyllä kuulostaa siltä et sä oot ihan oikeessa paikassa. ” (N7)

” Mie olin kyllä iteki järkyttyny, et onks tää tilanne näin vakava, et kun vähän kumminkin meni sillee arkana sinne, että mitähän ne nyt sanoo, että kumminki mulla oli se hätä ja se oma jaksaminen ja se avuntarve suuri, nii oma jaksaminen heikkoa ja avuntarve suuri, ni kyllä mie uskoin, että mie saan sieltä apua, mutta en uskonu että saan niin paljon apua ku oon saanu.” (N3)

” Ja mä kaunistelin ihan kauheesti niitä vastauksia siinä koska mä olin aivan kauhuissani et voiko tässä olla kyse semmosesta. Mä en niin ku suostu, uskomaan. ” (N7)

Naisten mukaan väkivaltaa ei välttämättä tietoisesti haluttu myöntää, ja siksi siitä oli haastavaa kertoa muille ja hakea apua. Osa naisista koki, ettei ollut valmis erilaisten asioiden takia irrottautumaan suhteesta väkivallasta huolimatta. Naiset esimerkiksi kuvaivat, etteivät olleet vielä prosessoineet asiaa itse tarpeeksi pitkälle, että olisivat valmiita hakemaan apua. Väkivaltaisesta suhteesta irrottautuminen koettiin niin haastavaksi, että ensimmäisen lähtemisyrittöksen jälkeen useat naiset palasivat takaisin väkivaltaisen miehen luo erilaisista syistä.

” Mulla oli kyllä ne paperit. Ja sit mä hommasin jo oman kämpän. Mutta kun ne mun tavarat oli sitten vielä, niin kun näin paljon kavereita ja yritin elää semmosta normaalia elämää, mut kun ne mun tavarat oli vielä siellä vanhalla kämpällä, niin sitten me vaan taas jotenkin päädyttiin siihen että se mies oli mun luona.” (N4)

” Ei, ja sit jos aattelee sitä, että niinku mä sanoin, et mä kielsin sen myös itseltäni, ja unohdin ne asiat hyvin nopeesti.” (N6)

” Että elää semmosessa kuplassa, et kuvittelee jotenki, et kaikki onki hyvin, ja sitte se kupla aina rikkoutuu ku se tulee se joku. ” (N3)

Osalla naisista oli käytössään erilaisia psyykkisiä kieltämis- ja selviytymismekanismeja, joiden avulla pyrittiin unohtamaan väkivaltaiset tilanteet tai väkivallan läsnäolo. Osa naisista tiedostaen tai tiedostamatta sulki sisälleen väkivallan aiheuttamat kielteiset tunteet. Erilaisten psyykkisten puolustuskeinojen avulla ihminen pyrkii kieltämään tai ohittamaan ne tekijät, jotka koetaan uhkaavan ehyttä ja miellyttävää kokemusmaailmaa. Ihmisellä on automaattinen psyykinen puolustusjärjestelmä uhkia varten. Tunnetasolla ihminen pyrkii palauttamaan miellyttävän olotilan ja tasapainottamaan ahdistusta tai

stressaavaa tilannetta. Psykkisen tasapainon hallintakeinoiksi voidaan lukea tiedostamattomat, automaattiset ja sisäisistä uhkista kuten liian tuskallisiin tunteisiin hallintakeinona toimivat psyykkiset puolustusmekanismit sekä tietoiset stressinhallintakeinot eli coping -keinot, jotka ovat tietoisia ja normaalia arkielämän stressinsietoon liittyviä toimintatapoja. (Stenberg & Stenberg 2016, 16–19)

Väkivaltaisessa parisuhteessa elävät naiset käyttävät erilaisia selviytymiskeinoja, kuten miehen käytöksen lukeminen, varoillaan olo ja oman käytöksen säätely sekä kontrollointi. Tavallista on, että nainen muuttuu näkymättömäksi ja välttelee ja ennakoii tilanteita, jotka saattavat ärsyttää miestä. Mies hallitsee kaikkea, sillä feministisen tutkimuksen mukaan pelkkä muistutus väkivallasta saa naisen käyttäytymään miehen toiveiden mukaan. (Marttala 2011, 43.)

5.2 Autetuksi tulemisen ulkoiset esteet

Tutkimusaineiston analyysin tuloksena (ks. kuvio 2, sivu 32–33) Parisuhdeväkivaltaa kokeneiden naisten autetuksi tulemisen ulkoiset esteet luokitellaan tässä tutkimuksessa neljään luokkaan; ihmissuhteisiin, sosiokulttuurisiin tekijöihin, yhteiskuntaan ja työntekijän kompetenssiin. (Ks. myös Kaittila 2017, 93–101.) Ulkoisten esteiden osalta olemme täydentäneet Anniina Kaittilan (mt.) jäsenystä yhteiskunnallisilla tekijöillä ja työntekijöiden kompetenssilla, jotka osoittautuivat tutkimustuloksissa erittäin tärkeiksi.

Ihmissuhteet

Läheisten suhtautuminen vaikuttaa merkittävästi joko rohkaisevasti tai lannistavasti parisuhdeväkivaltaa kokeneiden naisten avun hakemiseen ja saamiseen (Lidman 2020, 120). Ihmissuhteisiin kuuluviksi estäviksi tekijöiksi luokitellaan läheisten tuen puuttuminen ja tekijästä johtuvat syyt, kuten uhkailu, kiristäminen ja syyllistäminen. Osa naisista koki, etteivät he saaneet tukea parisuhdeväkivaltaan läheisiltä, vaikka he olisivat

kertoneet siitä heille. Usein sukulainen vähätteli tai sivuutti täysin uhrin kertoman väkivallan. Läheiset saattoivat myös olla sellaisia, joiden kanssa ei tuntunut luonnolliselta jakaa kokemusta parisuhdeväkivallasta. Linda Rose ja Jacquelyn Campbell (2000, 28) ovat todenneet, että väkivaltaisessa parisuhteessa eläville naisille sosiaalinen tuki ja läheiset perhesuhteet ovat merkittävässä osassa keinojen löytymiseen, jolla katkaista väkivalta.

" V: Ja mä tiesin et ei se päästä meitä lähtee. Jos se on paikalla. Nii mä vaan koko ajan mietin et miten mä teen. Me oltiin siinä sitte vielä, tuli [juhlapyhä]. Me oltiin tossa, hänen vanhempien luona. Ja, siellä mä sitte kerroin hänen, äitille sen että, on niin vaikeeta että, nyt tämmöstä olen suunnitellut. Ja hän oli puhunu sitte tälle miehen isälle ja hän sitte, läksytti mut siellä aivan, aivan totaalisesti.

K: Miehen isä?

V: Joo. Et mä tuhoan lasten, tulevaisuuden tällä ja..." (N2)

" Että mä oon henkisesti niin rikki ja poikki ja silleen että, ei kukaan voi kohella toista tolleen. Niin sitten, "no sil on se [sairaus poistettu]. Ku se saa siihen ne oikeet lääkkeet niin kyllä se siitä rauhottuu ja..." . Mä että no ku ei se rauhotu, että kyllä sillä on lääkkeet ja muut mutta ku ei se oo nyt siitä kiinni että hänellä on joku sairaus, vaan hän on mielenterveydellisesti kasvanu vaan niin jotenkin narsistiks ja semmoseks väkivaltaseks.

K: Eli onko näin että miehen äiti ei tavallaan tue sinua?

V: Ei todellakaan. Lähinnä niin kun että se haukkuu vaan mut alimpaan helvettiin. Ja että "turha on hänelle laitella tuommosia viestejä että kun minä olen tästä nyt vastuussa ja minun pittää soittaa apua jos on tämmönen tilanne." (N5)

"Mut kerran sanoin anopilleni edesmenneelle rouva [etunimi poistettu], että tiiätsä [etunimi poistettu] lyö minua.

K: Mitä anoppi sano?

V: "Nyt kyllä on hirveen hyvä puolukka-aika. Lähetääkö keräämään puolukoita? Millonka tuutte viikonlopuks niin..., se oli siinä.

K: Niin just eli asiaa ei otettu käsittelyyn?

V: Ei.

K: Sivuuutti." (N4)

Ihmisuhteisiin liittyviin tekijöihin voidaan luokitella väkivallan tekijän erilainen käytös, joka estää uhrin avun hakemisen. Myös Michelle Fugaten (2005, 299) tutkimuksessa tuli

esille, että kumppani saattoi suoraan estää väkivallan uhria ottamasta yhteyttä auttavaan tahoon. Tekijä myös saattoi estää avun hakemisen aineiston naisilta pelottelulla, uhkailulla ja syyllistämisen keinoin. Kaikilla aineiston naisilla henkinen väkivalta oli yksi väkivallan muoto parisuhteessa. Emotionaalinen kiristys erityisesti pitkissä parisuhteissa ilmenee muun muassa itsemurhalla uhkailulla (Evans & Feder 2014, 66–67). Tutkimuksen naiset pelkäsivät väkivallan tekijää niin paljon, että se esti heitä hakemasta apua. Naisten kokemuksista tuli esille, että pelko tekijää kohtaan oli niin voimakasta, että he eivät uskaltaneet paljastaa väkivaltaista perhetilannetta missään tilanteessa ulkopuolisille, vaan salasivat sen. Tekijä saattoi uhkailla naista esimerkiksi tappamisella ja itsemurhalla, mikäli nainen eroaa tekijästä tai hakee apua parisuhdeväkivaltaan. Tämä vaikutti esimerkiksi siten, etteivät naiset olleet uskaltaneet kertoa väkivallasta neuvolassa tai antaneet ystäviensä auttaa heitä avun hakemisessa. Naisten kokema pelko hallitsi elämää niin kokonaisvaltaisesti, että he alistuivat tilanteeseen ja eivät uskaltaneet hakea apua.

” Mie soittelin hänen perään et ei kai hän nyt tee itelleen mitää, koska siin oli sitäkin, se oli kans yks väkivallan muoto, uhkasi et hän tekee itelleen jotain.” (N2)

” Ehkä siihen että siinä oli niin tukalasti kiinni, siinä tilanteessa. Ja pelkäs sitä miestä. Kun hänhän uhkas että jos minä otan jonkun miehen, eihän mulla ollu ketään miehiä mut hän kuvitteli, niin se uhkas vaan et tappaa molemmat. Et ”älä kuvittelekaan että joku sua auttaa että..”. Se oli se, tappamisella.” (N4)

” Nii. Ja hän alkoi uhkailemaan, et hän heittää minut pihalle tai menee toisen naisen luo tai ynnä muuta tämmöstä.” (N6)

” Pelkäsin niin paljon tätä henkilöä niin en uskaltanut siitä, tyttökaverit ja kaikki sano et tee jo rikosilmoitus niin mä vaan pelkäsin niin paljon et mitä tapahtuu niin silloinkaan en uskaltanut vielä tehdä mitään.” (N1)

Väkivaltaisesta parisuhteesta ei ole helppo lähteä. Lopullinen lähdön hetki voi vaatia suunnitelmallisuutta, sillä naiset voivat pelätä jopa henkensä puolesta. Syistä, miksi naiset jäävät tai palaavat väkivaltaisiin parisuhteisiin on tärkeää tietää, sillä näin erilaisia naisia auttavia interventioita voidaan kehittää (Fanslow & Robinson 2010, 941.) Osa tutkimuksen naisista oli joutunut odottamaan sopivaa hetkeä, että tekijä on poissa kotoa, jolloin he kokivat turvalliseksi lähteä lopullisesti väkivaltaisesta parisuhteesta. Myös

koronapandemia on heikentänyt uhrien avun hakemista, sillä tekijä on voinut valvoa uhrin toimintaa tarkemmin, kun liikkumista on rajoitettu (Husso ym. 2021, 354).

Sosiokulttuuriset tekijät

Sosiokulttuurisiksi avun hakemisen ja saamisen estäviksi tekijöiksi tulkitaan tiedon ja resurssien puute. Tiedon puute käsittää sen, että apua ei osata etsiä tai tietoa ei ole saatavilla. Resurssien puutteeksi luetaan muun muassa taloudellinen tilanne tai logistiset ongelmat avun piiriin hakeutumiseen liittyen. Sosiokulttuurisiin tekijöihin luetaan myös uskonnollisiin yhteisöihin liittyvät arvot. Uskonnolla on myös merkitystä parisuhdeväkivallan näkökulmasta, sillä historiallinen jatkumo näkyy myös parisuhdeväkivaltaan liittyvissä kysymyksissä (Lidman 2020, 84). Avioliiton pyhyys ja avioero syntinä vaikuttaa naisen avun hakemiseen merkittävästi. Vaikka lapsetkaan eivät voi väkivaltaisessa perheessä hyvin, perheen koossa pysymistä pidetään tärkeämpänä kuin lasten tai äidin hyvinvointia.

Avun saamisen ja hakemisen esteeksi voi osoittautua se, ettei uhrilla ole riittävästi tietoa väkivallasta ja siihen liittyvästä avun hakemisesta (Kaittila 2017, 95–98). Myös tutkimuksen naiset kokivat, että tietoa parisuhdeväkivallan uhreille ei ole tarpeeksi selkeästi saatavilla. Tietoa palveluista ei välttämättä osata etsiä ja osa naisista koki esimerkiksi internetin käyttämisen tietolähteenä vaikeana. Internetin käytöstä voi jäädä jäljet, jolloin tekijä voi saada tietoa uhrin avun hakemisen suunnitelmista. Varsinkin jos uhri pelkää tekijää, avun hakeminen tehdään usein salassa. Kuitenkaan usein ei tiedetä, mikä olisi oikea paikka hakea apua ja tämän seurauksena avun saaminen tapahtuu usein myöhään (Siukola 2014, 18). Olisi tärkeää lisätä tietoisuutta erilaisista palveluista väkivallan uhreille, sillä esimerkiksi väkivallan vakavuus ja parisuhteen lopettaminen eivät ole perusteita avun saamiselle. Nämä ovat usein uhrin oletuksia, jotta he eivät voi hakea apua. (Fugate ym. 2005, 299–300, 305.)

” Tässä ollu näissä tilanteissa ja yrittäisin sieltä lähtee hakee, googlaisin nyt vaikka [paikkakunta poistettu] ja väkivalta ni, en mä osais toimia seil. En mä tietäs mihinkä mun pitäs, miten mä lähtis-. Et se on hirveen vaikeeta rakentaa sinne.

Jokaisen tavallisen tallajan saavutettaviin. Kyl se pitäs lähtee sieltä missä ne, missä.. Esimerkiks neuvolla missä ny, jokainen käy.” (N2)

” No joo. Toisaalta, ymmärsin et tälläst ei kuuluis olla. Mutta en osannu lähtee apua hakemaan taikka, että mistä sitä apua ois saanu ja.. Et kartottamaan niitä vaihtoehtoja. Et ei vaan ollu ymmärrystä. ” (N7)

” Jos nyt tohon löytämiseen niin, ei sitä varmaan kauheen helppo oo löytää. Varsinkin sitten kun sä olet ite siinä tilanteessa niin, ajatuskyky on jotenkin niin, et sä et nää siihen, lähettyville etkä osaa ruveta ettimään mitään. Et jos ois joku semmonen selkee numero, että jos olet kokenut väkivaltaa niin soita tänne. Ja varmaan semmonen voi ollakin mutta mä en oo ymmärtäny ettiä mitään sellasta.” (N7)

Myös taloudellinen tilanne voi näyttäytyä esteenä avun hakemiselle. Uhri voi pelätä, miten itse tai mahdolliset lapset tulevat toimeen, jos parisuhde päättyy. (Kaittila 2017, 95–98; Fugate ym. 2005, 299.) Useampi tutkittavista naisista koki, että oli taloudellisesti riippuvainen kumppanistaan, jolloin se koettiin autetuksi tulemistä estävänä tekijänä. Naiset pohtivat erityisesti eron jälkeistä aikaa, miten pystyvät suoriutumaan esimerkiksi lainanlyhennyksistä tai kahden asunnon loukosta. Naiset toivoivat, että olisivat tarvinneet erovaiheessa taloudellista tukea. Väkivaltaisesta suhteesta irtautuminen vaati yleensä nopeita päätöksiä, jolloin naiset toivoivat, että olisi joku asunto saatavilla. Raha on yksi keskeisimpiä syitä, miksi väkivaltaisesta parisuhteesta ei lähdetä. Suomessa tulisi kiinnittää huomiota, miten naisen taloudellinen tilanne turvataan esimerkiksi turvakotijakson jälkeen. (Kaittila 2017, 86–87.)

” Mut jos on sit oikeesti et ei oo mitään ja siin on yhteinen omaisuus kasassa ja näin niin se on vaikee lähtee sen taloudellisenkin...” (N4)

” No en oo saanu, mutta kyllä se tällanen taloudellisesti on aika katastrofi. Että onhan mulla tullu tässä kaikenlaisia kuluja, että mulla oli välillä yhtä aikaa kahessa paikassa asunto, kahessa kaupungissa.” (N6)

Lisäksi palveluiden saatavuus ja esimerkiksi syrjäkylällä asuminen esti lähitapaamiset te-rapeutin kanssa. Aineiston naisten kertomuksissa tuli esille, että jos palvelut olivat kaukana omasta asuinpaikasta, niihin helposti jätettiin hakeutumatta.

” Ne tapahtu itseasiassa puhelimitse sitte [tuki parisuhdeväkivaltaan] koska me asuttiin niin syrjässä, mä en päässy sinne.” (N2)

Monet maaseudulla asuvat jäävät yksin palveluiden puutteen vuoksi, sillä palveluiden järjestämisessä pyritään nykyään niiden keskittämiseen. Näin palveluiden säilyttäminen maaseudulla on lähes mahdoton tehtävä. Tämä palveluiden puute ja niiden etäisyys onkin merkittävä ongelma maaseudulla asuville. (Lindqvist 2009, 59–60.)

Yhteiskunnalliset tekijät

Sukupuolella on todettu olevan merkitystä väkivallan uhrin auttamisprosessissa, sillä yhteiskunta suhtautuu yksilöön sukupuolen perusteella. Edelleen miesten naisiin kohdistamaa väkivaltaa pidetään kulttuurisesti hyväksyttävänä. (Lidman 2015, 23.) Tutkimuksen naiset kertoivat perustuen omaan kokemukseen, että parisuhdeväkivalta on Suomessa edelleen tabu.

” Kyllä, mutta se jotenki edelleen tuntuu miusta, et on semmonen tabu täällä Suomessa tää lähisuhdeväkivalta, et nyt siitä enemmän aletaan puhua, mut edelleenki ihmisten on, ja oli itelleki vaikee sitä tunnustaa. ” (N6)

Yhteiskunnassamme väkivaltaa mitätöidään ja uhreja syyllistetään, jolloin tulisi muistaa, ettei väkivallasta ole koskaan helppo puhua, ja syytä uhrien vaikenemiseen voi olla useita. (Lidman 2020, 120). Naiset toivat esille, että parisuhdeväkivallasta pitäisi puhua myös julkisesti enemmän, jotta kynnyks avun hakemiseen madaltuisi. Tietoa parisuhdeväkivallasta ja avun hakemisen väylistä tulisi olla valtavirran medioissa, kuten tv -ohjelmissa, mainoksissa ja radioissa. Ilmiö on kuitenkin edelleen salattu ja sitä ei tunnisteta.

” No ihan semmosta avointa keskustelua. Telkkarissa semmosilla fiksuilla kanavilla niin ei mun mielestä oo. Se jotenkin tuntuu varmasti pahalle, se pelottaa ja se kohdistuu just niin ku se on aviopuoliso tai avopuoliso tai se kenen kanssa asut, niin tää perheväkivalta se on niin herkkä sen oman elinpiirin ja sen ystäväpiirin ja ympäristön kannalta et minä luulin että sen takia sitä vähän harjataan sinne piiloon. Ku se sitten kuiteskin hävettää sitä uhria.” (N4)

” Mutta se että tähän pitäs jotenki.. Mä en osaa sanoa mikä se vastaus siihen on mutta se, siitähän se lähtee et nää tunnustetaan. Nää ilmiöt. Nää vaikean, vaikeasti tunnustettavat väkivallan muodot. Että ne tunnustetaan.” (N2)

Yleisesti edelleen ajatellaan, että perheiden yksityisasiat ovat niin henkilökohtaisia ja intiimejä, jolloin muut ihmiset kokevat vaikeaksi puuttua niihin. Ihmiset eivät mielellään puutu muiden ihmisten perhe- tai parisuhdeasioihin. Parisuhdeväkivaltaa on pidetty myös yhteiskunnallisesta näkökulmasta yksityisiasiana, sillä vasta 1990-luvulla se on tunnustettu perusoikeudelliseksi ongelmaksi (FRA 2014, 7–9). Tutkimuksen naiset toivoivat, että yksityisyyden kulttuuria rikottaisiin enemmän ja parisuhdeväkivalta otettaisiin puheeksi avoimemmin.

” Se varmaan pelottaa puuttua kenenkään perhe-elämään.” (N4)

” K: Mutta onks se sitten sitä että ihmiset katsoo ohi? Ne ei uskalla kohdata?

V: Se varmaan pelottaa puuttua kenenkään perhe-elämään.

K: Niin kun se on niin...

V: ... Ja sitten tää joka ruppee auttamaan luulee että hää sekottaa sen vaikka ne ihmiset on sekottanu sen jo ihan sitten ihan ite. Ei se auttaja enää sitä sekota. Päinvastoin, se selvittää sen tilanteen ja nää riitelevät pääsee erilleen toisistaan.” (N4)

” No.. (mitähän sitä nyt) aattelis, no tietysti se että siitä tuomalla sitä tietoa esille, enemmän että jos sitä sais tavallaan näkyväksi sitä että, se herättäis ihmiset että kun siis hirveestihän tuodaan esille sitä ja puhutaan fyysisestä väkivallasta että fyysinen väkivalta on väärä ja älä lyö, että älä anna itseäsi löydä ja näin. Mutta jos samalla tavalla tuotas esille sitä että sitä henkistä väkivaltaa että esimerkiksi, olis vaikka ohjelmia tai jotakin luentoja tai tämmöstä näin ihan siitä, että panostetaski siihe että joo (hei) [1:01:32] se henkinen väkivalta on oikeesti pahempaa ku se fyysinen jopa. ” (N8)

Parisuhteissa ovat edelleen läsnä perinteiset sukupuoliroolit, jolloin naiset ovat heikommassa asemassa ja usein miehestä riippuvaisia. Sukupuolittuneet roolit ohjaavat parisuhteen riippuvuus- ja valtasuhteita (Ronkainen 2017, 32). Naisten rooli on edelleen olla hyvä äiti, vaimo ja nainen. Hyvän äidin tai vaimon rooliin ei kuulu olla heikko tai apua tarvitseva. Yhteiskunnassamme on siis vallalla erilaisia odotuksia ja asenteita naisia kohtaan. Useamman kerran tutkimusaineistossa tuli ilmi, että esimerkiksi parisuhdeterapiassa miehen tarinaa pidettiin uskottavampana, vaikka nainen olisi kertonut parisuhdeväkivallan olemassaolosta. Myös hyvän isyyden varjolla miehen ei voitu ajatella olevan

väkivaltainen. Parisuhdeväkivallan uhrit kokivat, että Suomessa naisen asema on edelleen huono parisuhteessa.

” (...) kyllä se jotenki tuntuu, että ei tää naisen asema edelleenkään oo kovin vahvoilla, et täällä edes Suomessa, puhumattakaan maailmanlaajusesti.” (N6)

Suomessa ylläpidetään sukupuolineutraalia ilmapiiriä parisuhdeväkivallasta, jolloin valalla on tiettyjä käsityksiä parisuhdeväkivaltaan johtaneista syistä (Nyqvist 2004, 104). Useammin naiset ovat parisuhdeväkivallan uhreja. Tätä sukupuolistunutta ilmiötä ei nähdä tarpeeksi vakavasti. Naiset toivat esille, että poliittiset päätöksentekijät eivät ole riittävän tietoisia parisuhdeväkivallan todellisuudesta, mikä heijastuu selvästi muun muassa lainsäädäntöön ja väkivaltatyöhön käytettävissä oleviin resursseihin.

”Päätöksentekijät niin, nää poliittiset päätöksentekijät ottaisivat tämän asian vakavasti ja tosissaan, ja kuka sitä veis sinne. Että ryhdynkö aktivistiksi, vielä tällä iällä. No niin, mutta näin ni se olis tärkeetä, että se tulis heiän tietosuuteen, koska he on niitä, jotka tekee niitä päätöksiä ja lainsäädäntöä, vaikuttavat.” (N6)

Poliittisten päättäjien tulisi huomioida parisuhdeväkivalta ja sen monimuotoisuus paremmin päätöksenteossa. Suomi on sitoutunut noudattamaan Istanbulin yleissopimusta vuonna 2015, jolloin se on sitoutunut ehkäisemään ja torjumaan naisiin kohdistuvaa parisuhdeväkivaltaa (Euroopan neuvoston yleissopimus 53/2015). Tutkimustuloksissa tuli esille, että lainsäädäntö ei saa tehdä avun hakemisen kynnystä korkeammaksi, sillä joissain tilanteissa se hankaloittaa autetuksi tulemistä. Avun piiriin hakeutuminen ja avun saaminen on edelleen liian haastavaa Suomessa. Esimerkiksi uhri voi joutua miettimään lähestymiskiellon hakemista ja siitä mahdollisesti syntyviä kustannuksia.

” Et vielä ehkä sitä lainsäädäntöäki pitäis, en nyt osaa tässä äkkiä sanoa mitään, mutta sillä tavalla että tietysti tuokin, ni ehkä se rajottaa turhia, mutta se että nyt tuo lähestymiskielto-oikeudenkäyntiki, ni siehän maksat sen sitte ite jos haet sitä lähestymiskieltoa, jos se tuomio onki sitte semmonen, että se ei tuu voimaan se lähestymiskielto. Ja sit sie maksat myös mahollisten todistajien, mulla oli kaks todistajaa.” (N6)

Erilaiset yhteiskunnassa ilmenevät rakenteelliset syyt näyttäytyivät naisten kertomuksissa vahvasti estävinä avun saamisen tekijöinä. Naiset ovat sitä mieltä, että avun

hakemisessa ja saamisessa uhria vastuutetaan liikaa itse kertomaan parisuhdeväkivallasta. Väkivallasta suoraan kysyminen ja ilmiön vakavasti ottaminen on tärkeää (Husso ym. 2020, 16). Myös tutkimuksen naiset kokivat, että parisuhdeväkivallasta tulisi kysyä suoraan ja sen tulisi olla normaali käytäntö jo peruspalveluissa, kuten neuvolassa. Kysyminen voi olla tärkeä ensimmäinen interventio, joka edistää uhria irrottautumaan väkivaltaisesta suhteesta (Hannus 2011, 201). Vaikka väkivallan uhri ei olisi sillä hetkellä valmis kertomaan parisuhdeväkivallasta, siitä kysyminen voi käynnistää alitajuntaisen prosessin asian suhteen.

” Jotenki, sitä ei sais kaihtaa sitä kysymystä. Et se pitäis ihan perustason palveluissa, kysyä rohkeesti. ” (N2)

” Mutta jotenkihan ne naiset pitäis saaha puhumaan. Jotenkin nimettömästi tai just, jotenkin. Sitä pitäis enemmän tuua esille, että sitä apua on saatavilla niin sitä varmaan enemmän haettaiskin.” (N5)

” Ei, ei. Aattelee, etteikö ihmiset ois itse vastuullisia avaamaan suunsa, mutta toisaalta kun pyritään järjestämään semmosia auttamispalveluita, jotka mahdollisimman varhaisessa vaiheessa päästäs puuttumaan.” (N3)

Naiset tuovat esiin, että väkivaltatyöhön ei ole tarpeeksi suunnattu resursseja, jolloin palveluja ei ole tarpeeksi saatavilla. Suomi onkin saanut kritiikkiä siitä, kun se ei huolehdi kansallisella tasolla riittävästi naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisystä ja palveluja on todettu olevan liian vähän ja liian pitkin etäisyyksin tarjolla (Kovanen 2017, 8). Palvelut ovat keskittyneet suuriin kaupunkeihin ja väkivaltatyöhön erikoistuneita yksiköitä ei ole kuin muutamia Suomessa. Välimatkat voivat olla pitkiä avun piirin hakeutumiseen. Osa naisista koki kuitenkin olevansa onnellisessa asemassa, sillä väkivaltatyöhön erikoistunut yksikkö oli suhteellisen lähellä heitä. Naisia kuitenkin mietitytti muualla Suomessa asuvien parisuhdeväkivallan uhrien tilanne. Esimerkiksi Lapissa sijaitsee vain yksi turvakoti (Ensi -ja turvakotien liitto n.d.).

” No se ei ollu ihan se tilanne mikä siellä turvakodissa oli, et se oli just [paikkakunta poistettu] avattu, ja siel oli hirveen vähän henkilökuntaa. Ja mä olin siis aivan uuvuksissa ja shokissa ja järkyttyneenä, mutta pyöritin sitte siellä sitä kaikkee mitä kotona, että toisaalta voi ajatella että se piti, mä pysyin toimintakykyisenä ja pakko oli sitä arkee pyörittää, mut sit jälkikäteen jotenki aattelen, et kyllä heillä ois pitäny olla resursseja tarjota niinku lastenhoitoapua, lastenhoitotukea, mulle

keskustelutukea muullonki ku keskellä yötä sen jälkeen ku mä oon saanu lapset nukkumaa, et se oli tosi jotenki semmosta työlästä. Sitte vielä sen lisäksi, että se oli järkyttävää.” (N3)

Väänänen (2012, 110) on todennut, että väkivallan uhrien auttamiseksi ei ole olemassa selkeitä toimintamalleja. Myös muun muassa Hurtig (2014, 273) tuo esiin, että monimutkainen ja sattumanvarainen palvelujärjestelmä vaikeuttaa parisuhdeväkivallan uhrin avun hakemista ja saamista. Myös tutkimuksessa tuli ilmi, että jos palveluun hakeutui niin tuli selväksi se, että systemaattista palvelurakennetta tai interventioita ei ole parisuhdeväkivallan uhreille. Osa naisista koki, että esimerkiksi turvakodista lähtemisen jälkeen he kokivat jääneensä yksin ja ilman apua sekä palveluja. Parisuhdeväkivallan uhrilla ei välttämättä ole muuta mahdollisuutta kuin palata takaisin turvakotijakson väkivaltaisen kumppanin luo, koska tukiasuntoja on vähän saatavilla. Osa väkivallan uhreista koki myös, että esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaiset eivät osaa hyödyntää moniammatillista yhteistyötä. Moniammatillinen yhteistyö on tärkeää, jotta uhri voidaan kohdata kokonaisvaltaisesti. Uhri on helposti vaarassa pudota palveluiden väliin tai väkivalta jää piiloon muilta ongelmilta, jos työntekijöiden välistä yhteistyötä ei ole. (Ewalds 2012, 146-148.)

” Mut mä oon sitä mieltä, et viranomaiset ei osaa hyödyntää sitä. Et kaikissa tämösissä moniammatillisissa mitä hirveesti tehään moniammatillista yhteistyötä, niin meiänki perheen kohalla ni ykskään taho ei oo esittäny sitä, et hei et ote taanko Violasta joku työntekijä tähän mukaan. Ja on ollu semmosia jotka on torjunu sen, et ei. ” (N3)

Tutkimuksessa tuli ilmi, etteivät yhteiskunnalliset rakenteet ole ehtineet vastaamaan koronapandemian aikaansaamiin muutoksiin väkivallan uhrien auttamisjärjestelmässä. Myös Husso ym. (2021, 354–356) tuo esiin, että turvakotien ja avopalveluiden merkitys on kasvanut pandemian aikana, mutta samalla turvakotijakson jälkeinen tuki ja palvelunohjaus on vaikeutunut, sillä uhreilla ei välttämättä ole ollut mahdollista mennä esimerkiksi läheistensä luokse. Myös tutkimukseen osallistuneiden naisten mukaan koronapandemia on vaikuttanut autetuksi tulemiseen, sillä se on lopettanut tai siirtänyt aiemmin lähikontaktissa tapahtuvat vastaanotot kokonaan verkossa toimiviksi palveluiksi. Tämä voi nostaa kynnystä hakeutua avun piiriin ja osallistua niihin, kuten

vertaistukiryhmiin. Verkossa toimiva vertaistukiryhmää ei koettu luontevaksi tai luotettavaksi sen mahdollisen tietoturvan ja käsiteltävien asioiden arkaluonteisuuden vuoksi.

”Kato ku tuli nää koronat ja nää kaikki, niin me käytiin aika paljon just oltiin tälle. Ja en oo nyt käyny. Ja oli vissiin vähän puhetta vaikka mihin että ois ollu se vertaistukijuttu ja sitten oli jotain muutakin että oisin lähtenyt mukaan mutta, sit vähän tää korona on vähän pilannu vähän kaikkee.” (N1)

”En. Tai nyt tää keväinen juttu oli kyllä semmonen että mun ois pitäny mennä mut sillon iski just tää koronajuttu pahimmilleen.” (N7)

Parisuhdeväkivaltaan liittyvien herkkien ja arkojen aiheiden käsittely ei välttämättä tunnu sopivalta etäyhteyden välityksellä (Husso ym. 2021, 355). Tutkimuksen naiset ajattelevat, että internetissä on paljon tietoa parisuhdeväkivallasta ilmiönä ja avun piiriin hakeutumisesta. Kuitenkin osa naisista koki, ettei internet ollut tietolähteenä sopiva tai sitä ei koettu luontevaksi väyläksi hakea tietoa. Parisuhdeväkivallalle on tyypillistä, että kumppani voi rajoittaa esimerkiksi median käyttöä. Naiset toivoivat vaihtoehtoisia tapoja tuoda esille tietoa parisuhdeväkivallasta ja auttamispalveluista. Tiedon tulisi tulla enemmän uhrin luo kuin väkivallan uhrin pitäisi sitä itse osata hakea. Vaihtoehtoisia tapoja tuoda esille tietoa olivat muun muassa lehtimainokset, postikortit, asiaohjelmat ja jalkautuva väkivaltatyö. (Ks. Nikupeteri ym. 2021; Skaffari ym. 2021.)

Työntekijöiden kompetenssi

Työntekijöiden kompetenssiin kuuluu kyky kohdata parisuhdeväkivallan uhri, heillä tulee olla riittävä tietoisuus ilmiöstä, asenne ja rohkeus puuttua väkivaltaan sekä kyky ohjata osapuolet oikeanlaisen avun ja tuen piiriin. Asiakastyön taidot ja kyky kohdata väkivallan uhri kehittyvät koulutuksen ja työkokemuksen kautta. Usein väkivallan merkkien näkeminen on vaikeaa, mutta valitettavan usein käy myös niin, ettei niitä edes haluta tai jakseta nähdä sosiaalityössä. Resurssit ovat tiukat ja kaiken muun työn keskellä väkivaltakokemuksen esiin tuominen tuo lisäkuormaa työhön. (Lindqvist 2005, 121.)

” Nii, mies repi sen [kartoituslomake]. Tuhannen palasiks. Ja mä sanoin senkin neuvolassa et se repi sen et e-, saanks mä uuden et mä voin ite täyttää sen. Ei mitään.” (N2)

Naisten aikaisemmat huonot kokemukset ammattilaisista tai heidän antama riittämätön apu väkivaltatilanteessa edesauttoivat sitä, että naiset hiljenivät väkivallasta (Evans & Feder 2014, 66–67; Skaffari ym. 2021, 10–11). Naiset toivat esiin useaan kertaan, että heitä oli toistuvasti kohdeltu huonosti eri palvelujärjestelmissä. He olivat kokeneet vähättelyä, sivuuttamista ja ohittamista työntekijöiden osalta, vaikka väkivalta on tullut esille kohtaamisessa. Kohtaamattomuuden taustalla voi olla työntekijän omat käsittelemättömät väkivaltakokemukset, hän epäilee omaa osaamistaan, taidot eivät riitä tai ihmisen kohtaaminen pelottaa työntekijää. Naiset eivät hae herkästi apua ja he turvautuvat harvoin sosiaali- ja terveystalvaeluihin, vaikka heillä olisi fyysisiä vammoja (Husso 2003, 19).

Työntekijällä tulisi olla erityistietämystä ja väkivaltatyöhön liittyvää kokemusta, osaamista ja rohkeutta, sillä väkivallan kohtaaminen ja uhrin auttaminen on aina sensitiivistä ja haastavaa. Kokemattomalla työntekijällä on tyypillistä, että väkivaltakysymyksiä kohdatessa hän niin sanotusti selittää väkivallan pois. (Hurtig ym. 2014.) Toistuvasti tutkimusaineistossa tulivat esille, että poliisin, neuvolan ja lastensuojelun työntekijöiden osalta naisia ei otettu tosissaan tai tarpeeksi vakavasti. Esimerkiksi neuvolassa parisuhdeväkivalta oli tullut esille puheen tai kaikille neuvolan asiakkaille annettavan kartoituslomakkeen kautta. Tästä huolimatta neuvolan työntekijä ohitti tilanteen täysin ja uhria ei ohjattu asianmukaisen apuun. Aina palvelun tarjoajat eivät ota väkivalta-asiaa vakavasti, vaikka asia olisi tullut puheeksi, vaan käyttäytyvät tilanteessa passiivisesti. Erityisesti tämä on huolestuttavaa viranomaisten taholta, joilla tulisi olla hyvä mahdollisuus huomata väkivallan läsnäolo parisuhteessa. Näitä tahoja ovat esimerkiksi poliisi, terveyskeskusten ja perheneuvoloiden henkilökunta. Sosiaali- ja terveysalan työntekijöillä on usein vaikeuksia tunnistaa väkivallan seurauksia ja siitä aiheutuneita traumoja. (Husso ym. 2020, 3.)

Tällöin väkivallan puheeksi ottaminen jää uhrin vastuulle. Tämä kertoo meillä ympärillä olevasta puhumattomuuden kulttuurista. Väkiavta koetaan usein yksityisasiana. On todettu, että puhuminen on vaikeaa usein sekä uhrille että ammattilaisille. (Kääriäinen 2006, 114–116.)

” Ja sitten soitin sosiaalikeskukseen, sieltä sanottiin näin että ”onko pieniä lapsia? No minkä ikäisiä lapsia? No meillä on niin täyttä et otetaan yhteyttä”. Ei sitä yhteydenottoa oo tullu tänä päivänäkkään. Ei kukkaan ottanu yhteyttä. ” (N4)

” Joo, ei. Se oli ainoa kato kun silloin oli, kun lasta odottaessa piti käyttää semmonen kaavake missä kyseltiin kaikkia näitä et onko väkivaltaa ja muuta ja sit mä rehellisesti siihen laitoin että on, niin se oli ainoa minkä se terveydenhoitaja sano että, no jos sieltä kerta karkuun pitää lähtee että koita nyt sit miettiä mikä paikka se on, että voitko mennä johki sukulaisille vai mihinkä sitten menisit.” (N2)

” K: Niin mitä sä kerroit siellä päiväkodissa?

V: Minä sanoin vähän näistä tämmöisistä, päiväkotiin että minkälaista tää on ja niinkun tää että, niinkun päiväkotiin kaikkee että, niinkun näistä asioista mitä tässä oli. Mutta päiväkoti, mä vein kerran myöskin ton poliisin ton tutkintalapun, että tämmöinenkin on vireillä niin, se sano se nainen vaan et ”höpöhöpö, en minä es katokaan tollaisia”. Kato kun ne piti sitä niin hyvänä tyyppinä.” (N1)

Muutammat naiset kokivat myös, että yhteydenotot poliisiin olivat usein turhia, sillä he kokivat väkivallan mitätöimistä poliisin taholta. Tämä johtui esimerkiksi riittämättömistä todisteista. Poliisit eivät osanneet puuttua parisuhdeväkivaltaan tai ohjata uhria avun piiriin, jos mitään vakavaa ei ollut vielä tapahtunut. Kaikki väkivallan muodot eivät ole olleet rangaistavia ja useat epäkohdat liittyvät yhteiskunnan rakenteisiin. Sukupuolella on merkitystä väkivallan ehkäisemisessä, sovittelussa ja rikosprosessissa. (Lidman 2015, 23.)

” V: No siis neuvolassa mä puhuin tästä. Ja se kirjattiin sinne. Ku siinä oli sit toinenki semmonen fyysinen, välikohtaus. Niin mä puhuin, niistä ja ne on kirjattu sinne tietoihin mutta mitään ei tapahtunu. Mä oon jälkikäteen miettiny että...

K: Kukaan ei tarttunu?

V: Ei. Tai siis tarttu niin että kerran, puhuttiin sitte ku isä oli siinä vastaanotolla. Niin, sivuttiin vähän hyvin varovasti. Ja ku isä sano et ei oo mitään, okei. Äkkiä pois ne asiat. Ja meil oli jopa semmonenki, neuvolasta annettiin tää tämmöne, perheen voimavarat, semmonen kartotuslomake.” (N2)

” (...) no poliisi tietysti on myöski. Että poliisithan on monesti, et sitte ihmiset voi tehä hälytyksiä ja muita, mutta se että ei vähäteltäs sitä hätää ja pelkoa, ja sitä mitä se ihminen sanoo, että se otettas todesta.” (N6)

Parisuhdeväkivaltaan on haastavaa puuttua, sillä se liittyy myös ongelman tiedostamiseen ja lainsäädäntöön (Husso 2003, 18). Tutkimuksen naiset kokivat, että peruspalveluiden kuten neuvolan, poliisin ja lastensuojelun työntekijöillä ei ole riittävästi tietoa parisuhdeväkivallasta. Lähi- ja peruspalvelulla on merkittävä rooli väkivallan uhrin tunnistamisessa. Väkivaltaa kokeneilla voi olla useita kontakteja eri aloilla työskenteleviin ammattilaisiin, joten heillä on mahdollisuudet tunnistaa ja kohdata väkivalta perheessä. (Skaffari ym. 2021, 7–10.) Kuitenkin yleisissä palveluissa väkivalta on yksi ongelma muiden joukossa (Keskinen 2005, 93). Naiset kokivat, että tästä johtuen työntekijät eivät osanneet auttaa heitä ja uhrit eivät tulleet kohdatuiksi. Esimerkiksi perhetyöntekijän kotikäynnillä työntekijä arvioi perheen sisäisen vuorovaikutuksen hyväksi, vaikka selviä merkkejä parisuhdeväkivallasta oli. Naiset kokivat, että tietoa parisuhdeväkivallasta ja auttamisprosesseissa pitäisi olla enemmän kaikissa ammattiryhmissä. Naiset korostivat, että ammattiryhmästä riippumatta työntekijän tulisi ottaa parisuhdeväkivalta vakavasti ja ohjata uhri oikean avun piiriin. Anna Nikupeterin (2017, 795) mukaan viimeisen vuosikymmenen aikana Suomessa sosiaalityöntekijöiden ja muiden asiantuntijoiden asiantuntijuutta on pyritty lisäämään esimerkiksi vainon tunnistamisessa, jotta he voivat kohdata paremmin asiakkaiden arkaluontoisia ja monimutkaisia suhteita ja auttaa niiden kanssa työskentelemisessä. Tämä on edistänyt parisuhdeväkivallan tehokkaamman käsittelyn peruspalveluissa.

”Mutta se että tähän pitäs jotenki.. Mä en osaa sanoa mikä se vastaus siihen on mutta se, siitähän se lähtee et nää tunnistetaan. Nää ilmiöt. Nää vaikean, vaikeasti tunnistettavat väkivallan muodot. Että ne tunnistetaan.” (N2)

”Meillä kävi kerran semmonen perhetyöntekijä, ja hän kävi siis tarkkailemassa meidän vuorovaikutusta ja hän totesi, että vanhempien vuorovaikutus on todella, todella hyvää, et tää on nyt vaan raskas kriisi, mutta he tästä selviävät.” (N3)

Joustava ja yhteistyötä tukeva palvelujärjestelmä on avainasemassa uhrin tunnistamisessa ja kohtaamisessa, sillä on tärkeää, että uhri ohjataan joustavasti palvelusta toiseen (Skaffari ym. 2021, 10). Työntekijän kohtaamattomuus, osaamattomuus ja sivuuttaminen palvelussa saivat aikaan toistuvia huonoja kokemuksia viranomaisista aineiston naisilla. Näillä huonoilla kokemuksilla on merkittäviä seurauksia sekä avun hakemiseen ja

saamiseen. Naiset kokivat tulleen petetyksi palvelujärjestelmässä ja osalla tämä vaikutti siihen, että he eivät enää halunneet jatkaa avun hakemista.

”Niin tota siinäkin varmaan nyt tulee sit se ymmärrys minkä takia mä en oo hirveen mielellään vienyt asiaa sitten etenkään päin koska mä saan koko ajan sitä semmoista että höpöhöpöhöpöhöpöhöpöhöpö ja tätä niinkun tällaista et täs on kumminkin todellinen tosi nyt kyseessä eikä mikään. Mut vähän niinkun..”.
(N1)

” Sillon just se että kun oli ite kauheen, peloissaan et mitä mä nyt tähän näin että, jos mä vastaan tähän niin rehellisesti, niin mitä, voinko mä saada mitään apua tai muuta että.. Et suurin toivein kirjoitin arkana sinne sen. Ja sit vastaanotto oli tämä et siihen ei tartuttu millään lailla ja, sit sitä vaan aatteli et no, kai mun on vaan tähän totuttava ja tämän kans elettävä. ” (N7)

” Niin, niin tai se niinkun ei mulle tullu et mä en oo tommoinen vaan sillei tuli että, niinkun koko yleiskuva että aa väkival-, en mä halua, en mä, mä jouvun taas selittää ja sit siellä taas kaikki vaan vähättelee. Tuli taas se semmoinen että en mä enää halua mihinkään. ” (N1)

Naiset kokivat avun hakemisen raskaana ja turhauttavana. Vaikka naiset hakivat apua, he eivät tulleet autetuksi näissä tilanteissa. Naiset kokivat taistelleensa tuulimyllyjä vastaan, jolloin he kokivat avun hakemisen turhaksi. Tilanteissa, joissa uhri kertoo väkivalta, ammattilaisen vuorovaikutus ja empatia koetaan tärkeänä (Lo Fo Wong ym. 2008, 393). Tällöin tuomitsematon kohtaaminen ja avun antaminen koetaan erittäin tärkeäksi. (Evans & Feder 2016, 63–64).

6 Johtopäätökset ja pohdinta

Tutkimuksemme tavoitteena oli selvittää parisuhdeväkivaltaa kokeneiden naisten autetuksi tulemisen esteitä. Kyseessä on laadullinen tutkimus, jossa aineistona oli kahdeksan parisuhdeväkivaltaa kokeneen naisen teemahaastattelut. Saimme tutkimusaineiston käyttöömmme valmiina Lapin yliopiston ja Viola ry:n yhteistyönä toteuttaman tutkimushankkeen kautta.

Tutkimusprosessin analyysin tuloksena olemme jaotelleet parisuhdeväkivallan uhrin autetuksi tulemisen esteet sisäisiin ja ulkoiisiin tekijöihin (ks. myös Kaittila 2017). Näitä esteitä tarkastellessamme olemme kiinnittäneet huomiota naisiin äiteinä ja parisuhteessa sekä naisen asemaan ja paikkaan yhteiskunnassa. Sukupuolisensitiivinen tarkastelutapa toi tutkimuksessa esille naisten autetuksi tulemisen esteisen moninaisuuden ja vaihtelevuuden, mutta myös yhdistävät tekijät. Aihe on tärkeä ja ajankohtainen, sillä naisiin kohdistuva parisuhdeväkivalta on edelleen tabu Suomessa. Parisuhdeväkivalta on edelleen näkymätöntä yhteiskunnassamme, vaikka edistymistä on jo tapahtunut. Parisuhdeväkivallan uhrit jäävät useista eri syistä ilman apua ja tukea.

Naisten kokemukset parisuhdeväkivallasta, jotka estivät avun hakemista, jakoutuivat sisäisten esteiden kokemisen kautta tunteisiin, toiveisiin tulevaisuudesta sekä voimavaroihin ja asenteisiin. Tunteet käsittivät erilaisia naisille herääviä sisäisiä tuntemuksia kuten häpeää, pelkoa ja syyllisyyttä liittyen parisuhdeväkivaltaan ja sen kokemiseen. Tunteille puolestaan yhteistä oli se, että naiset näkivät parisuhdeväkivallan syyt muualla kuin tekijässä. He syyttivät parisuhdeväkivallasta itseään ja kokivat huonommuuden tunteita parisuhteessa. Tutkimustuloksissa tuli esiin, että naiset olivat alisteisessa asemassa kumppaniinsa verrattuna. Tämä aiheutti tunteita, joka teki avun hakemisen vaikeaksi. Tunteet oli keskeinen estävä tekijä, jotka vaikuttivat avun hakemiseen.

Toiveet tulevaisuudesta jakoutuivat siten, että naiset uskoivat ja toivoivat väkivallan loppumiseen, jolloin he eivät välttämättä hakeneet apua itselleen. Naiset pitivät yllä

kulisseja, jotka estivät avun hakemista. Tämä ilmeni muun muassa väkivallan salailuna ja piilotteluna. Erityisesti tärkeää kulissien ylläpitämisessä oli säilyttää ehjä koti ja perhe, ainakin ulospäin. Naiset kestivät huonoa kohtelua ja väkivaltaa, sillä muut asiat, kuten ehjä perhe oli heille tärkeämpi. Näin he sietivät kohtuuttoman paljon huonoa kohtelua ja tinkivät omasta hyvinvoinnistaan.

Naisten avun hakemista ja saamista estivät myös erilaiset voimavaroihin ja asenteisiin liittyvät tekijät. Voimavaroihin liittyi kokemus siitä, että avun hakeminen koettiin rasakkaana. Naisten erilaiset elämäntilanteet kuormittivat heitä jo valmiiksi, joten avun hakeamiseen ei ollut enää voimavaroja. Myös väkivalta itsessään ajoi naiset niin voimattomiksi, ettei avun hakemiselle ollut tilaa. Erilaisiksi asenteiksi nimesimme tekijät, joissa väkivaltaa ei tunnustettu tai sitä ei haluttu myöntää. Tähän vaikuttivat esimerkiksi yli sukupolvien jatkunut väkivalta, jolloin väkivalta tuntui normaalilta, tutulta ja turvalliselta. Etenkään henkistä väkivaltaa ei tunnustettu tai koettu väkivaltana. Osa naisista oli elänyt pitkään väkivaltaisessa parisuhteessa ja vasta avun piiriin hakeutuminen mahdollisti ymmärryksen väkivallan todellisuudesta ja sen vakavuudesta. Osa naisista kielsi väkivallan olemassaolon tietoisesti, sillä sitä ei haluttu myöntää. Väkivallan unohtaminen ja kieltäminen toimivat useammalla naisella selviytymismekanismeina arjessa.

Ulkoisiin esteisiin analyysissä jaoteltiin ihmissuhteet, sosiokulttuuriset tekijät, yhteiskunta ja työntekijän kompetenssi. Ihmissuhteisiin liittyviä estäviä tekijöitä olivat läheisten tuen puute avun hakemisessa sekä tekijän käytöksestä johtuvat asiat. Läheiset eivät tukeneet uhrin avun hakemista tai sivuuttivat ja vähättelivät uhrin kokemusta. Tekijän uhkailu, pelottelu ja syylistäminen toimivat merkittävänä estävänä tekijänä naisten avun hakemiselle. Naiset saattoivat pelätä jopa oman henkensä vuoksi, että tekijä avun hakemisen seurauksena satuttaa heitä tai muuta perhettä.

Sosiokulttuurisiin tekijöihin sijoitettiin tiedon puute sekä taloudellinen tilanne ja käytettävissä olevat resurssit. Tutkimuksessa ilmeni, että uhrin eivät erinäisistä syistä olleet tietoisia avun hakemisen väylistä tai eivät osanneet hakea apua. Myös taloudellinen tilanne monessakin tapauksessa esti avun hakemista ja saamista. Usein naiset pelkäsivät,

että miten pärjäisivät taloudellisesti mahdollisen eron jälkeen. Naiset olivat riippuvaisia myös taloudellisesti kumppanistaan. Myös asuinpaikka voi estää avun hakemisen ja saamisen, sillä palveluiden piiriin voi olla mahdotonta päästä etäisyyksien ja siihen liittyvien tekijöiden vuoksi.

Yhteiskunnalliset tekijät vaikuttivat monilta osin naisten avun hakemiseen ja saamiseen. Naiset toivat esille, että parisuhdeväkivalta on edelleen tabu, vaiettu ja salattu asia yhteiskunnassamme. Parisuhdeväkivallasta ja sen yleisyydestä puhutaan julkisessa keskustelussa liian vähän. Naiset toivat esille, että jos ilmiö olisi julkisessa keskustelussa näkyvämmiin esillä, se tekisi avun hakemisesta helpompaa. Avoimuus vähentäisi häpeää ja uhrin syyllistämistä tilanteesta. Julkinen keskustelu voisi edistää myös muiden ihmisten, kuten läheisten suhtautumista parisuhdeväkivaltaan ja näin ollen tuki avun hakemiseen voisi olla vahvempaa. Yleisesti suomalaisessa yhteiskunnassa on edelleen vallalla kulttuurinen käsitys, ettei muiden ihmisten asioihin ole tarpeellista tai kiinnostusta puuttua. Suomalaisessa yhteiskunnassa erityisesti naisen asema on edelleen heikko muun muassa yhä edelleen vahvasti vallalla olevien sukupuoliroolien takia.

Yhteiskunnallisiin tekijöihin sijoittuvat myös erilaiset päätöksentekijöihin, lainsäädäntöön ja palvelurakenteisiin liittyvät asiat. Parisuhdeväkivaltaan liittyvän julkisen keskustelun vähyydestä johtuen tutkimuksessa tuli esille päätöksentekijöiden tietämättömyys ilmiöstä. Päätöksentekijöiden ulostulot parisuhdeväkivallan todellisuudesta saivat uhrin uskaltautumaan hakemaan apua rohkeammin. Poliittisten päätöksentekijöiden tietämättömyys heijastuu suoraan väkivaltatyöhön ohjattaviin ja käytössä oleviin resursseihin ja lainsäädäntöön. Väkivaltatyö on keskittynyt yksityiselle ja kolmannelle sektorille, jossa työskentelevät myös erityistä väkivaltaosaamista omaavat työntekijät. Julkisella sektorilla kuten terveydenhuollossa, lastensuojelussa tai poliisin osalta uhrin kohtaavat liian usein tietämättömyyttä ja sivuuttamista. Tutkimuksessa tuli esille erityisesti se, että uhria vastuutetaan liikaa avun hakemisesta ja saamisesta. Uhrin toivovat, että kaikilta kysyttäisiin perustason palveluissa parisuhdeväkivallasta yleisenä, kartoittavana kysymyksenä. Tärkeää olisi se, että väkivallan uhreille olisi olemassa systemaattinen palvelujärjestelmä. Tällä hetkellä palvelujärjestelmä on hajautunut ja alueellisesti

eriarvoistava. Tutkimuksessa esille tulleen uutena ilmiönä voimme todeta, että palvelurakenteet eivät ole ehtineet reagoida koronapandemian aiheuttamiin muutoksiin parisuhdeväkivallan uhrien auttamisen osalta. Useampi parisuhdeväkivaltaa kokenut ei kokenut itselleen sopivaksi internetissä tarjottavaa apua ja tukea.

Työntekijän kompetenssiin liitettiin tekijät, että työntekijät eivät aina kohtaa uhria sekä uhrien huonot kokemukset viranomaisista. Naiset olivat kokeneet usein sivuuttamista ja vähättelyä työntekijän puolelta koskien parisuhdeväkivaltaa, mikä esti heitä saamasta apua. Väkivallan sivuuttamiseen työntekijän puolelta voi vaikuttaa työntekijän tietämättömyys, asenteet ja parisuhdeväkivallan tabu. Lisäksi ilmeni myös rakenteellisia ongelmia, kuten epäkohdat lainsäädännössä, jotka myös osaltaan estivät uhreja saamasta apua. Väkivallasta oli jopa puhuttu suoraan työntekijöiden kanssa, mutta siitä huolimatta uhrin eivät olleet saaneet tukea ja apua parisuhdeväkivaltaan. Tämä aiheutti epäluottamusta ja pettymystä auttamisjärjestelmää kohtaan. Näiden huonojen kokemusten seurauksena uhrin eivät enää lähteneet uudelleen hakemaan apua parisuhdeväkivaltaan.

Tämän pro gradu -tutkielman tarkoituksena oli lisätä tietoa parisuhdeväkivallan uhrien autetuksi tulemisen esteistä, jotta parisuhdeväkivallan uhrien asema paranisi Suomessa. Tavoitteenamme on ollut lisätä tietoa parisuhdeväkivallan ilmiöstä ja sen todellisuudesta. Mielestämme tutkielmamme tukee jo aiempaa tutkimustietoa ilmiöstä. Huomasimme monia yhtäläisyyksiä ja samoja tuloksia aikaisemmin tehtyjen tutkimusten kanssa. Mielestämme tutkimuksemme vahvistaa ja lisää tietoa parisuhdeväkivallan uhrien autetuksi tulemisen esteistä, jota voidaan hyödyntää väkivaltatyön käytäntöjen kehittämässä ja uhrien tukemisessa.

Tutkimusta tehdessämme on syventynyt käsitys siitä, kuinka sukupuolistunut yhteiskuntamme on ja kuinka vahvasti erilaiset rakenteelliset ja asenteelliset käsitykset naisten ja miesten rooleista näyttäytyvät. Vaikka Suomi on saanut kritiikkiä naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisystä, väkivaltatyöhön ei suunnata tarpeeksi resursseja. Tämä kertoo suoraan siitä, ettei ilmiötä oteta tarpeeksi vakavasti. Vaikka uhrin auttaminen ja tietoisuus

parisuhdeväkivallan on lisääntynyt, edelleen uhrien asema on huono. Ilmiön näkyväksi tekeminen olisi tärkeää uhrien autetuksi tulemisen kannalta, sillä se auttaisi väkivallan tunnistamisessa ja siitä avoimemmin puhumisessa.

Koemme vielä tutkittavaan aiheeseen syventymisen jälkeen, että mielenkiinto aihetta kohtaan on entisestään vahvistunut ja uskomme, että ammattilaisina tulemme kiinnittämään huomiota väkivaltailmiön kohtaamiseen. Sosiaalityöntekijällä on velvollisuus ajaa heikommassa asemassa olevien asemaa, joita parisuhdeväkivallan uhrit, erityisesti naiset ovat. Tunnistamme autetuksi tulemisen esteitä, jolloin meillä on tietoa ja rohkeutta tunnistaa uhri ja ohjata asiantuntevan avun piiriin. Sosiaali- ja terveydenhuollon koulutusohjelmissa tulisikin kiinnittää huomiota siihen, että tulevilla ammattilaisilla on riittävästi tietoa parisuhdeväkivallan ilmiöstä ja uhrin auttamisesta.

Saimme tutkimusaineiston valmiina, joka toisaalta saattoi antaa ohuemman kuvan käsiteltävästä ilmiöstä. Jos aineisto olisi kerätty pelkästään tätä tutkimusta varten, olisi siinä painotettu erilaisia asioita. Aineistoa lukiessa tuli tunne, että olisimme kaivanneet jostain teemoista syvällisempää tietoa. Näin voimmekin todeta, että valmis aineisto ohjasi paljon tutkimukselle asetettuja tavoitteita. Toisaalta tutkimuksemme luotettavuutta lisää laaja ja laadukas aineisto. Valmis aineisto mahdollisti meille perusteellisesti tehdyn analyysi -vaiheen, koska aineiston keräämiseen ja litterointiin ei mennyt ylimääräistä aikaa. Tutkimuksen luotettavuutta lisää analyysiprosessin kuvaus, joka on esitetty myös kuvioiden avulla. Lisäksi aineistositaatit tuotuna osaksi tulosten tulkintaa lisäävät lukijan mahdollisuutta arvioida tulosten luotettavuutta itse.

Laadullinen tutkimus mahdollistaa tutkijalle vapauden tehdä erilaisia valintoja ja rajauksia tutkimuksen suhteen. Huomasimme aineiston analyysiä tehdessämme, että monet teemat olivat sidoksissa toisiinsa. Kävimme keskustelua ja perustelimme itsellemme tiettyjä rajauksia ja niissä pysymistä. Emme kokeneet aiheelliseksi yhdistää kaikkia toisiin sidoksissa olevia teemoja, joten tutkielman tuloksiin jäi paikoittain hiukan toiston tuntua.

Olemme tehneet tämän pro gradu -tutkielman parityöskentelynä. Koemme, että aihevalinta on ollut sellainen, joka on vaatinut reflektointia yhdessä. Jokaisessa tutkimuksen vaiheessa olemme kokeneet erityisen hyödylliseksi yhteisen keskustelun. Olemme voineet jakaa ajatuksia erilaisista tutkimuksen herättämistä ajatuksista. Mielestämme olemme onnistuneet tekemään tutkielman, jonka on mahdollistanut sujuva, tasapuolinen ja luottamuksellinen yhteistyö. Tunnistamme tutkimuksen tekijöinä toistemme työskentelyn vahvuudet, joita olemme hyödyntäneet työnjaossa. Yhteiset ja selkeät tutkielmaan käytössä olevat resurssit ovat mahdollistaneet kiireettömän ja huolellisen työskentelyn.

Tutkimusta tehdessämme meidät yllätti se, miten väkivaltatyö on yhä edelleen monilta osin kehittymätöntä Suomessa. Palvelut ovat hajanaisia ja systemaattisia interventioita ei ole systemaattisesti saatavilla. Tietämättömyys ja asenteet parisuhdeväkivaltaa kohtaan läpäisevät jokaisen yhteiskunnan osa-alueen, niin palveluissa, lainsäädännössä ja päätöksenteossa. Ilmiö on leimallinen ja häpeällinen uhrille, joten on kestävämpiä, että vastuu avun hakemisesta ja väkivallan esilletuonnista on lähes aina vain uhrilla. Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus vuonna 2023 voi tuoda parisuhdeväkivallan uhreille paremman mahdollisuuden päästä palveluiden piiriin. Toivottavaa on, että erityisen väkivaltatyön sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijöiden osaamista parisuhdeväkivallan uhrien auttamisessa voidaan hyödyntää yli vanhojen kuntarajojen.

Vallalla oleva koronapandemia on vaikuttanut myös parisuhdeväkivallan avun hakemiseen ja saamiseen. On tiedossa, etteivät vaikutukset näy heti, vaan hieman viiveellä pandemian laannuttua. Naisiin kohdistuva väkivalta tapahtuu useimmiten kotona, joten tämä herättää erityistä huolta uhrien tilanteesta. Tämä nostaa esiin mahdollisuuksia myös jatkotutkimukselle. Olisi tärkeää tutkia esimerkiksi koronapandemian vaikutuksia avun hakemiseen ja saamiseen, miten pandemia on vaikuttanut parisuhdeväkivallan uhrien tilanteisiin.

Lähteet

- Allen, Mary 2013: *Social Work and Intimate Partner Violence*. Routledge, New York.
- Antikainen, Jukka 1999: Perheväkivallan perhekeskeinen hoito. Teoksessa Aaltonen, Jukka & Rinne, Raili (toim.): *Perhe terapiassa. Vuoropuhelua vuosituhannen vaihtuessa*. Gummerus, Jyväskylä, 194–217.
- Apuaeroon.fi: Viola väkivallasta vapaaksi Ry, Mikkeli. <https://apuaeroon.fi/palvelu/viola-vakivallasta-vapaaksi-ry/>. Viitattu 19.10.2021.
- Bell, Judith 1999: *Doing your research project. A guide for first-time researchers in education and social science*. Buckingham, Philadelphia: Open University Press.
- Clarkeburn, Henriikka & Mustajoki, Arto 2007: *Tutkijan arkipäivän etiikka*. Vastapaino. Tampere.
- DeKeseredy, Walter S. & Dragiewicz, Molly & Schwartz, Martin D. 2017: *Abusive endings: Separation and divorce violence against women*. University of California. Oakland.
- Ensi- ja turvakotien liitto n.d: *Apua lähelläsi – yhdistysten palvelut*. <https://ensijaturvakotienliitto.fi/apua-sinulle/apua-lahellasi/>. Viitattu 19.10.2021.
- Euroopan neuvoston yleissopimus (53/2015).
- Evans, Maggie A. & Feder, Gene S. 2016: Help-seeking amongst women survivors of domestic violence: a qualitative study of pathways towards formal and informal support. *Health Expect* 19(1), 62–73.
- Ewalds, Helena 2012: Miten työskennellään yhdessä? Teoksessa Hannus, Riitta & Mehtola, Sirkku & Natunen, Luru & Ojuri, Auli (toim.): *Veitsen terällä. Naiseus ja parisuhdeväkivalta*. Ensi- ja turvakotien liitto ry. Hämeenlinna, 146–158.
- Fanslow, Janet L. & Robinson, Elizabeth M. 2010: Help-Seeking Behaviors and Reasons for Help Seeking Reported by a Representative Sample of Women Victims of Intimate Partner Violence in New Zealand. *Journal of Interpersonal Violence* 25(5), 929–951.
- Flick, Uwe 2009: *An introduction to qualitative research*. Fourth edition. SAGE Publications Ltd. London.
- Flinck, Aune 2006: *Parisuhdeväkivalta naisten ja miesten kokemana*. Tampereen yliopisto. Hoitotieteen laitos.
- FRA 2014: *Violence against women: An EU- wide survey*. https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2014-vaw-survey-main-results-apr14_en.pdf. Viitattu 29.9.2021.
- Fugate Michelle & Landis Leslie & Riordan Kim & Naureckas Sara & Engel Barbara 2005: Barriers to domestic violence help seeking: implications for intervention. *Violence Against Women* 11(3), 290–310.
- Gracia, Enrique & Martin-Fernandez, Manuel & Lila, Marisol & Merlo, Juan & Ivert, Anna-Karin 2019: Prevalence of intimate partner violence against women in Sweden and Spain: A psychometric study of the ‘Nordic paradox’. *PloS one* Vol.14 (5).
- Granfelt, Riitta 2000: Kertomuksia kodittomuudesta ja marginaalista. Teoksessa Karvonen, Synnöve & Pösö, Tarja & Satka, Mirja (toim.): *Sosiaalityön tutkimus. Metodologisia suuntauksia*. SoPhi, Jyväskylän yliopisto, 99-116.

- Hannus, Riitta 2011: Tutkittua ja koettua. Teoksessa Hannus, Riitta & Mehtola, Sirkku & Natunen, Luru & Ojuri, Auli (toim.): Veitsen terällä. Naiseus ja parisuhdeväkivalta. Ensi- ja turvakotien liitto ry. Hämeenlinna, 201–225.
- Hietämäki, Johanna & Kaittila, Anniina & Tuominen, Jarno & Vuorenmaa, Maaret, Husso, Marita & Peltonen, Joonas & Karhinen-Soppi, Anu 2021: Lähisuhdeväkivalta koronapandemian aikana: Vauvaperheiden vanhemmilla ja Nollalinjan auttavan puhelimien keskusteluissa. Tutkimuksesta tiiviisti 2/2021. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki.
- Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 1997: Tutki ja kirjoita. Kirjayhtymä Oy. Helsinki.
- Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009: Tutki ja kirjoita. Tammi. Helsinki.
- Hirvonen, Ari 200: Eettisesti hyvä tutkimus. Teoksessa Hallamaa, Jaana & Launis, Veikko & Lötjönen, Salla & Sorvali, Irma (toim.): Etiikkaa ihmistieteille. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Helsinki, 31–49.
- Holma, Juha & Partanen, Terhi 2008: Lähisuhdeväkivalta tutkimuskohteena. Teoksessa Sevõn, Eija & Notko, Marianne (toim.): Perhesuhteet puntarissa. Gaudeamus Helsinki University Press Oy Yliopistokustannus. Helsinki, 274–291.
- Hulkko Annukka 2012: Parisuhdeväkivallan varhaiset vaiheet. Teoksessa Hannus, Riitta & Mehtola, Sirkku & Natunen, Luru & Ojuri, Auli (toim.): Veitsen terällä. Naiseus ja parisuhdeväkivalta. Ensi- ja turvakotien liitto ry. Hämeenlinna, 81–108.
- Hurtig, Johanna & Nikupeteri, Anna & Laitinen, Merja 2014: Väkivallan kohtaaminen rakenteellisen oikeudenmukaisuustyön kysymyksenä. Teoksessa Pohjola, Anneli & Laitinen, Merja & Seppänen, Marjaana (toim.): Rakenteellinen sosiaalityö. Sosiaalityön tutkimuksen vuosikirja 2014. Unipress. Eurooppa, 250–280.
- Husso, Marita & Hyväri, Elli & Kaittila, Anniina & Hietämäki, Johanna & Karhinen-Soppi, Anu & Kekkonen, Outi & Tuominen, Jarno 2021: Korona, koti ja kontrolli. Väkivalta-työntekijöiden näkemyksiä lähisuhdeväkivallan kohteina olleiden avun hakemisen ja saamisen haasteista korona-aikana. Sosiaalilääketieteellinen Aikakauslehti 58(3): 349–360.
- Husso, Marita & Notko, Marianne & Virkki, Tuija & Holma, Juha & Laitila, Aarno & Siltala, Heli 2020: Domestic Violence Interventions in Social and Health Care Settings: Challenges of Temporary Projects and Short-Term Solutions. *Journal of Interpersonal Violence*, Online first. https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/127563/Domestic_violence_interventions_in_social_and_health_care_settings_2020.pdf;jsessionid=D2AE2D8475E560AE7C6485F9E5EB463E?sequence=1. Viitattu 28.10.2021.
- Husso, Marita & Virkki, Tuija 2008: Sukupuolittunut luottamus ja väkivalta parisuhhteessa. Teoksessa Sevõn, Eija & Notko, Marianne (toim.): Perhesuhteet puntarissa. Gaudeamus Helsinki University Press Oy Yliopistokustannus. Helsinki, 259–273.
- Husso, Marita 2003: Parisuhdeväkivalta. Lyötyjen aika ja tila. Osuuskunta Vastapaino. Tampere.
- Jokinen, Arto 2017: Maskuliinisuus ja väkivalta. Teoksessa Niemi, Johanna & Kainulainen, Heini & Honkatukia, Päivi (toim.) Sukupuolistunut väkivalta. Vastapaino. Tampere, 36–50.
- Kääriäinen, Juha 2006: Väkivalta ja apuun turvautuminen. Teoksessa Piispa, Minna ym. (toim.): Naisiin kohdistunut väkivalta 2005. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, 103–122.

- Kääriäinen, Juha 2006: Väkivalta ja apuun turvautuminen. Teoksessa Piispa, Minna ym. (toim.): Naisiin kohdistunut väkivalta 2005. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, 103–122.
- Kaittila, Anniina 2017: Parisuhdeväkivaltaa kokeneet naiset avun hakijoina. Teoksessa Niemi, Johanna & Kainulainen, Heini & Honkatukia, Päivi (toim.): Sukupuolistunut väkivalta. Oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma. Vastapaino. Tampere, 89–103.
- Kaittila, Anniina 2017: Rahakonfliktit ja taloudellinen väkivalta parisuhteissa. Turun yliopiston julkaisuja. Turku.
- Kallinen, Kati & Pirskanen, Henna & Rautio, Susanna 2015: Sensitiivinen tutkimuksessa. Menetelmät, kohderyhmät, haasteet ja mahdollisuudet. United Press Global, EU.
- Kananen, Jorma 2017: Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja -sarja. Jyväskylä.
- Karhuvaara Marjatta & Kaitue Sanna & Ruuhilahti Susanna (2013): Lähisuhdeväkivallan kartoittaminen ja siihen puuttuminen lastenvalvojan työssä. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Tampere.
- Kero, Katja & Nyqvist, Leo & Rautio, Jenni. & Puuronen, Anne 2019: Lähisuhdeväkivallan seulontaa tulee vahvistaa. Lääkärilehti 35, 1881–1885.
- Keskinen, Suvi 2004: Katkokset ja jatkumot feministisessä sosiaalityökeskustelussa. Teoksessa Kuronen, Marjo & Granfelt, Riitta & Nyqvist, Leo & Petrelius, Päivi (toim.) Sukupuoli ja sosiaalityö. Sosiaalityön tutkimuksen 3. vuosikirja 2004. PS-kustannus. Juva, 19–42.
- Keskinen, Suvi 2005: Perheammattilaiset ja väkivaltatyön ristiriidat. Sukupuoli, valta ja kielelliset käytännöt. Tampere University Press. Tampere.
- Kiviniemi, Kari 2015: Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa Valli, Raine & Aaltola, Juhani (toim.): Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. PS-kustannus. Juva. 74–88.
- Korpela-Leppälä, Tuula 2001: Naisen ambivalenssi perheväkivaltaa sisältävässä parisuhteessa. Teoksessa Ojuri, Auli (toim.): Hukasta kukkaan. Naisen tie väkivallasta selviytymiseen. Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu, 29. Helsinki.
- Kovanen, Tuulia 2017: Miksi väkivallan kokijaa autetaan? Teoksessa Havu, Elina & Kovanen, Tuulia & Lehtonen, Maiju & Uusitalo, Sanna (toim.) Askeleita jalkautuvaan väkivaltatyöhön. Hyvinvoinnilla väkivaltaa vastaan. Ensi- ja turvakotien liitto. 8–9. https://issuu.com/ensi-jaturvakotienliitto/docs/askeleita_jalkautuvaan_v__kivaltaty Viitattu 20.10.2021.
- Krug, Etienne G. & Dahlberg, Linda L. & Mercy, James A & Zwi, Anthony B. & Lozano, Rafael 2005: Väkivalta ja terveys maailmassa –WHO:n raportti. World Health Organization. Geneve.
- Kuronen, Marjo & Granfelt, Riitta & Nyqvist, Leo & Petrelius, Päivi 2004: Sukupuolistunut ja sukupuoleton sosiaalityö. Teoksessa Kuronen, Marjo & Granfelt, Riitta & Nyqvist, Leo & Petrelius, Päivi (toim.): Sukupuoli ja sosiaalityö. PS-kustannus. Juva, 5–18.
- Kuula, Arja & Tiitinen, Sanni 2010: Eettiset kysymykset ja haastattelujen jatkokäyttö. Teoksessa Ruusuvuori, Johanna & Nikander, Pirjo & Hyvärinen, Matti (toim.): Haastattelun analyysi. Vastapaino. Tampere, 446–459.
- Kuula, Arja 2011: Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Vastapaino. Tampere.
- Kylmä, Jari & Juvakka, Tarja 2007: Laadullinen terveystutkimus. Edita Prima Oy. Helsinki.
- Laitinen, Merja & Hurtig, Johanna 2003: Kantaaottavuus tutkimuksen eettisenä kysymyksenä. Teoksessa Pohjola, Anneli (toim.): Eettisesti kestävä sosiaalitutkimus. Lapin

- yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja C. Työpapereita 47. Lapin yliopisto. Rovaniemi.
- Laitinen, Merja & Nikupeteri, Anna & Skaffari, Pia 2017: Jalkautuva nais erityinen väkivaltatyö. Teoksessa Havu, Elina & Kovanen, Tuulia & Lehtonen, Maiju & Uusitalo, Sanna (toim.): Askeleita jalkautuvaan väkivaltatyöhön. Hyvinvoinnilla väkivaltaa vastaan. Ensi- ja turvakotien liitto, 12–15.
- Laitinen, Merja & Nikupeteri, Anna & Skaffari, Pia 2017: Naisiin kohdistuvan väkivallan vastainen työ. Teoksessa Havu, Elina & Kovanen, Tuulia & Lehtonen, Maiju & Uusitalo, Sanna (toim.): Askeleita jalkautuvaan väkivaltatyöhön. Hyvinvoinnilla väkivaltaa vastaan. Ensi- ja turvakotien liitto, 6–7.
- Laitinen, Merja 2004: Häväistyt ruumiit, rikota mielet. Vastapaino. Tampere.
- Laitinen, Merja 2011: Naiseuden narratiivit. Teoksessa Hannus, Riitta & Mehtola, Sirkku & Natunen, Luru & Ojuri, Auli (toim.): Veitsen terällä. Naisuus ja parisuhdeväkivalta. Ensi- ja turvakotien liitto ry. Hämeenlinna, 55–80.
- Lidman, Satu 2015: Väkivaltakulttuurin perintö. Sukupuoli, asenteet ja historia. Gaudeamus. Tallinna.
- Lidman, Satu 2020. Taivas ja syli. Kertomus parisuhdeväkivallasta vanhoillislestadiolaisessa perheessä. Gaudeamus Oy. Helsinki.
- Lindqvist, Raija 2005: Perussosiaalityö ja parisuhdeväkivalta. Eteläsavolaisten sosiaalityöntekijöiden teemahaastattelututkimus. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä.
- Lindqvist, Raija 2009: Parisuhdeväkivallan kohtaaminen maaseudun sosiaalityössä. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä.
- Lo Fo Wong, Sylvie & Wester, Fred & Mol, Saskia & Römken, René & Hezemans, Door & Lagro-Janssen, Toine 2008: Talking matters: abused women's views on disclosure of partner abuse to the family doctor and its role in handling the abuse situation. *Patient Education and Counseling* 70(3), 386–394
- Lohiniva-Kerkelä, Mirva: Salassapito- ja ilmoitusvelvollisuus lähisuhdeväkivallassa. Teoksessa Niemi, Johanna & Kainulainen, Heini & Honkatukia, Päivi (toim.): Sukupuolistunut väkivalta. Oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma. Vastapaino. Tampere, 156–176.
- Mäkinen, Olli 2005: Tieteellisen kirjoittamisen ABC. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Helsinki.
- Marttala, Pia 2011: Parisuhdeväkivallan monet muodot. Teoksessa Hannus, Riitta & Mehtola, Sirkku & Natunen, Luru & Ojuri, Auli (toim.): Veitsen terällä. Naisuus ja parisuhdeväkivalta. Ensi- ja turvakotien liitto. Hämeenlinna, 37–50.
- Metsämuuronen, Jari 2001: Laadullisen tutkimuksen perusteet. Metodologia –sarja 4. International Methelp. Helsinki.
- Metsämuuronen, Jari 2006: Laadullisen tutkimuksen perusteet. Teoksessa Metsämuuronen, Jari 2006. (toim.): Laadullisen tutkimuksen käsikirja. International Methelp Ky. Helsinki, 121–144.
- Muukkonen, Tiina 2017: Tehdään jalkautuvaa väkivaltatyötä! Teoksessa Havu, Elina & Kovanen, Tuulia & Lehtonen, Maiju & Uusitalo, Sanna (toim.): Askeleita jalkautuvaan väkivaltatyöhön. Hyvinvoinnilla väkivaltaa vastaan. Ensi- ja turvakotien liitto. 10–11. https://issuu.com/ensi-jaturvakotienliitto/docs/askeleita_jalkautuvaan_v_kivaltaty. Viitattu 20.10.2021.
- Nettiturvakoti n.d: Älä jää yksin väkivaltaa koettuasia, vaan hae heti apua. <https://nettiturvakoti.fi/nain-haet-apua/muita-auttavia-palveluita/#apua-kasvokkain>. Viitattu 19.10.2021.

- Nikupeteri, Anna & Laitinen, Merja 2017: Lasten sensitiivisten kokemusten tutkimisen metodologiset valinnat – Esimerkkinä vanhempien välisen eron jälkeisen vainontutkimusprosessi. *Kasvatus & Aika* 11(1) 2017, 6–23.
- Nikupeteri, Anna & Skaffari, Pia & Laitinen, Merja 2021: Feminist community work in preventing violence against women: a case study of addressing intimate partner violence in Finland. *Nordic Social Work Research*.
- Nikupeteri, Anna 2017: Professionals' critical positionings of women as help-seekers: Finnish women's narratives of help-seeking during post-separation stalking. *Qualitative Social Work* 2017, Vol. 16(6) 793–80.
- Nikupeteri, Anna 2017: Vainottuna. Eron jälkeisen vainon tunnistaminen ja uhrien kohtaaminen. Lapin Yliopisto. Rovaniemi.
- Nousiainen, Kirsi 2013: Lyöty äiti -väkivaltainen koti sisäisenä tilana. Teoksessa Virokanas, Elina & Väyrynen, Sanna (toim.): *Varjoja naiseudessa*. Unipress. Helsinki, 83–112.
- Nyqvist, Leo 2001: Väkivaltainen parisuhde, asiakkuus ja muutos. Ensi- ja turvakotien liitto. Helsinki.
- Nyqvist, Leo 2004. Sukupuoli parisuhdeväkivallan ammatillisessa kohtaamisessa. Teoksessa Kuronen, Marjo & Granfelt, Riitta & Nyqvist, Leo & Petrelius, Päivi (toim.): *Sukupuoli ja sosiaalityö. Sosiaalityön tutkimuksen 3. vuosikirja 2004*. PS-kustannus. Jyväskylä, 101–130.
- Ojuri, Auli & Laitinen, Merja 2015: Turvakoti työnä. Selvitys Ensi- ja turvakotien liiton jäsenyhdysten turvakotityön sisällöstä ja vaikutuksista. Ensi- ja turvakotien liitto.
- Ojuri, Auli 2004: Väkipalta naisen elämän varjona. Tutkimus parisuhdeväkivaltaa kokeneiden naisten elämäkulusta ja selviytymisestä. Lapin yliopistokustannus. Rovaniemi.
- Ojuri, Auli 2006: Parisuhdeväkivalta ja turvakotien naistyö. Teoksessa Ensi- ja turvakotien liitto ry: *Perhe- ja lähisuhdeväkivalta, auttamisen käytäntöjä*. Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 35. Helsinki, 16–39.
- Olubunmi Basirat & Oyewuwo-Gassikia 2019: Black Muslim Women's Domestic Violence Help-Seeking Strategies: Types, Motivations, and Outcomes. *Journal of aggression, maltreatment & trauma* 2020, vol. 29, no. 7, 856–875
- Oulun ensi- ja turvakoti ry n.d: Lähisuhdeväkivaltatyön yksikkö. https://ensijaturvakotienliitto.fi/oulunensijaturvakoti/apua/vakivalta-lahisuhteessa/#vakivaltaa_kokeenelle_Viitattu_19.10.2021.
- Piispa, Minna & Heiskanen, Markku 2017: Sukupuoli ja väkivalta tilastoissa. Teoksessa Niemi, Johanna & Kainulainen, Heini & Honkatukia, Päivi (toim.) *Sukupuolistunut väkivalta*. Vastapaino. Tampere, 68-88.
- Piispa, Minna & October, Martta 2017: Vaikuttava työkalu toistuvaan parisuhdeväkivaltaan puuttumiseen. *Yhteiskuntapolitiikka* 82 (2017): 3.
- Piispa, Minna 2008: Väkivallan muodot heteroseksuaalisessa parisuhteessa. Teoksessa Sari Näre & Suvi Ronkainen (toim.): *Paljastettu intiimi. Sukupuolistuneen väkivallan dynamiikka*. Rovaniemi. Lapin yliopisto, 106–128.
- Piispa, Minna 2011: Parisuhdeväkivallan todellisuus. Teoksessa Hannus, Riitta & Mehtola, Sirkku & Natunen, Luru & Ojuri, Auli (toim.): *Veitsen terällä. Naiseus ja parisuhdeväkivalta*. Ensi- ja turvakotien liitto ry. Hämeenlinna, 15–36.
- Pohjoisvirta, Riitta 2011: Väkivallan riskien arviointi ja turvasuunnitelma. Teoksessa Hannus, Riitta & Mehtola, Sirkku & Natunen, Luru & Ojuri, Auli (toim.): *Veitsen terällä. Naiseus ja parisuhdeväkivalta*. Ensi- ja turvakotien liitto ry. Hämeenlinna, 133–145.

- Pohjola, Anneli 2003: Tutkijan eettiset sitoumukset. Teoksessa Pohjola, Anneli (toim.): Eettisesti kestävä sosiaalitutkimus. Lapin yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja C. Työpapereita 47. Lapin yliopisto. Rovaniemi.
- Rikoslaki (19.12.1889/39).
- Riski, Taina 2009: Naisiin kohdistuva väkivalta ja tasa-arvopolitiikka. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2009:50. Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki.
- Ronkainen, Suvi & Näre, Sari 2008: Intiimin haavoittava valta. Teoksessa Näre, Sari & Ronkainen, Suvi (toim.): Paljastettu intiimi. Sukupuolistuneen väkivallan dynamiikka. Lapin yliopistokustannus. Rovaniemi.
- Ronkainen, Suvi 2002: Väkivallan valta. Teoksessa Apo, Seppo & Koivunen Anu & Rossi, Leena-Maija & Saarikangas, Kirsi (toim.): Itkua ikä kaikki? Kirjoituksia naisesta, valasta ja väkivallasta. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Helsinki, 207–220.
- Ronkainen, Suvi 2008: Kenen ongelma väkivalta on? Suomalainen hyvinvointivaltio ja väkivallan toimijuus. Yhteiskuntapolitiikka 73 (2008):4.
- Ronkainen, Suvi 2017: Mitä väkivalta on? Teoksessa Niemi, Johanna & Kainulainen, Heini & Honkatukia, Päivi (toim.): Sukupuolistunut väkivalta. Oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma. Vastapaino. Tampere, 19–35.
- Rose, Linda E. & Campbell, Jacquelyn 2000: The role of social support and family relationships in women's response to battering. Health Care International 2010, 21, 27–39.
- Ruohonen, Marita 2006: Perhe- ja lähisuhdeväkivallan vastaisen työn kehitys Suomessa. Teoksessa Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 2006: Perhe- ja lähisuhdeväkivalta. Ensi- ja turvakotien liitto ry. Helsinki, 9–15.
- Ruusuvuori, Johanna & Nikander, Pirjo & Hyvärinen Matti 2010: Haastattelun analyysin vaiheet. Teoksessa Ruusuvuori, Johanna & Nikander, Pirjo & Hyvärinen Matti (toim.): Haastattelun analyysi. Vastapaino. Tampere, 9–36.
- Saari, Salli 2000: Kuin salama kirkkaalta taivaalta, kriisit ja niistä selviytyminen. Kustannusosakeyhtiö Otava. Helsinki.
- Sam Houston State University. "Study explores intimate partner violence across generations." ScienceDaily. ScienceDaily, 30 October 2013. <www.sciencedaily.com/releases/2013/10/131030093140.htm>. Viitattu 26.1.2022.
- Siukola, Reetta 2014: Miten puutun lähisuhdeväkivaltaan? Esimerkkinä päihde- ja mielenterveytsyö. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Helsinki.
- Skaffari, Pia & Nikupeteri, Anna & Laitinen, Merja 2021: Auttamisjärjestelmän kriittiset kohdat parisuhdeväkivallan kokijoiden näkökulmasta. Tutkimusraportti. Lapin yliopisto.
- Stenberg, Johanna & Stenberg, Jan-Henry 2016: En se minä ollut. Itsen suojautumisen ja harhauttamisen perusteet. Kustannus Oy Duodecim. Helsinki.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019: Väkivaltakäsitteiden sanasto -Työpaperi 1/2020. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/139150/URN_ISBN_978-952-343-211-6.pdf. Viitattu 24.9.2021.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2021: Turvakotipalvelut 2020. Turvakotien asiakasmäärät laskivat. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/142646/Tilastoraportti%202020%2028.5.2021_FINAL.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Viitattu 15.11.2021.
- Tilastokeskus 2018: Avio- ja avopuolisoiden välisten tapauksien osuus perhe- ja lähisuhdeväkivallasta laskussa. http://www.stat.fi/til/rpk/2017/15/rpk_2017_15_2018-05-

- 31_tie_001_fi.html#_ga=2.71738899.1466806582.1535625404-659458958.1535625404. Viitattu 21.10.2021.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009: Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Tammi. Helsinki.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019: Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisu 3/2019. https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/lhmistieteiden_eettisen_ennakkoarvioinnin_ohje_2020.pdf. Viitattu 4.10.2021
- UN Women 2020. COVID-19 and ending violence against women and girls. <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2020/04/issue-brief-covid-19-and-ending-violence-against-women-and-girls>. Viitattu 19.10.2021
- Väänänen, Kristiina 2012: Miten selviytyä väkivallasta? Teoksessa Hannus, Riitta & Mehtola, Sirkku & Natunen, Luru & Ojuri, Auli (toim.): Veitsen terällä. Naiseus ja parisuhdeväkivalta. Ensi- ja turvakotien liitto ry. Hämeenlinna, 109–132.
- Valtioneuvosto 2017: Hallitus selkiyttää turvakotipalvelujen rahoitusta. <https://valtioneuvosto.fi/-/1271139/hallitus-selkiyttaa-turvakotipalvelujen-rahoitusta>. Viitattu 15.11.2021.
- Venäläinen, Satu 2012: Viaton uhri vai vahva nainen? Väkivallan uhreina olleiden naisten sukupuolistunut identiteetti väkivaltakertomuksissa. <https://elektra-helsinki.fi.ezproxy.ulapland.fi/se/n/0784-3844/25/2/viatonuh.pdf>. Viitattu 27.9.2021.
- Virokangas, Elina & Väyrynen, Sanna 2013: Lähestymistapoja naiseuden varjoihin. Teoksessa Virokangas, Elina & Väyrynen, Sanna (toim.): Varjoja naiseudessa. Unipress. Helsinki, 7–17.